

عربی. زبان قرآن (۲)

رشته ادبیات و علوم انسانی

پایه یازدهم

دوره دوم متوسطه

کاری از:

منصوره خوشخو

سال تحصیلی ۱۴۰۰ - ۱۳۹۹

با کلیک روی نام کانال با ما باشید : [کانال اُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ](#)

الفهرس

۴	مَوَاعِظُ قِيَمَةٌ	الدَّرْسُ الْأَوَّلُ
۶	الْمُعْجَمُ	
۶	حَوْلَ النَّصِّ	
۷	إِغْلَمُوا - اسْمٌ تَفْضِيلٌ وَ اسْمٌ الْمَكَانِ	
۱۰	جَوَازٌ - فِي سَوْقٍ مَشْهَدٌ	
۱۱	الْتِمَازِينَ	
۱۵	الْتَحِثُ الْعِلْمِي	
۱۸	صِنَاعَةُ التَّلْمِيعِ فِي الْأَدَبِ الْفَارِسِيِّ	الدَّرْسُ الثَّانِي
۲۰	الْمُعْجَمُ	
۲۰	حَوْلَ النَّصِّ	
۲۱	إِغْلَمُوا - اسْمُ الْفَاعِلِ وَ اسْمُ الْمَفْعُولِ وَ اسْمُ الْمُبَالَاةِ	
۲۳	الْتِمَازِينَ	
۲۷	الْتَحِثُ الْعِلْمِي	
۲۸	عَجَائِبُ الْمَخْلُوقَاتِ	الدَّرْسُ الثَّالِثُ
۳۰	الْمُعْجَمُ	
۳۰	حَوْلَ النَّصِّ	
۳۱	إِغْلَمُوا - أَسْلُوبُ الشَّرْطِ وَادَوَاتِهِ	
۳۲	جَوَازٌ - فِي مَلْعَبِ الرِّيَاضِيِّ	
۳۳	الْتِمَازِينَ	
۳۷	تَأْثِيرُ اللُّغَةِ الْفَارَسِيَّةِ عَلَى اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ	الدَّرْسُ الرَّابِعُ
۳۹	الْمُعْجَمُ	
۳۹	حَوْلَ النَّصِّ	
۴۰	إِغْلَمُوا - الْمَعْرِفَةُ وَ النِّكَرَةُ - تَرْجَمَةُ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ (۱)	
۴۲	الْتِمَازِينَ	
۴۶	لِلْمُطَالَعَةِ	
۴۷	الْتَحِثُ الْعِلْمِي	

الفہرس

شماره درس	موضوع	شماره صفحہ
الدَّرْسُ الْخَامِسُ	الْصَّدَقُ	۴۸
	الْمُعْجَمُ	۴۹
	حَوْلَ النَّصِّ	۵۰
	إِعْلَمُوا - الْجُمْلَةُ بَعْدَ النِّكْرَةِ	۵۰
	جَوَادٌ - شِرَاءُ شَرِيحَةِ الْهَاتِفِ الْجَوَالِ	۵۲
	الْتِمَازِينُ	۵۲
	الْبَحْثُ الْعِلْمِي	۵۵
الدَّرْسُ السَّادِسُ	إِنْخَمُوا ثَلَاثًا	۵۶
	الْمُعْجَمُ	۵۸
	حَوْلَ النَّصِّ	۵۸
	إِعْلَمُوا - تَرْجَمَةُ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ (۲)	۵۸
	الْتِمَازِينُ	۶۱
	الْبَحْثُ الْعِلْمِي	۶۵
الدَّرْسُ السَّابِعُ	لَا تَيْأَسُوا	۶۶
	الْمُعْجَمُ	۶۸
	حَوْلَ النَّصِّ	۶۸
	إِعْلَمُوا - مَعَانِي الْأَفْعَالِ النَّاقِصَةِ	۶۹
	الْتِمَازِينُ	۷۱
	الْبَحْثُ الْعِلْمِي	۷۴

الدرس الأول برگرد

مَوَاعِظُ قِيَمَةٌ

پندهای ارزشمند

﴿ أَحَبُّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِعِبَادِهِ ﴾ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

محبوب‌ترین بندگان خدا نزد خداوند، سودمندترین آن‌ها برای بندگان است.

يُحِبُّ الْآبَاءَ وَالْأُمَّهَاتُ رُؤْيَا أَوْلَادِهِمْ فِي أَحْسَنِ حَالٍ، وَلِذَلِكَ يُرْشِدُونَهُمْ دَائِمًا إِلَى الصِّفَاتِ الطَّيِّبَةِ وَالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ،
پدران و مادران دوست دارند فرزندان‌شان را در بهترین حالت ببینند، و برای همین همیشه آنها را به صفت‌های
خوب و کارهای شایسته (درست) راهنمایی می‌کنند،

كَالْإِخْلَاقِ الْحَسَنَةِ، وَتَعَلَّمَ الْعُلُومَ وَالْمَهَارَاتِ وَالْفُنُونِ النَّافِعَةَ، وَالِابْتِعَادِ عَنِ الْأَرَاذِلِ وَالتَّقَرُّبِ إِلَى الْأَفْضَلِ، وَ
الاهْتِمَامِ بِالرِّيَاضَةِ، وَمُطَالَعَةِ الْكُتُبِ، وَاحْتِرَامِ الْقَانُونِ، وَالِاقْتِصَادِ فِي اسْتِهْلَاكِ الْمَاءِ وَالْكَهْرَبَاءِ، وَحَسَنِ التَّغْذِيَةِ وَ
غَيْرِ ذَلِكَ مِنَ الصِّفَاتِ وَالْأَعْمَالِ ...

مانند اخلاق خوب، و یادگیری دانش‌ها و مهارت‌ها و فنون سودمند، و دوری از فرومایگان و نزدیک شدن به
شایستگان، و توجه (اهمیت دادن) به ورزش، و مطالعه کتاب‌ها، و احترام نهادن به قانون، و صرفه‌جویی در
مصرف آب و برق، و خوب غذا خوردن و صفت‌ها و کارهای دیگر ....

و فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ نَرَى «لُقْمَانَ الْحَكِيمَ» يَقْدِّمُ لِابْنِهِ مَوَاعِظَ قِيَمَةٍ، وَ هَذَا مَوْذَجٌ تَرْبَوِي لِيَهْتَدِيَ بِهِ كُلُّ الشَّبَابِ. فَقَدْ
جاءَ فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ:

و در قرآن کریم، لقمان حکیم را می‌بینیم که پندهایی ارزشمند به پسرش تقدیم می‌کند، و این نمونه‌ای تربیتی
است تا همه جوانان به وسیله آن، هدایت شوند. در قرآن کریم آمده است:

﴿ يَا بَنِيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَ أَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَ أَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ اصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ * وَ لَا تَصْعَرْ
خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَ لَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ * وَ اقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ
أُنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴾ لقمان: ۱۷-۱۹

پسرکم، نماز را برپای دار و به کار پسندیده فرمان بده و از کار زشت بازدار، و بر آنچه که از مصیبت به تو
رسیده، شکمیا باش (بر آسیبی که بر تو وارد شده، صبر کن) زیرا آن از کارهای مهم است* و از مردم به غرور روی
برنگردان (رخ بر متاب) و در زمین با خودپسندی و شادمانه راه مرو، زیرا خداوند هیچ متکبر (خودپسند) و فخر
فروشی را دوست نمی‌دارد* و در راه رفتن خود، میانه روی کن و صدایت را پایین بیاور، زیرا بدترین صداها
بی‌گمان، صدای خران است .

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ مَنْ يُحَافِظُ عَلَى الصَّلَاةِ فِي وَقْتِهَا، فَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: { إِنَّ عَمُودَ الدِّينِ الصَّلَاةُ } -

قطعاً خداوند کسی را که مراقب نماز اول وقتش باشد، دوست دارد، و پیامبر (ص) فرموده است :

" قطعاً ستون دین نماز است "

وَعَلَيْنَا أَنْ نَكُونَ مُشْتَاقِينَ إِلَى الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ، وَنَاهِينَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَصَابِرِينَ عَلَى الْمَشَاكِلِ وَالشَّدَائِدِ؛ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنَ الْأُمُورِ الْمُهْمَّةِ، وَعَلَيْنَا أَنْ نَتَوَاضَعَ أَمَامَ أَسَاتِذَتِنَا وَأَصْدِقَائِنَا وَزُمَلَانِنَا وَجِيرَانِنَا وَأَقْرَبَائِنَا وَكُلِّ مَنْ حَوْلُنَا؛ مَا بَايَدَ مُشْتَاقِ كَارِهَائِ دَرَسْت، بَا زِدَارِنْدِه اَز زَشْتِ وَ بَر دَبَار بَر دَشْوَارِیْ هَا وَ سَخْتِیْ هَا بَاشِیْم. زِیْرَا اِیْن اَز كَارِهَائِ مَهْم می باشد.

وَعَلَيْنَا أَنْ نَتَوَاضَعَ أَمَامَ أَسَاتِذَتِنَا وَأَصْدِقَائِنَا وَزُمَلَانِنَا وَجِيرَانِنَا وَأَقْرَبَائِنَا وَكُلِّ مَنْ حَوْلُنَا؛ وَ بَر مَا لَازِم اَسْت دَر بَرَابَر اَسْتَاذَاثْمَان وَ دُوسْتَان وَ هَم کَلَّاسِیْ هَا وَ هَمْسَايِگَان وَ خُویْشَاوَنْدَان وَ هَر کِه پِیرَاْمُون مَاسْت، فِرُوتَنی کَنِیْم.

فَقَدْ قَالَ الْإِمَامُ الْكَاطِمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
الْحِكْمَةُ تُعْمَرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ، وَ لَا تُعْمَرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُعْجَبٍ بِنَفْسِهِ.
امام کاظم (ع) فرموده است: "پند و حکمت در قلب [انسان] فروتن ماندگار می شود و در دل [انسان] مغرور (خود بزرگ بین) ستم گر ماندگار نمی شود.
بی گمان خداوند هیچ خودپسندی را دوست ندارد.

إِذَنْ عَلَيْنَا أَنْ لَا نَتَكَبَّرَ عَلَى الْآخَرِينَ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُتَكَبِّرِينَ.
بنابراین ما باید خود را از دیگران بزرگتر ندانیم (نباید به دیگران تکبر بورزیم)؛ زیرا خداوند خودبزرگبینان را دوست نمی دارد.

عَلَيْنَا أَنْ لَا نَرْفَعَ أَصْوَاتَنَا فَوْقَ صَوْتِ الْمُخَاطَبِ، فَقَدْ شَبَّهَ اللَّهُ كَلَامَ مَنْ يَرْفَعُ صَوْتَهُ دُونَ دَلِيلِ مَنْطِقِي بِصَوْتِ الْحِمَارِ.

ما باید صداهايمان را از صدای مخاطب بالاتر نبريم؛ و خداوند لحن سخن کسی را که صدایش را بدون دليل منطقی بالا می برد، به صدای خر تشبیه کرده است.

☆ المَعْجَم ☆ برگرد

إِدْنٌ: بنابراین	جَبَّارٌ: ستمکار زورمند	لِيَهْتَدِيَ: تا راهنمایی شود (ماضی: اهْتَدَى)
اسْتَهْلَاكَ: مصرف کردن (استهْلَاكَ، يَسْتَهْلِكُ)	«صفت خدا به معنای توانمند»	مُخْتَالٌ: خودپسند = مَعْجَبٌ بِنَفْسِهِ
أَغْضَضَ مِنْ صَوْتِكَ: صدایت را پایین	حَمِيرٌ: خرها «مفرد: حِمَارٌ»	مَرَحًا: شادمانه و با ناز و خودپسندی
بیاور (غَضَّ، يَغْضُ)	خَدٌّ: گونه	مَشَى: راه رفتن
إِقْصَدُ: میانه روی کن (قَصَدَ، يَقْصِدُ)	شَبَهٌ: تشبیه کرد (مضارع: يَشْبَهُ)	مَعْجَبٌ بِنَفْسِهِ: خودپسند
أَقِمْ: برپای دار «أَقِمِ الصَّلَاةَ: نماز را	عَزَمَ الْأُمُورَ: کارهای مهم	إِعْجَابٌ
برپای دار.» (أَقَامَ، يَقِيمُ)	فَخُورٌ: فخر فروش # متواضع	بِالنَّفْسِ: خودپسندی
اقتصاد: صرفه جویی (اِقْتَصَدَ، يَقْتَصِدُ)	فُنُونٌ: هنرها «مفرد: فَنٌّ»	مُنْكَرٌ: کار زشت
أَنْكَرَ: زشت تر، زشت ترین = أَقْبَحَ	قِيمٌ: ارزشمند	ناهي، ناه: بازدارنده «جمع: ناهون، ناهين و نُهاةٌ»
إِنَّهَ: باز دار (نَهَى، يَنْهَى)	لَ: بی گمان (حرف تأکید)	مَوْذَجٌ: نمونه «جمع: مَآذِجٌ»
أَوْمَرٌ: دستور بده «و + أَوْمَرُ + وَ أَمْرٌ»	لَا تُصْعِرْ خَدَّكَ: با تکبر رویت را	يَقْدِمُ: تقدیم می کند، پیش می فرستد
تَرْبُوءٌ: پرورشی	برنگردان (مضارع: يَصْعَرُ)	(ماضی قَدَّمَ)
تَعَمَّرَ: عمر می کند، در اینجا یعنی	لا تَمْشِ: راه نرو (ماضی: مَشَى / مضارع: يَمْشِي)	
ماندگار می شود (عَمَّرَ، يَعْمَرُ)		

📖 حَوَلِ النَّصِّ برگرد

👉 عَيْنُ الصَّحِيحِ وَالْخَطَأُ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ. درست و غلط را طبق متن درس مشخص کنید. ☒ ☐

- يَجِبُ أَنْ لَا تَرْفَعَ أَصَوَاتَنَا فَوْقَ صَوْتِ مَنْ نَتَكَلَّمُ مَعَهُ.
باید صداهايمان را بالاتر از صدای کسی که با او سخن می گوئيم نبريم. ☒
- عَلَيْنَا أَنْ نَحَافِظَ عَلَى آدَاءِ الصَّلَاةِ فِي وَقْتِهَا.
ما باید مراقب نماز در وقت خودش (نماز اول وقت) باشیم. ☒
- قَدَّمَ لِقْمَانُ الْحَكِيمُ لِابْنِهِ مَوَاعِظَ قِيَمَةً.
لقمان حکيم به پسرش پندهایی ارزشمند تقدیم کرد. ☒
- لَا تَعْمَرُ الْحِكْمَةُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ.
پند و حکمت در قلب انسان فروتن ماندگار نمی شود. ☒
- إِلْعَاجَابُ النَّفْسِ عَمَلٌ مَقْبُولٌ.
خودپسندی، کاری پسندیده است. ☒

هـ اَعْلَمُوا هـ برگرد

اسْمُ التَّفْضِيلِ وَ اسْمُ الْمَكَانِ

اسم تفضیل مفهوم برتری دارد و بر وزن «أَفْعَل» است؛

اسم تفضیل معادل «صفت برتر» و «صفت برترین» در زبان فارسی است؛ مثال:

گبیر: بزرگ   أَكْبَرُ: بزرگ‌تر، بزرگ‌ترین   حَسَن: خوب   أَحْسَن: خوب‌تر، خوب‌ترین

آسیا بزرگ‌تر از اروپا است .	آسیا أَكْبَرُ مِنْ أوروپا .
آسیا بزرگ‌ترین قاره‌های جهان است .	آسیا أَكْبَرُ قَارَاتِ الْعَالَمِ .
آسیا بزرگ‌ترین قاره در جهان است .	آسیا أَكْبَرُ قَارَةٍ فِي الْعَالَمِ .

کوه دماوند بلندتر از کوه دناست .	جَبَلُ دَمَاوَنْدٍ أَعْلَى مِنْ جَبَلِ دِنَا .
کوه دماوند بلندترین کوه‌های ایران است .	جَبَلُ دَمَاوَنْدٍ أَعْلَى جِبَالِ إِيْرَانِ .
کوه دماوند بلندترین کوه در ایران است .	جَبَلُ دَمَاوَنْدٍ أَعْلَى جَبَلٍ فِي إِيْرَانِ .

أَفْضَلُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ . بهترین مردم سودمندترینشان برای مردم است .

گاهی وزن اسم تفضیل به این شکل‌ها می‌آید:

أَعْلَى: بلندتر، بلندترین	أَعْلَى: گران‌تر، گران‌ترین
أَحَبُّ: محبوب‌تر، محبوب‌ترین	أَقَلُّ: کمتر، کمترین

مؤنث اسم تفضیل بر وزن «فُعْلَى» می‌آید؛ مثال:

فاطمه الكُبرى : فاطمه بزرگ‌تر   زَيْنَبُ الصَّغْرى: زینب کوچک‌تر

«اسم تفضیل» در حالت مقایسه بین دو اسم مؤنث معمولاً بر همان وزن «أَفْعَل» می‌آید؛ مثال:

فاطمه أَكْبَرُ مِنْ زَيْنَبِ .

غالباً جمع اسم تفضیل بر وزن «أَفَاعِل» است؛ مثال:

إِذَا مَلَكَ الْإِرْدَاذُ هَلَكَ الْأَفَاضِلُ . (أَرَادِلُ، جمع أَرْدَل و أَفَاضِلُ، جمع أَفْضَل است).

هرگاه بعد از اسم تفضیل همراه حرف جرّ "مِنْ" بیاید، (أَفْعَلُ مِنْ)، معنای "برتر" دارد؛ مثال:

هَذَا أَكْبَرُ مِنْ ذَاكَ . این از آن بزرگ‌تر است .

و هرگاه اسم تفضیل مضاف واقع شود، معنای "برترین" دارد؛ مثال:

سُورَةُ الْبَقَرَةِ أَكْبَرُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ . سوره بقره بزرگ‌ترین سوره در قرآن است .

هـ اَعْلَمُوا ۲ خَيْرٌ وَ شَرٌّ تَفْضِيلِي

دو کلمه «خیر» و «شر» علاوه بر اینکه به معنای «خوبی» و «بدی» هستند، می‌توانند به معنای اسم تفضیل نیز بیایند؛ در این صورت، معمولاً بعد از آن حرف جرّ "مِنْ" است، یا به صورت «مضاف» می‌آید؛ مثال:

تَفَكَّرْ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَنَةً . رسول الله ﷺ

ساعتی اندیشیدن بهتر از عبادت هفتاد سال است .

﴿ شَرَّ النَّاسِ مَنْ لَا يَتَّقِدُ الْأَمَانَةَ وَلَا يَجْتَنِبُ الْخِيَانَةَ. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴾
بدترین مردم کسی است که پایبند به امانت نباشد و از خیانت دوری نکند.

﴿ خَيْرَ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴾
بهترین کارها میانه‌ترین آنهاست.

﴿ حَيٌّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ. به سوی بهترین کار بشتاب.

﴿ اعْلَمُوا (۳) اسم مکان

اسم مکان بر مکان دلالت دارد و بیشتر بر وزن مَفْعَل و گاهی بر وزن مَفْعَل و مَفْعَلَة است؛ مثال:

مَلْعَب: ورزشگاه   مَطْعَم: رستوران   مَصْنَع: کارخانه   مَطْبَخ: آشپزخانه
مَوْقِف: ایستگاه   مَنْزِل: خانه   مَكْتَبَة: کتابخانه   مَطْبَعَة: چاپخانه
﴿ جمع اسم مکان بر وزن «مفاعل» است؛ مانند مَدَارِس، مَلَاعِب، مَطَاعِم و مَنَازِل.

﴿ اخْتِزْ نَفْسَكَ (۱): تَرْجِمِ الْأَحَادِيثَ التَّالِيَةَ، ثُمَّ ضَعْ خَطًّا تَحْتَ اسْمِ التَّفْضِيلِ.

۱. سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَحَبَّ النَّاسَ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ.

از پیامبر خدا ﷺ سوال شد: محبوب‌ترین مردم نزد خداوند کیست؟ فرمود: سودمندترین مردم به مردم است. ﴿

أَحَبُّ، أَنْفَعُ

۲- أَعْلَمَ النَّاسِ، مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

داناترین مردم، کسی است که دانش مردم را به دانش خود بیفزاید. ﴿

۳. أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْكَسْبُ مِنَ الْحَلَالِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

برترین کارها، کسب حلال است. ﴿

﴿ اخْتِزْ نَفْسَكَ (۲): تَرْجِمِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ.

۱. ﴿... رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ الْمُؤْمِنُونَ: ۱۰۹

﴿... پروردگارا ایمان آوردیم پس بر ما ببخشای و به ما رحم کن که تو بهترین بخشایندها هستی.

۲. ﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ الْقَدَر: ۳ ﴿شب قدر از هزار ماه بهتر است.

۳. شَرَّ النَّاسِ ذُو الْوَجْهَيْنِ ۲. ﴿بدترین مردم کسی که دارای دو رو است.

۱ حَيٌّ: بشتاب، فعل امر است.

۲ پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: می‌خواهید بدانید در روز قیامت، یکی از بدترین مردم نزد پروردگار عالم چه کسی است؟ آن کسی که دورو است، «مِنْ شَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذُو الْوَجْهَيْنِ» و خود این دلالت بر این است: کسی که شر وجودش را می‌گیرد، منافق می‌شود.

۴. خَيْرَ إِخْوَانِكُمْ مَنْ أَهْدَىٰ إِلَيْكُمْ عُيُوبَكُمْ. رسول الله ﷺ

بهبترین دوستانتان (برادران شما) کسی است که عیب‌هایتان را به شما هدیه کند.

۵. مَنْ غَلَبَتْ شَهْوَتُهُ عَقْلَهُ فَهُوَ شَرٌّ مِنَ الْبَهَائِمِ. أمير المؤمنين عليه السلام

هر کس شهوتش بر عقلش غلبه کند پس او بدتر از چارپایان است.

که اختیر نفسك (۳): ترجم الیبتین و العبارة، ثم عین اسم المکان و اسم التفضیل.

۱- ﴿وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ...﴾ التَّحَلُّ: ۱۲۵

و با آنان به [شیوه‌ای] که نیکوتر است مجادله نمای (ستیزه کن). در حقیقت، پروردگار تو به [حال] کسی که از راه او منحرف شده، داناتر است. أحسن: اسم تفضیل / أعلم: اسم تفضیل

۲- ﴿وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾ الأَعْلَى: ۱۷

با آنکه [جهان] آخرت نیکوتر و پایدارتر است. (فولادوند)

خیر: اسم تفضیل / أبقی: اسم تفضیل

۳- كَانَتْ مَكْتَبَتُهُ «جَنَدِيَّ سَابُور»^۱ فِي خَوْزِستان أَكْبَرَ مَكْتَبَةٍ فِي الْعَالَمِ الْقَدِيمِ.

کتابخانه جندی شاپور در خوزستان، بزرگ‌ترین کتابخانه در دنیای قدیم بود.

مکتبه، مکتبه: اسم مکان / أكبر: اسم تفضیل

بیشتر بدانیم:

فرق من با من:

انواع من:

۱- من موصول: به معنی ((کسی که)) که برای ربط دو عبارت استفاده می‌شود.

﴿خَيْرَ إِخْوَانِكُمْ مَنْ أَهْدَىٰ إِلَيْكُمْ عُيُوبَكُمْ﴾ رسول الله ﷺ بهترین دوستانتان (برادران شما) "کسی است که" عیب‌هایتان را به شما هدیه کند.

۲- من استفهام: به معنی ((چه کسی)) برای پرسش استفاده می‌شود و در اول جمله و بر سر یک عبارت می‌آید. ﴿مَنْ هُوَ؟﴾ او "کیست"؟

۳- من شرطیه: به معنی ((هرکس)) در جملات شرطیه استفاده می‌شود و بر سر دو عبارت می‌آید.

﴿مَنْ غَلَبَتْ شَهْوَتُهُ عَقْلَهُ فَهُوَ شَرٌّ (مِنْ) الْبَهَائِمِ﴾ "هر کس" شهوتش بر عقلش غلبه کند پس او بدتر ((از)) چهارپایان است.

من: حرف جر است و به معنی ((از)) که بر سر اسم مجرور می‌آید.

﴿قَدْ يَكُونُ بَيْنَ النَّاسِ مَنْ هُوَ أَحْسَنُ مِنْهَا﴾ / ﴿أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْكَسْبُ مِنَ الْحَلَالِ﴾

^۳ أَهْدَى: هدیه کرد

^۴ غَلَبَتْ: چیره شد / بَهِيمَة، ج بهائم: چهار پایان اعم از ستوران خشکی یا آبی بجز درندگان و پرندگان، هر چیزی که صامت بوده و نتواند سخن گوید و یا نطق کند.

^۵ جَادِلْ: ستیز کن

^۶ ضَلَّ: گمراه شد

^۷ آخر (وزن أفعَل = اسم تفضیل): دیگر و مؤنثش، آخری می‌شود.

آخر (وزن فاعَل = اسم فاعل): انتها و مؤنثش آخره می‌شود.

^۸ در سال ۲۵۰ پ.م کتابخانه گندی شاپور (یا جندی شاپور) در خوزستان که بزرگ‌ترین کتابخانه دنیای باستان به شمار آمده است بنیان نهاده شد.

این دانشگاه بزرگ‌ترین مرکز آموزش و پژوهش پزشکی، فلسفه و ادبیات جهان کهن خوانده شده است. در این دانشگاه استادان ایرانی، هندی، یونانی و رومی تدریس می‌کردند.

بیشتر بدانیم:

تفاوت در حرکت، تفاوت در معنا

نکته‌ای که به نظر دانش‌آموز پیش پا افتاده است ولی در کنکور استفاده شده است.

العالم: به معنی دانا، بر وزن «فاعل» اسم فاعل است. / العالم: به معنی جهان

آخِر (وزن أَفْعَل = اسم تفضیل): دیگر / آخِر (وزن فاعل = اسم فاعل): انتها

جواز برگرد

 في سوق مشهد

♦ بَائِعُ الْمَلَابِسِ (فروشنده لباس‌ها)	♦ الْزَائِرَةُ الْعَرَبِيَّةُ (خانم زائر عرب)
♦ عَلَيْكُمْ السَّلَامُ، مَرْحَباً بِكَ . عليكم السلام. خوش آمدید .	♦ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ . سلام عليكم
♦ سَتُونَ أَلْفَ تَومَانٍ . شصت هزار تومان .	♦ كَمْ سَعْرُ هَذَا الْقَمِيصِ الرَّجَالِي؟ قیمت این پیراهن مردانه چند است؟
♦ عِنْدَنَا ^۹ بِسَعْرِ خَمْسِينَ أَلْفَ تَومَانٍ . تَقْضِي أَنْظَرِي . به قیمت پنجاه هزار تومان داریم. بفرما ببین .	♦ أَرِيدُ أَرْخَصَ مِنْ هَذَا . هَذِهِ الْأَسْعَارُ غَالِيَةٌ . ارزان‌تر از این می‌خواهم. این قیمت‌ها گران است.
♦ أَيْبُضٌ وَ أَسْوَدٌ وَ أَزْرَقٌ وَ أَحْمَرٌ وَ أَصْفَرٌ وَ بَنَفْسَجِي . سفید و سیاه و آبی و قرمز و زرد و بنفش .	♦ أَيُّ لَوْنٍ ^{۱۱} عِنْدَكُمْ؟ چه رنگی دارید؟
♦ تَبْدَأُ الْأَسْعَارُ مِنْ خَمْسَةِ وَ سَبْعِينَ أَلْفاً إِلَى خَمْسَةِ وَ ثَمَانِينَ أَلْفَ تَومَانٍ . قِيمَتُهَا مِنْ هَفْتَادٍ وَ پَنَجَ هَازَرِ شُرُوعِ می‌شود تا هشتاد و پنج هزار تومان .	♦ بِكَمْ تَومَانِ هَذِهِ الْفَسَاتِينُ؟ این لباس‌ها (لباس‌های زنانه) چند تومان است؟
♦ سَيَدِّي، يَخْتَلِفُ السَّعْرُ حَسَبَ النُّوعِيَّاتِ ^{۱۲} . خانم، قیمت بر حسب جنس فرق دارد .	♦ الْأَسْعَارُ غَالِيَةٌ! قیمت‌ها گران است!
♦ السَّرَوَالُ الرَّجَالِي يَتَسَعَّى أَلْفَ تَومَانٍ ، وَ السَّرَوَالُ النِّسَائِي بِخَمْسَةِ وَ تَسَعِينَ أَلْفَ تَومَانٍ . شِلْوَارِ مردانه نود هزار تومان و شِلْوَارِ زنانه نود و پنج هزار تومان است.	♦ بِكَمْ تَومَانِ هَذِهِ السَّرَاوِيلُ؟ این شلوارها چند تومان است؟
♦ ذَلِكَ مَتَجَرٌ ^{۱۳} زَمِيلِي ^{۱۴} ، لَهُ سَرَاوِيلُ أَفْضَلُ . آن مغازه همکار من است، شلوارهای بهتری دارد .	♦ أَرِيدُ سَرَاوِيلَ أَفْضَلَ مِنْ هَذِهِ . شلوارهای بهتر از این را می‌خواهم .
♦ فِي مَتَجَرِ زَمِيلِهِ ... در مغازه همکارش...	
♦ صَارَ الْمَبْلَغُ مِئَتَيْنِ وَ ثَلَاثِينَ أَلْفَ تَومَانٍ . مبلغ دویست و سی هزار تومان شد . أَعْطَيْتَنِي بَعْدَ التَّخْفِيفِ ^{۱۵} مِئَتَيْنِ وَ عَشْرِينَ أَلْفاً . بعد تخفیف، به من دویست و بیست هزار بده .	♦ رَجَاءُ، أَعْطِنِي سَرَوَالاً مِنْ هَذَا النَّوعِ وَ ... كَمْ صَارَ الْمَبْلَغُ؟ لطفاً، شلوازی از این جنس به من بده و ... مبلغ چند شد؟

^۹ سَعْرٌ، قِيمَةٌ، مَن: قیمت / «جمع: أَسْعَارُ»^{۱۰} بهتر بود می آمد: عِنْدَنَا قَمِيصٌ بِسَعْرِ خَمْسِينَ أَلْفَ تَومَانٍ . پیراهنی به قیمت پنجاه هزار تومان داریم.^{۱۱} لون: رنگی / ألوان: رنگ‌هایی^{۱۲} نَوْعِيَّة: جنس^{۱۳} مَتَجَرٌ وَ مَحَلٌّ به معنی مغازه است؛ دُكَّان (ج: دَكَاكِين) ریشه در زبان فارسی دارد ولی در زبان عربی به کار می‌رود.^{۱۴} زَمِيل: همکار^{۱۵} تَخْفِيف: تخفیف

کتاب التمارین برگرد

التمرین الأول: أي كلمة من كلمات معجم الدرس تناسب التوضيحات التالية؟

۱. الْمُسْتَبِدُّ الَّذِي لَا يَرَى لِأَحَدٍ عَلَيْهِ حَقًّا: جَبَّارٌ
زورگویی که برای کسی حقی برایش قائل نمی‌شود (نمی‌بیند): زورگو
۲. الْإِنْسَانُ الَّذِي يَفْتَخِرُ بِنَفْسِهِ كَثِيرًا: مُعْجَبٌ بِنَفْسِهِ، مُخْتَالٌ
انسانی که به خودش زیاد می‌بالد: خودپسند
۳. حَيَوَانٌ يَسْتَخْدِمُ لِلْحَمْلِ وَ الرُّكُوبِ: حِمَارٌ
حیوانی که برای باربری و سوار شدن به کار گرفته می‌شود: خر
۴. الْعَمَلُ السَّيِّئُ وَالْقَبِيحُ: مُنْكَرٌ
(کار بد و زشت: کار زشت)
۵. عُضْوٌ فِي الْوَجْهِ: خَدٌ
(عضو در چهره: گونه)

التمرین الثاني: عَيِّنْ نَوْعَ الْأَفْعَالِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ وَ مِيزٌ^{۱۶} تَرَجَمَتْهَا. (نوع: الماضي، المضارع، الأمر)

أَرَادَ قَنْبَرٌ^{۱۷} أَنْ يَسْبَ الْإِمَامَ عَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لَهُ: مَهَلًا يَا قَنْبَرُ، دَعِ شَأْنَكَ مُهَانًا تُرْضِ الرَّحْمَنَ وَ تُسَخِّطِ الشَّيْطَانَ وَ تُعَاقِبَ عَدُوَّكَ، ... مَا أَرْضَى الْمُؤْمِنُ رَبَّهُ مِثْلَ الْحِلْمِ، وَ لَا أَسْخَطِ الشَّيْطَانَ مِثْلَ الصَّمْتِ، وَ لَا عُوقِبَ الْأَحْمَقُ مِثْلَ السَّكُوتِ عَنْهُ.^{۱۸}
رُبَّ سَكُوتٍ أَبْلَغُ مِنَ الْكَلَامِ (مِنَ الْأَمْثَالِ الْعَرَبِيَّةِ)

قنبر خواست به کسی که به او ناسزا گفته بود، دشنام دهد، پس امام علی علیه السلام به او فرمودند: ای قنبر آرام باش، دشنامگویی خود را خوار رها کن تا [خدای] بخشاینده را **خشنود** و اهریمن را خشمگین کنی و دشمنت را کیفر داده باشی. مؤمن پروردگارش را با [چیزی] مانند بردباری خشنود و اهریمن را با [چیزی] همانند خاموشی خشمگین نکرد و نادان با [چیزی] همانند دم فرو بستن در برابرش کیفر نشد. چه بسا سکوت رساتر از سخن گفتن است.

أَرَادَ (خواست): فعل ماضی / يَسْبُ (دشنام می‌دهد): فعل مضارع / قَالَ (گفت): فعل ماضی / دَعِ (رها کن): فعل امر / مَا أَرْضَى (خوشنود نکرد): فعل ماضی / أَسْخَطَ (خشمگین کرد): فعل ماضی

^{۱۶} مِيزٌ: جدا و سوا کن

^{۱۷} قَنْبَرٌ: از اصحاب خاص، غلام و دربان حاجب (حضرت علی(ع) بود. او همچنین دربان امام حسن مجتبی(ع) بود. شیخ طوسی، او را در شمار اصحاب امام علی(ع) یاد می‌کند.

^{۱۸} لا در دو فعل «أَسْخَطَ وَ عُوقِبَ» لای نفی است.

این دو فعل، به فعل ماضی «مَا أَرْضَى» عطف شده؛ برای همین فعل های ماضی بعد از آن با "لا" منفی شده است و تکرار لا با فعل ماضی لازم است.

التَّامِرِينَ الثَّالِثُ: تَرْجِمُ هَذِهِ الْأَحَادِيثَ النَّبَوِيَّةَ، ثُمَّ عَيْنَ الْمَطْلُوبَ مِنْكَ.

۱. حُسْنُ الْخُلُقِ نِصْفُ الدِّينِ. خصال الصدوق، ص ۳۰، ح ۱۰۶ (الْمَبْتَدَأُ وَالْخَبَرُ)

خوش خویی نیمی از دین است. حُسْنُ: مبتدا، نِصْفُ: خبر

۲. مَنْ سَاءَ^{۱۹} خُلُقُهُ عَذَّبَ^{۲۰} نَفْسَهُ. (الفاعل و المفعول)

هر کس خلق و خوی اش بد باشد، خودش را عذاب می دهد. خُلُقُ: فاعل، نَفْسُ: مفعول

۳. إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمْ^{۲۱} مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ. (الْفِعْلُ الْمَاضِي الْمَجْهُولُ وَالْمَفْعُولُ)

من مبعوث شده ام تا فقط مکارم اخلاق را کامل کنم. (من فقط برای تکمیل مکارم اخلاقی مبعوث شده ام).

بُعِثْتُ: فعل ماضی مجهول، مَكَارِمَ: مفعول

۴. اَللّٰهُمَّ كَمَا حَسَنْتَ^{۲۲} خُلُقِي، فَحَسِّنْ خُلُقِي. (فَعْلُ الْأَمْرِ وَالْفِعْلُ الْمَاضِي)

خدوندا، همانطور که آفرینش مرا نیکو گردانیدی، پس اخلاقم را [نیز] نیکو گردان.

(خداوندا، همان طور که صورتم را زیبا آفریدی خُلُق و سیرتم را نیز نیکو گردان).

فَعْلُ الْأَمْرِ: حَسَّنَ، اَلْفِعْلُ الْمَاضِي: حَسَنْتَ

۵. لَيْسَ شَيْءٌ أَثْقَلَ فِي الْمِيزَانِ مِنَ الْخُلُقِ الْحَسَنِ. (اسْمُ التَّفْضِيلِ وَالْجَارُّ وَالْمَجْرُورُ)

در ترازوی اعمال چیزی سنگین تر از خوی نیک (خوش اخلاقی) نیست.

أَثْقَلَ: اسم تفضیل، مِنَ الْخُلُقِ: جار و مجرور

التَّامِرِينَ الرَّابِعُ: تَرْجِمُ مَا يَلِي، ثُمَّ عَيْنِ اسْمِ الْمَكَانِ، وَ اسْمِ التَّفْضِيلِ.

۱. ﴿رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ﴾ الشُّعْرَاءُ: ۲۸ ﴿پروردگار مشرق و مغرب / الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ: اسم مکان

۲. ﴿مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ الْأَسْرَاءُ: ۱ ﴿از مسجد الحرام / الْمَسْجِدِ: اسم مکان

۳. يَا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ^{۲۳}: ﴿ای شنواترین شنوندگان / أَسْمَعَ: اسم تفضیل

۴. يَا أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ: ﴿ای بهترین آفرینندگان / أَحْسَنَ: اسم تفضیل

۵. يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ^{۲۴}: ﴿ای بخشاینده ترین بخشاینندگان / أَرْحَمَ: اسم تفضیل

^{۱۹} ساء: بد شد

^{۲۰} عَذَّبَ: عذاب داد

^{۲۱} لِأَتَمِّمْ: تا کامل کنم

^{۲۲} حَسَنْتَ: نیکو گردانیدی

^{۲۳} السَّامِعِينَ: اسم فاعل

^{۲۴} الرَّاحِمِينَ: اسم فاعل

الْتَمَرِينُ الْخَامِسُ: تَرْجِمُ الْأَفْعَالِ وَالْمَصَادِرَ^{۲۰} التَّالِيَةَ.

الْمَاضِي	الْمَضَارِعُ وَ الْمُسْتَقْبَلُ	الْأَمْرُ وَ النَّهْيُ	الْمَصَدَرُ
قَدْ أَحْسَنَ: نیکی کرده است	يُحْسِنُ: نیکی می کند	أَحْسِنْ: نیکی کن	إِحْسَان: نیکی کردن
اقْتَرَبَ: نزدیک شد	يَقْتَرِبُونَ: نزدیک می شوند	لَا تَقْتَرِبُوا: نزدیک نشوید	اقْتِرَاب: نزدیک شدن
انْكَسَرَ: شکسته شد	سَيَنْكَسِرُ: شکسته خواهد شد	لَا تَنْكَسِرْ: شکسته نشو	انْكَسَار: شکسته شدن
اسْتَغْفَرَ: آمرزش خواست	يَسْتَغْفِرُ: آمرزش می خواهد	اسْتَغْفِرْ: آمرزش بخواه	اسْتِغْفَار: آمرزش خواستن
مَا سَافَرْتُ: سفر نکردم	لَا يُسَافِرُ: سفر نمی کند	لَا تُسَافِرْ: سفر نکن	مَسَافَرَة: سفر کردن
تَعَلَّمَ: یاد گرفت	يَتَعَلَّمَانِ: یاد می گیرند	تَعَلَّمْ: یاد بگیر	تَعَلُّم: یاد گرفتن
تَبَادَلْتُمْ: عوض کردید	تَتَبَادَلُونَ: عوض می کنید	لَا تَتَبَادَلُوا: عوض نکنید	تَبَادُل: عوض کردن
قَدْ عَلَّمَ: آموزش داده است	سَوْفَ يَعْلَمُ: آموزش خواهد داد	عَلِّمْ: آموزش بده	تَعْلِيم: آموزش دادن

الْتَمَرِينُ السَّادِسُ: عَيْنِ الْمُحَلِّ الْإِعْرَابِيِّ لِلْكَلِمَاتِ الْمُلوْنَةِ.

۱. ﴿فَإَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ الفتح: ۲۶

سَكِينَة: مفعول / رسول: مجرور به حرف جر

خداوند آرامش خود را بر فرستاده اش و بر مؤمنان فرونازل کرد.

۲. ﴿لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ البقرة: ۲۸۶

اللَّهُ: فاعل / نَفْسًا: مفعول

خداوند به هر کس فقط به اندازه توانایی اش تلیف می کند.

۳. السَّكُوتُ ذَهَبَ وَ الْكَلَامُ فَضَةٌ. رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

الْكَلَامُ: مبتدا / فَضَةٌ: خبر

سکوت طلاست و سخن گفتن نقره است.

۴. أَحَبَّ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِعِبَادِهِ. رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

أَحَبَّ: مبتدا / عِبَاد: مضاف الیه / اللَّهُ: مجرور به حرف جر / أَنْفَعُ: خبر

محبوب ترین بندگان خدا نزد خداوند، سودمندترین آنها نسبت به بندگان است.

۵. عَدَاوَةُ الْعَاقِلِ خَيْرٌ مِنْ صَدَاقَةِ الْجَاهِلِ. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

عَدَاوَة: مبتدا / خیر: خبر / صَدَاقَة: مجرور به حرف جر

دشمنی عاقل بهتر از دوستی نادان است.

الْتَمَرِينُ السَّابِعُ: عَيْنِ الْكَلِمَةِ الْغَرِيبَةِ فِي كُلِّ مَجْمُوعَةٍ.

^{۲۰} در سوال مصادر آورده شده، حال انکه معنای یک مصدر خواسته شده است.

- ۱- مَآذِج ☒ حَمِير ☐ تَعَالِب ☐ ذَنَاب ☐
نمونه‌ها/ خران/ روباه‌ها/ گرگ‌ها
- ۲- سِرْوَال ☐ صَمْت ☒ قُستَان ☐ قَمِيص ☐
شلوار/ سکوت/ پیراهن زنانه/ پیراهن
- ۳- مَمْرُضَة ☐ بَائِعَة ☐ قَلَّاحَة ☐ قَيِّمَة ☒
پرستار/ فروشنده/ کشاورز/ ارزشمند
- ۴- أَحْمَر ☒ أَحْسَن ☐ أَجْمَل ☐ أَصْلَح ☐
سرخ/ نیکوترین/ زیباترین/ شایسته‌ترین
- ۵- أَصْفَر ☐ أَزْرَق ☐ أبيض ☐ أَكْثَر ☒
زرد/ آبی/ سفید/ بیش‌تر
- ۵- خَدَّ ☐ سَن ☐ لسان ☐ مَرَح ☒
گونه/ دندان/ زبان/ شادمانه و با ناز و خودپسندی

الْتَّمِرِينَ الثَّامِنُ: صَعُ فِي الْفَرَاغِ كَلِمَةً مُنَاسِبَةً.

- ۱- اشْتَرَيْنَا ..... وَ فَسَاتَيْنَ بِأَسْعَارٍ رَخِيصَةٍ فِي الْمَتَجَرِّ. سِرَاوِيلَ / أَشْهُرًا / مَوَاقِفَ سِرَاوِيلَ / چند شلوار و پیراهن با قیمت‌هایی ارزان در مغازه خریدیم. / من متجر: از مغازه؛ نه في متجر: در مغازه
- ۲- ذَهَبَ الْعَامِلُ إِلَى بَيْتِهِ بَعْدَمَا ..... وَاجِبَاتِهِ بِدَقَّةٍ. ضَلَّ / سَاءَ / تَمَّ / تَمَّ / کارگر بعد از اینکه وظایفش را با دقت انجام داد، به خانه‌اش رفت.
- ۳- إِنَّنَا ..... هَدِيَّةً لِرَمِيلِنَا الْفَائِزِ فِي الْمُسَابَقَةِ. عَمَرْنَا / أَهْدَيْنَا / غَلَبْنَا أَهْدَيْنَا / بی‌گمان ما هدیه‌ای به دوستان برنده‌یمان دادیم.
- ۴- وَالِدِي يَشْتَغَلُ فِي مُؤَسَّسَةٍ ..... تَقَافِيَّةٍ. تَرْبَوِيَّةٍ / مَوَدَّجٍ / رُكُوبٍ تَرْبَوِيَّةٍ / پدرم در مؤسسه تربیتی-فرهنگی به کار مشغول شد.
- ۵- يَا زَمِيلِي، دَعْ ..... كَ حَقِيرًا لِرِضَا اللَّهِ. شَانَتَمَ / نَوْعِيَّةٍ / أَسْعَارَ شَانَتَمَ / ای دوست من، برای رضای خدا سرزنش‌کننده‌ات را در حالی که کوچک است، رها کن.
- ۶- إِنَّ أَلَّ ..... أَلَّهُ لَمَعْرِفَةِ وَزَنِ الْأَشْيَاءِ. مِفْتَاحَ / مَصْبَاحَ / مِيزَانَ مِيزَانَ / بی‌گمان ترازو، وسیله‌ای برای شناخت وزن اشیاست.

الْبَحْثُ الْعِلْمِيُّ^{۳۶} برگرد

■ اسْتَخْرِجْ خَمْسَةَ أَسْمَاءٍ تَفْضِيلٍ مِنْ دُعَاءِ الْإِفْتِتَاحِ.

دعای افتتاح

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَفْتَتِحُ^{۳۷} الشَّاءَ بِحَمْدِكَ وَ اَنْتَ مُسَدِّدٌ لِلصَّوَابِ مِنْكَ

خدایا من ستایش را به وسیله حمد تو می گشایم و تویی که به نعمت بخشی خود بندگان را به درستی واداری

وَ اَیْقَنْتُ اَنَّكَ اَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِیْنَ فِی مَوْضِعِ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَةِ

و یقین دارم که برستی تو مهربان ترین مهربانی در جای گذشت و مهربانی

وَ اَشَدُّ الْمُعَاقِبِیْنَ فِی مَوْضِعِ النِّكَالِ وَالنَّقْمَةِ

و سخت ترین کیفرکننده ای در جای شکنجه و انتقام

وَ اَعْظَمُ الْمُتَجَبِّرِیْنَ فِی مَوْضِعِ الْكِبْرِیَاءِ وَ الْعَظَمَةِ ...

و بزرگترین جبارانی در جای بزرگی و عظمت ...

وَ اَعْطِنَا بِهٖ فَوْقَ رَغْبَتِنَا، یَا خَیْرَ الْمَسْئُوْلِیْنَ^{۳۸} وَ اَوْسَعَ الْمُعْطِیْنَ .

و به وسیله او بیش از آنچه ما خواهانیم به ما بده، ای بهترین درخواست کنندگان و دست بازترین عطا کنندگان.

متن دعای افتتاح:

http://www.tebyan.net/Weblog/gh_mahdi/post.aspx?PostID=۲۶۹۴۸

با کلیک روی نام کانال با ما باشید : کانال اُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ

^{۳۶} هدف از این تمرین تشویق دانش آموز به انجام فعالیت و تحقیق است. نمره این بخش را می توان در امتحان مستمر اول و دوم حساب کرد. انجام این بخش منوط به داشتن وقت است. اگر دبیری زمان کافی در اختیار نداشت، در انجام دادن و ندادن این قسمت از کتاب درسی مختار است.

^{۳۷} اَفْتَتِحُ: فعل مضارع به معنای «می گشایم» است.

^{۳۸} در کتاب مفاتیح الجنان شیخ عباس قمی و آدرس اینترنتی مذکور «المسؤولین» چاپ شده است. شکل صحیح نوشتاری در عربی به شکل «المسؤولین» است.

> بیشتر بدانیم ۳:

۱- تفاوت در حرکت، تفاوت در معنا

♥ خَلْق : آفرینش ، خلقت، احداث

📖 خُلُق : ج أخلاق : خوی ، طبع ؛

« سَيِّئِ الْخُلُقِ »: بد اخلاق؛

«سَوَاءَ الْخُلُقِ» : بد اخلاقی ،

« سَهْلُ الْخُلُقِ »: نرم خوی و خوش طبع؛

« ضَيِّقُ الْخُلُقِ »: کم طاقت، کم صبر، اخلاق، عادت، مروت؛

♥ خُلُق : ج أَخْلَاق : مترادف (الخُلُق) است.

♥ خَلْقَة : ج خَلَق : فطرت و طبیعت یا کیفیت .

♥ خَلِيق : ج خُلُق و خُلُقَاء : شایسته ؛

«هو خلیق» به: او شایسته ی به آن چیز است ، آنکه در خلقت و اندام کامل و معتدل باشد .

♥ خَلِيق: حُ خُلَاق و خُلَقَان: كهنه و فسادده. این واژه در مذکر و مؤنث یکسان یکار می رود.

۲- تَسْمِيَةُ از کلمه اسم گرفته شده است، برخی گویند اصل آن «سمو» است و همزه اول عوض از واو

ست و برخی نیز گویند ریشه‌اش به معنای «سمو» علامت است که واو به همزه قلب شده است.

۲- گاهی قَدْ حرفی است که اختصاص به فعل داده می‌شود، به شرط آنکه فعل متصرف و خبری و مثبت بوده و مجرد از

عامل حزم و نصب باشد. این حرف از فعل جدا نمی‌شود، مگر با قسم که میان آن و فعل فاصله می‌افتد و مضمون آن را تأکید

می‌کند. عبارت «قَدْ لَا يَفْعَلُ» درست نیست. درست آن «رَمَّا لَا يَفْعَلُ» یا «لَنْ يَفْعَلَ» است.

گاهی، قَدْ با فعل مضارع معنای توقع را می‌رساند؛ مانند: «قَدْ يَقُومُ الْغَائِبُ الْيَوْمَ»

و نیز به معنای تقلیل می‌آید مانند «قَدْ بَصَدَقَ الْكَذُوبُ» یعنی دروغگو گاهی راست می‌گوید

و گاهی به معنای تحقق یا فعل ماضی می‌آید مانند «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ اتَّقَى اللَّهَ»

و گاهی برای وصل گذشته به حال می‌آید مانند «قَدْ قَامَ فُلَانٌ»

و گاهی معنای بسیار را با فعل مضارع می‌دهد؛ مانند قَدْ أَشْهَدُ الْغَارَةَ الشَّعْوَاءَ تحملنی؛ یعنی چه بسیار حمله‌های سخت را

می‌بینم. در قرآن نیز آیه ﴿قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ﴾ معنای تقلیل ندارد و استثناست.

۴- عَلَيْنَا : ما باید ، بر ماست

انواع «خَبَر»: اسم تفضیل ، مصدر

اسم تفضل: عصفور في الدخه من عشه على الشجة.

خبر من: بہتر از

مصدر: الْخَيْرُ كَثُرَ ۖ وَ فاعِلُهُ قَلِيلٌ.

الْخَيْرُ: خَيْرٌ

📖 قرات معناب:

عَدَاوَةُ الْأَحْقَالِ خَيْرٌ مِنْ صَدَاقَةِ الْأَجَاهِلِ. إِمْدَانُ الْمُؤْمِنِينَ (٤)

اگر دانشمند خصمه قهرمیت / که با نادان شوم بار و بار

شَاوِلْ خَوَالِ

۱۔ سر الناس ذو الوجهین۔

٤. خَيْرَ إِخْوَانِكُمْ مَنْ أَهْدَى إِلَيْكُمْ عُيُوبَكُمْ. رسولُ الله (ص)

آن که عبّ تو گفت، بار تو اوست / و آن که پوشیده داشت، مار تو اوست

نکته:

هر کلمه‌ای که بر وزن أَفْعَل بیاید، اسم تفضیل نیست و ممکن است یکی از موارد زیر باشد:

▪ صفت مشبّهة به معنی:

رنگ: أَرْبَقٌ، زَرْقَاءُ: آبی - أَحْمَرٌ، حَمْرَاءُ: سرخ - أَبْيَضٌ، بَيْضَاءُ: سفید - أَسْوَدٌ، سَوْدَاءُ: سیاه - أَصْفَرٌ، صَفْرَاءُ: زرد، ...
عیب: أَحْمَقٌ، حَمَقَاءُ: ابله و نادان - أَصَمٌ، صَمَاءُ: کر - أَعْمَى، عَمِيَاءُ: کور - أَبْكَمٌ، بَكْمَاءُ: لال، أَعْوَجٌ، عَوْجَاءُ: کج، أَخْرَسٌ، خَرَسَاءُ: گنگ ...
حُسن: أَزْهَرٌ، زَهْرَاءُ: درخشان - أَحْوَرٌ، حَوْرَاءُ: سفیدی چشم و سیاهی‌اش پر رنگ باشد. آهو چشم

▪ فعل ماضی باب افعال: أَحَبَّ: دوست داشت،

▪ متکلم وحده فعل مضارع: أَفْعَلُ: انجام می‌دهم

▪ اسم: أَرْتَبَ، أَرْبَعٌ، أَحْمَدٌ، أَصْبَحَ

▪ فعل تعجب (ما + أَفْعَل + مفعول): مَا أَجْمَلَ مَازَنْدَرَانَ وَ طَبِيعَتَهَا! چه زیباست مازندران و طبیعتش!

اسم تفضیل برتری را می‌رساند.

أَفْعَلٌ مِنْ، الْفُعْلَى ۱۰۰٪ اسم تفضیل است.

وزن فُعْلَى فقط در حالت صفت استفاده می‌شود و با موصوف مؤنث مطابقت دارد.

برای برتری دادن از عموماً وزن أَفْعَل برای مذکر و مؤنث استفاده می‌شود.

شکل های دیگر وزن أَفْعَل و فُعْلَى:

أَقْلٌ، أَشَدُّ، أَجَلٌ، أَهْمٌ، أَصَحُّ، أَدَقُّ، أَحَبُّ، أَخَصُّ، أَعَزُّ/أَوْلَى، أَعْلَى، أَغْلَى، أَتَقَى، أَبْقَى، أَقْوَى، أَدْنَى، أَغْنَى/ آخِرَ
أَوْلَى، أُخْرَى، عَظْمَى، دُنْيَا، عَلِيَا

نکته: اسم تفضیل بر وزن «أَفْعَى»، هرگاه به ضمیر مضاف شود، به شکل الف کشیده نوشته می‌شود. مثال:

أَتَقَى + كُمْ + أَنْتَاكُمُ

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَاكُمْ. گرامی‌ترین شما نزد خدا باتقواترین شماست.

جمع

جمع سالم أَفْعَل، بر وزن «أَفْعَلُونَ، أَفْعَلِينَ» می‌آید؛ مانند أَقْدَمُونَ، أَجُودِينَ، أَعْلُونَ

جمع سالم فُعْلَى، بر وزن «فُعْلَيَات» می‌آید؛ مانند فُضْلَيَات، أَخْرَيَات، كُفْرَيَات

جمع مکسر، غالباً بر وزن أَفَاعِل می‌آید؛ مانند:

أَرْدَلٌ: أَرَادِل - أَفْضَلٌ: أَفْاضِل - أَكْبَرٌ: أَكَابِر - أَعْظَمٌ: أَعَاطِم - أَصْغَرٌ: أَصَاغِر

نکته: هر کلمه‌ای که بر وزن أَفَاعِل است، اسم تفضیل نیست؛ مانند: أَصَابِع: أَصْبَع (انگشت)

اسم های جمع مکسر را باید به شکل مفردش نگاه کرد، بعد نوع اسم آن را تشخیص داد.

خیر و شر و جمعشان، أخيار، خيار - أشرار

نوع اسمشان، در جمله بر اساس ترجمه تشخیص داده می‌شود:

۱) اسم؛ معنی خوب (خوش، نیک) و بد: صَبَاحُ الْخَيْرِ: بامداد خوش.

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ﴾ الْبَقَرَةُ: ۱۹۷ و آنچه را از کار نیک انجام دهید، خدا آن را می‌داند.

۲) مصدر؛ معنی خوبی و بدی: ﴿وَمَا تَنْفَقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾ الْبَقَرَةُ: ۷۳

و هر آنچه از خیر و خوبی انفاق کنید قطعاً خداوند نسبت به آن آگاه است.

۳) اسم تفضیل؛ به معنی بهتر، بهترین: خَيْرُ النَّاسِ: بهترین مردم

در صورت سوم (خیر و شر) اسم تفضیل است و به علت کثرت استعمال، همزه از اول آن حذف شده است.

وَلِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولَى. قطعاً آخرت برای تو از دنیا بهتر است.

الدرس الثاني برگرد

صِنَاعَةُ التَّلْمِيعِ^{۲۹} فِي الْأَدَبِ الْفَارِسِيِّ

صنعت تلمیع در ادبیات فارسی

« جَمَالُ الْمَرْءِ قِصَاحَةُ لِسَانِهِ » رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

زیبایی انسان، شیوایی گفتار اوست.

إِنَّ اللَّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ لَعَنَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَحَادِيثِ وَالْأَدْعِيَةِ فَقَدْ اسْتَفَادَ مِنْهَا الشُّعْرَاءُ الْإِيرَانِيُّونَ وَ أَنْشَدَ بَعْضُهُمْ أُبَيَاتاً مَمْزُوجَةً بِالْعَرَبِيَّةِ وَ سَمَّوْهَا بِالْمَلَمَعِ؛

قطعا زبان عربی زبان قرآن و احادیث و دعاهاست و شاعران ایرانی از آن استفاده کرده‌اند و برخی از آنها ابیاتی آمیخته به عربی سروده‌اند و آن را ملَمَع نامیده‌اند؛

لَكَثِيرٍ مِنَ الشُّعْرَاءِ الْإِيرَانِيِّينَ مَلَمَعَاتٌ، مِنْهُمْ حَافِظُ الشَّيرَازِيِّ وَ سَعْدِيُّ الشَّيرَازِيِّ وَ جَلَالُ الدِّينِ الرَّومِيِّ الْمَعْرُوفُ بِالْمَوْلَوِيِّ.

بسیاری از شاعران ایرانی مَلَمَعاتی دارند از جمله : حافظ شیرازی و سعدی شیرازی و جلال الدین رومی معروف به مولوی.

***مَلَمَعُ حَافِظِ الشَّيرَازِيِّ لِسَانِ الْغَيْبِ (مَلَمَعُ لِسَانِ الْغَيْبِ حَافِظِ شِيرَازِي)

إِنِّي رَأَيْتُ دَهْرًا مِنْ هَجَرِكَ الْقِيَامَةِ

از خون دل نوشتم نزدیک دوست نامه

نامه‌ای با دل خونین برای محبوبم نوشتم "که من روزگار را از دوری تو همچون قیامت دیدم"

لَيْسَتْ دُمُوعُ عَيْنِي هَذِي لَنَا الْعَلَامَةُ؟

دارم من از فراقش در دیده صد علامت

من ازدوری او صدها نشانه درچشم دارم، "آیا این اشک‌های چشمم، برای ما نشانه نیست؟"

مَنْ جَرَّبَ الْمَجْرَبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ

هر چند کازمودم از وی نبود سودم

هرچه که تجربه کردم، ازجانب او فایده‌ای به من نرسید "هرکس آزموده را بیازماید، پشیمان می‌شود."

فِي بُعْدِهَا عَذَابٌ فِي قَرَبِهَا السَّلَامَةُ

پرسیدم از طیبی احوال دوست گفتا

ازطیبی درباره احوال محبوبم سوال کردم، گفت: "در دوری و هجرانش رنج و عذاب و در نزدیکی اش سلامت است"

وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا حُبًّا بِلا مَلَامَةٍ

گفتم ملامت آید گر گرد دوست گردم

گفتم اگر زیاد به دوست مشغول شوم مورد سرزنش واقع می‌شوم "به خدا سوگند، ما عشقی را بدون سرزنش ندیده‌ایم"

حَتَّى يَذُوقَ مِنْهُ كَأْسًا مِنَ الْكَرَامَةِ

حافظ چو طالب آمد جامی به جان شیرین

حافظ همانند خواستاری آمد که جان شیرین بدهد و جامی بستاند، "تا از آن، جامی از کرامت بچشد"

^{۲۹} تَلْمِيع: درخشان کردن/ مَلَمَع: درخشان(گونه‌ای شعر که بخشی فارسی و بخشی زبانی دیگر است. این آرایه را تلمیع گویند.)

مُلَمَّعُ سَعْدِي الشِّيرَازِيّ (مُلَمَّعُ سَعْدِي شيرازی)

سَلِ الْمَصَانِعَ رَكْبًا تَهِيمٌ فِي الْفُلُوتِ   تو قدرِ آب چه دانی که در کنارِ فُراتی
 "از آب انبارها درباره سوارانی که در بیابان ها تشنه اند بپرس... "تو قدر و ارزش آب را چه می دانی، وقتی در کنار فرات هستی.

شَبَمْ به روی تو روزست و دیده ام به تو   وَ إِن هَجَرْتَ سَوَاءَ عَشِيَّتِي وَ عِدَاتِي
 روشن
 شبم با دیدن روی تو مثل روزاست وچشمم با دیدن روی تو روشن می شود. " و اگر از من جداییگزینی (جدا شوی)، شب و روزم برابر می شود "

اگر چه دیر بماندم امید بر نگرفتم   مَضَى الزَّمَانُ وَ قَلْبِي يَقُولُ إِنَّكَ آتِي
 گرچه مدت زیادی انتظار کشیدم، اما امیدم را از دست ندادم، " زمان گذشت و دلم می گوید قطعاً تو می آیی. "

من آدمی به جمال نه دیدم و نه شنیدم   اگر گلی به حقیقت عَجین آب حیاتی
 من انسانی به زیبایی تو نه دیده ام و نه شنیده ام، اگر خمیر آفرینش تو از آب و گل است، در حقیقت آغشته به آب زندگانی است.

شبان تیره امیدم به صبح روی تو باشد   وَ قَدْ تَفَتَّشَ عَيْنُ الْحَيَاةِ فِي الظُّلُمَاتِ
 شب های تاریک من به امید دیدن روی تو صبح می شود، " و گاهی چشمه زندگی در تاریکی ها جستجو می شود "

فَكَمْ مُرَّرَ عَيْشِي وَ أَنْتَ حَامِلٌ شَهْدٍ   جواب تلخ بدیع است از آن دهان نباتی
 چه بسیار زندگیم را تلخ می کنی درحالی که تو حامل غسل هستی! ازدهان شیرین تو جواب تلخ شنیدن زیباست! ** شَهْدٌ: غسل
 نه پنج روزه عمرست عشق روی تو ما را   وَجَدْتُ رَائِحَةَ الْوَدِّ إِنْ شَمَمْتُ رُفَاتِي
 عاشق روی تو بودن برای ما فقط این پنج روزه عمر دنیا نیست، " اگر خاک قبرم (استخوان پوسیده ام) را ببویی، بوی عشق را می یابی "

وَصَفْتُ كُلَّ مَلِيحٍ كَمَا تُحِبُّ وَ تَرْضَى   محامد تو چه گویم که ماورای صفاتی
 هر زیباروی با همگی را وصف کردم همانطور که دوست داری و می پسندی " ستایش های تو را چگونه بیان کنم که فراتر از وصف کردن هستی "

أَخَافُ مِنْكَ وَ أَرْجُو وَ أَسْتَغِيثُ وَ أَدْنُو   که هم کمند بلایی و هم کلید نجاتی
 "از تو می ترسم و به تو امید دارم و از تو کمک می خواهم و به تو نزدیک می شوم " که هم دامگه بلا هستی و هم کلید نجات و رهایی هستی.

ز چشم دوست افتادم به کامه دل دشمن   أَحَبَّتِي هَجَرُونِي كَمَا تَشَاءُ عِدَاتِي
 به دلخواه و خواست دشمن، از چشم دوست افتادم و بی ارزش شدم، "یارانم از من جدایی گزیدند همان طور که دشمنانم می خواهند " ** أَحَبَّةٌ: یاران «مفرد: حبیب»

فراقنامه سعدی عجب که در تو نگیرد   وَ إِن شَكَّوْتُ إِلَى الطَّيْرِ نُحْنُ فِي الْوُكُنَاتِ
 شگفتا شرح نامه جدایی سعدی در تو اثر نمی کند! " و اگر به پرندگان شکایت بپریم، در لانه ها شیون کنند (با صدای بلند بگریند) "

❁ الْمَعْجَم ❁ برگرد

<p>آتِي: آینده، در حال آمدن أَحِبَّة: یاران «مفرد: حبیب» أَدْنُو: نزدیک می شوم (دَنَا، يَدْنُو) أَرْجُو: امید دارم (رَجَا، يَرْجُو) أَسْتَغِيثُ: کمک می خواهم (استَغَاثَ، يَسْتَغِيثُ) بَدِيع: نو بَعْد: دوری # قُرْب تَرْضَى: خشنود می شوی (رَضَى، يَرْضَى) تَشَاء: می خواهند (شَاءَ، يَشَاءُ) شَاء = أَرَادَ، طَلَبَ تَمَرَّرَ: تلخ می کنی (تَمَرَّرَ، يَمَرَّرُ) تَهَيَّم: تشنه و سرگردان می شود (هَامَ، يَهَيِّمُ) جَرَبَ: آزمایش کرد (مضارع: يَجَرِبُ)</p>	<p>حَتَّى يَذُوقَ: تا بچشد (ذَاقَ، يَذُوقُ) حَلَّتْ: فرود آمد، حل کرد (حَلَّ، يَحُلُّ) رَفَات: استخوان پوسیده رَكَبَ: کاروان شتر یا اسب سواران سَلَّ: پرس = اسْأَلَ (سَأَلَ، يَسْأَلُ) شَكَّوْتُ: گلایه کردم (شَكَا، يَشْكُو) «إِنْ شَكَّوْتُ: اگر گلایه کنم» بوییدی (شَمَّ، يَشُمُّ) «إِنْ شَمَمْتُ: اگر ببوی» شَهْد: عسل عَادِي، عَادِي: دشمن، تجاوزگر جمع: عُدَاة = عَدُو # صَدِيق عَجِين: خمیر عَشِيَّة: شامگاه، آغاز شب غَدَاة: صبحگاه، آغاز روز قَلَوَات: بیابان ها «مفرد: قَلَاة»</p>	<p>قَدْ تَفَتَّشَ: گاهی جستجو می شود (فَتَّشَ، يَفْتَتِّشُ) كَأْس: جام، لیوان مَجْرَب: آزموده مَحَامِد: ستایش ها «مفرد: مَحَمْدَة» مَصَانِع: انبارهای آب در بیابان (معنای امروزی: کارخانه ها) مَلِيح: با نمک مَمْرُوج: در هم آمیخته = مَخْلُوط نُحْن: شیون کردند (نَاحَ، يَنْوَحُ) وَدَّ: عشق و دوستی # عَدَاوَة وَصَفْتُ: وصف کردم (وَصَفَّ، يَصِفُ) وَكَنَات: لانه ها «مفرد: وَكْنَة» هَجَرْتُ: جدا شدی، رها ساختی (هَجَرَ، يَهْجِرُ)</p>
---	---	---

❁ حَوْلَ النَّصِّ ❁ برگرد

❁ عَيْنِ الصَّحِيحِ وَالْخَطِئِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ. ✓ ✕

۱. تَفَتَّشَ عَيْنَ الْحَيَاةِ فِي الضَّوِّ فَقَطَّ.

چشمه زندگی فقط در نور جستجو می شود. ✕

۲. الْمُلَمَّعَاتُ أَشْعَارُ فَارْسِيَّةٍ مَمْرُوجَةٌ بِالْعَرَبِيَّةِ.

ملمععات اشعار فارسی آمیخته به عربی هستند. ✓

۳. يَرَى سَعْدَى اللَّيْلِ وَالنَّهَارَ سَوَاءً مِنْ هَجَرٍ حَبِيبِهِ.

سعدی از دوری محبوبش، شب و روز را یکسان می بیند. ✓

۴. قَالَ سَعْدَى مَضَى الزَّمَانُ وَ قَلْبِي يَقُولُ إِنَّكَ لَا تَأْتِي.

سعدی گفت: زمان گذشت و دلم می گوید که تو نمی آیی. ✕

۵. يَرَى حَافِظٌ فِي بُعْدِ الْحَبِيبِ رَاحَةً وَ فِي قُرْبِهِ عَذَابًا.

حافظ در دوری محبوب، راحتی و در نزدیکی اش عذاب می بیند. ✕

هـ اِعْلَمُوا هـ برگرد

اسْمُ الْفَاعِلِ وَ اسْمُ الْمَفْعُولِ اسْمُ الْمُبَالِغَةِ

رازق (روزی دهنده)؛ مرزوق (روزی داده شده) / رزاق (بسیار روزی دهنده)

اسم فاعل و اسم مفعول

اسم فاعل: به معنای «انجام دهنده یا دارنده حالت» و اسم مفعول: به معنای «انجام شده» است

اسم فاعل و اسم مفعول دو گروهند:

گروه اول بر وزن «فاعل» و «مفعول» هستند که در پایه نهم با وزن آنها آشنا شده بودید.

ماضی	معنی	اسم فاعل	صفت فاعلی	اسم مفعول	صفت مفعولی
صَنَعَ	ساخت	صانع	سازنده	مَصْنُوع	ساخته شده
خَلَقَ	آفرید	خالق	آفریننده	مَخْلُوق	آفریده شده
عَبَدَ	پرستید	عابد	پرستنده	مَعْبُود	پرستیده شده

اکنون با گروه دوم آشنا شوید.

مضارع	معنی	اسم فاعل	صفت فاعلی	اسم مفعول	صفت فاعلی
يُشَاهِدُ	می بیند	مُشَاهِد	بیننده	مُشَاهَد	دیده شده
يَقْلُدُ	تقلید می کند	مُقَلِّد	تقلید کننده	مُقَلَّد	تقلید شده
يُرْسِلُ	می فرستد	مُرْسِل	ارسال کننده	مُرْسَل	ارسال کننده
يَنْتَظِرُ	انتظار می کشد	مُنْتَظِر	انتظار کشنده	مُنْتَظَر	مورد انتظار
يَتَعَلَّمُ	یاد می گیرد	مُتَعَلِّم	یادگیرنده	مُتَعَلَّم	یادگرفته شده
يُسْتَخْرِجُ	بیرون می آورد	مُسْتَخْرِج	بیرون آورنده	مُسْتَخْرَج	بیرون آورده شده
يَتَهَاجِمُ	حمله می کند	مُتَهَاجِم	حمله کننده	—	—
يَنْكُسِرُ	می شکند، شکسته می شود	مُنْكَسِر	شکونده	—	—

چگونگی ساخت و تشخیص:

الف - فعل‌هایی که سوم شخص مفرد ماضی آنها سه حرف باشد (ثلاثی مجرد)، بر وزن «فاعل و مفعول» دیده می شود.

ب - فعل‌هایی که سوم شخص مفرد ماضی آنها بیشتر از سه حرف باشد (ثلاثی مزید): فعل مضارع آن را می نویسیم، آنگاه حرف مضارعه را حذف کرده و به جای آن «م» می گذاریم. سپس حرف ماقبل اخر اصلی را در اسم فاعل، «حرکت کسره» و در اسم مفعول، «حرکت فتحه» می دهیم.

(اسم فاعل: ← م ... ع ...) ، (اسم مفعول: ← م ... ع ...)

يُشَاهِدُ: می بیند / مُشَاهِد: مشاهده کننده / مُشَاهَد: دیده شده
يَقْلُدُ: تقلید می کند / مُقَلِّد: تقلید کننده / مُقَلَّد: تقلید شده
يُرْسِلُ: می فرستد / مُرْسِل: ارسال کننده / مُرْسَل: ارسال کننده
يَنْتَظِرُ: انتظار می کشد / مُنْتَظِر: انتظار کشنده / مُنْتَظَر: مورد انتظار واقع شده
يَتَعَلَّمُ: یاد می گیرد / مُتَعَلِّم: یادگیرنده / مُتَعَلَّم: یادگرفته شده
يُسْتَخْرِجُ: بیرون می آورد / مُسْتَخْرِج: بیرون آورنده / مُسْتَخْرَج: بیرون آورده شده
يَتَهَاجِمُ: حمله می کند / مُتَهَاجِم: حمله کننده / مُتَهَاجِم: مورد حمله واقع شده / يَنْكُسِرُ: می شکند / مُنْكَسِر: شکونده

که اِخْتَبَرْتُ نَفْسَكَ (۱): تَرْجِمِ الْكَلِمَاتِ التَّالِيَةَ وَ الدُّعَاءَ، ثُمَّ عَيِّنِ اسْمَ الْفَاعِلِ وَ اسْمَ الْمَفْعُولِ.

اسْمُ الْمَفْعُولِ	اسْمُ الْفَاعِلِ	الترجمة	الكلمة
☒	☐	نزدیک شده	يَقْرُبُ: نزدیک می کند الْمَقْرَب
☐	☒	دانا	يَعْلَمُ: می داند الْعَالِم
☐	☒	تولید کننده	يُنتِجُ: تولید می کند الْمُنْتِج
☒	☐	آماده شده	يُجَهِّزُ: آماده می کند الْمَجْهَز
☒	☐	زده شده	يَضْرِبُ: می زند الْمَضْرُوب
☐	☒	گوینده	يَتَكَلَّمُ: سخن می گوید الْمَتَكَلِّم

يا صانع كل مصنوع يا خالق كل مخلوق يا رازق كل مرزوق يا مالك كل مملوك. من دعاء الجوشن الكبير

ای سازنده هر ساخته شده ای، ای آفریننده هر آفریده شده ای، ای روزی دهنده هر روزی داده شده ای، ای صاحب هر مال و دارایی
قرآنی از دعای جوشن کبیر

صانع: اسم فاعل / مصنوع: اسم مفعول
رازی: اسم فاعل / مرزوق: اسم مفعول
خالق: اسم فاعل / مخلوق: اسم مفعول
مالک: اسم فاعل / مملوک: اسم مفعول

اسم مبالغه

اسم مبالغه: اسمی است که بر بسیاری صفت یا انجام کار دلالت دارد.

دو وزن مهم آن «فَعَّال» و «فَعَّالَة» است؛ مثال:

صَبَّار (بسیار بردبار)؛ غَفَّار (بسیار آمرزنده)؛ كَذَّاب (بسیار دروغگو)؛
رَزَّاق (بسیار روزی دهنده)؛ خَلَّاق (بسیار آفریننده)؛ عَلَّامَة (بسیار دانا)؛
فَهَّامَة (بسیار فهمیده).

عَلَّامَة دَهْخُدا مُؤَلِّفُ أَكْبَرِ مُعْجَمِ فارسی

گاهی وزن «فَعَّال» بر شغل دلالت دارد؛ مانند خَبَّاز (نانوا)؛ حَدَّاد (آهنگر)

گاهی نیز وزن «فَعَّالَة» بر ابزار، وسیله یا دستگاه دلالت می کند؛ مثال: فَتَّاحَة (در بازکن)، نَظَّارَة (عینک)، سَيَّارَة (خودرو)

النَّظَّارَةُ الشَّمْسِيَّةُ

نکته: وزن «فَعَّال» و «فُعَّال»:

** کلماتی مانند (تَجَار، عَلَام، عُمَال، سَيَاح و كُتَّاب) بر وزن «فُعَّال» جمع مکسر هستند و اسم فاعل محسوب می شوند؛ چون مفردشان به ترتیب (تاجر، عالم، عامل، سائح و كاتب) بر وزن فاعل است.

توجه کنید:

عَلَام (وزن فَعَّال)، اسم مبالغه: بسیار دانا
عُلَّام (وزن فُعَّال)، جمع مکسر و اسم فاعل: دانایان

که اخْتَرْتَنَ نَفْسَكَ (۲): تَرْجِمِ التَّرَاكِبَ التَّالِيَةَ.

۱. ﴿عَلَامُ الْغُيُوبِ﴾: بسیار دانای غیب‌ها
۲. ﴿أَمَارَةٌ بِالسُّوءِ﴾: بسیار امرکننده به بدی
۳. الطَّيَّارُ الْإِيرَانِيَّ: خلبان ایرانی
۴. فَتَاحَةُ الرَّجَاجَةِ: در بازکن شیشه
۵. آلِهَاتِفُ الْجَوَالِ: تلفن همراه
۶. اَلْسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَيْثَمُ التَّمَارِ: درود بر تو ای میثم خرما فروش

که التمارین برگرد

التَّمْرِينُ الْأَوَّلُ: عَيْنِ الْجُمْلَةِ الصَّحِيحَةِ وَ غَيْرِ الصَّحِيحَةِ حَسَبَ الْحَقِيقَةِ. ✓ ✕

۱- الرِّكْبُ جَمَاعَةٌ مِنَ الْمُسَافِرِينَ يُسَافِرُونَ عَلَى الدَّوَابِّ^{۳۰}. ✓
کاروان [سواران شتر - اسب] گروهی از مسافران هستند که [سوار] بر چارپایان مسافرت می‌کنند.

۲- غُصُونُ الْأَشْجَارِ فِي الشَّتَاءِ بَدِيعَةٌ خَضِرَةٌ. ✕
شاخه‌های درختان در زمستان زیبا(نو) و سبز هستند.

۳- اَلْغَدَاةُ نِهَایَةُ النَّهَارِ، وَ بَدَایَةُ ظَلَامِ اللَّیْلِ. ✕
بامداد، پایان روز و آغاز تاریکی شب است.

۴- اَلْكَأْسُ إِنَاءٌ^{۳۱} يُشْرَبُ بِهِ الْمَاءُ أَوْ الشَّای. ✓
لیوان(جام)، ظرفی است که با آن آب و چای نوشیده می‌شود.

۵- یَصْنَعُ الْخُبْزُ مِنَ الْعَجِینِ. ✓
نان از خمیر درست می‌شود.

^{۳۰} دَوَاب: چارپایان، جنبندگان، مفرد: دَابَّة
^{۳۱} إِنَاء: ظرف

التَّمْرِينُ الثَّانِي: ضَعْ فِي الدَّائِرَةِ الْعَدَدَ الْمُنَاسِبَ. «كَلِمَةً وَاحِدَةً زَائِدَةً»

- ۱- أَلَوَكُنْهُ (لانه) ⑤ زِينَةُ مِنَ الذَّهَبِ أَوْ الْفُضَّةِ فِي يَدِ الْمَرْأَةِ. (زیوری از جنس طلا یا نقره در دست زن)
 ۲- الْكَرَامَةُ (کرامت) ⑥ مَنْ يُعْجِبُكَ شَكْلُهُ وَ كَلَامُهُ وَ سَلُوكُهُ. (کسی که شکلش و گفتارش و رفتارش تو را به
 ۳- الْهَجْرَ (جدایی) شگفت می آورد.)
 ۴- أَلِرْفَاتُ (استخوانهای پوسیده) ② شَرَفٌ وَ عَظَمَةٌ وَ عِزَّةٌ النَّفْسِ. (شرافت و بزرگی و عزت نفس)
 ۵- أَلَسَّوَارُ (دستبند) ③ تَرَكَ الصَّدِيقَ أَوْ الْمُحِبَّ. (جدا شدن از دوست یا عاشق)
 ۶- أَلْمَلِیْحُ (نمکین) ① بَيْتُ الطَّيُورِ. (خانه پرندگان)

التَّمْرِينُ الثَّالِثُ: تَرَجِّمْ هَذِهِ الْأَحَادِيثَ، ثُمَّ عَيِّنِ الْمَطْلُوبَ مِنْكَ.

- ۱- إِيَّاكَ^۱ وَ مُصَادَقَةَ^۲ الْأَحْمَقِ، فَإِنَّهُ يَرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيَضُرَّكَ^۳. الْإِمَامُ عَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ⑤ الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ
 از دوستی با نادان بهره‌یز زیرا او می‌خواهد به تو سود برساند اما به تو زیان می‌رساند. / فعل مضارع: يَرِيدُ / أَنْ يَنْفَعُ / يَضُرُّ

- ۲- أَلصَّدِيقُ مَنْ كَانَ نَاهِيًا عَنِ الظُّلْمِ وَ الْعُدُوَانِ مُعِينًا عَلَى الْبِرِّ وَ الْإِحْسَانِ. الْإِمَامُ عَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ⑤ أَلْجَارُّ وَ الْمَجْرُورُ
 دوست کسی است که از ستم و دشمنی باز دارد و در نیکی و احسان یاری رساند. (دوست کسی است که بازدارنده از ستم و دشمنی و یاری رسان بر نیکی و احسان باشد). / جَارٌّ وَ مَجْرُورُ: عَنِ الظُّلْمِ / عَلَى الْبِرِّ

- ۳- إِيَّاكَ وَ مُصَادَقَةَ الْكَذَّابِ، فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ يُقَرِّبُ^۶ عَلَيْكَ الْبَعِيدَ وَ يَبْعُدُ^۷ عَلَيْكَ الْقَرِيبَ. الْإِمَامُ عَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ⑤ اِسْمُ الْمُبَالَغَةِ
 از دوستی با دروغگو بهره‌یز، زیرا او مانند سراب است؛ دور را بر تو نزدیک می‌سازد و نزدیک را بر تو دور می‌سازد. / اسم مبالغه: الْكَذَّابُ

- ۴- أَلصَّدِيقُ الصَّدُوقُ^۸ مَنْ نَصَحَكَ فِي عَيْبِكَ، وَ حَفِظَكَ فِي غَيْبِكَ، وَ أَثَرَكَ^۹ عَلَى نَفْسِهِ. الْإِمَامُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ⑤ اِسْمُ الْمَجْرُورِ بِحَرْفِ جَرٍّ
 دوست راستگو (صمیمی) کسی است که تو را در مورد عیبیت نصیحت کند، و در غیابت تو را نگه دارد، و تو را بر خود برگزیند (ترجیح دهد). / الْمَجْرُورُ بِحَرْفِ جَرٍّ: عَيْبٍ / غَيْبٍ / نَفْسٍ

^{۳۲} این حدیث به نقل از امام علی (ع) در غرر الحکم: ۱۹۰۴ آمده است. در فارسی چنین گفته‌اند:

- دوست آنست، که معایب دوست / همچو آینه، روبرو گوید
- نه که چون شانه، با هزار زبان / پشت سر، رفته مو بهو گوید
- دوست آن باشد که گیرد دست دوست / در پریشان حالی و درماندگی

٥- مَنْ غَضِبَ عَلَيْكَ مِنْ إِخْوَانِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَلَمْ يَقُلْ^{١٠} فَيْكَ شَرًّا، فَاتَّخِذْهُ^{١١} لِنَفْسِكَ صَدِيقًا. الْإِمَامُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ^{٣٣}

⬅ فعل الأمر

هرکس از دوستانت سه بار نسبت به تو خشمگین شود، ولی در موردت بدی و سخن ناروایی نگوید، پس او را برای خودت به دوستی بگیر. / فعل امر: اِتَّخِذْ

۶- یا بَنی، اَتَّخِذْ اَلفَ صَدِیقٍ وَ اَلفَ قَلِیلٍ، وَ لَا تَتَّخِذْ عَدُوًّا وَاحِدًا وَ اَواحِدٌ کَثِیرٌ. لِقِمانُ الْحَکِیمُ ﴿۳۷﴾ **فَعَلَ النَّهْيُ**
 پسرکم، هزار دوست بگیر که هزار دوست [هم] کم است و یک دشمن مگیر که یک دشمن [هم] زیاد است. /
 فَعَلَ النَّهْيُ: لَا تَتَّخِذْ

۱. إِيَّاكَ: بپرهیز، تو را
۲. مُصَادَقَةً: دوستی کردن با
۳. يَضُرُّ: زیان می‌رساند
۴. مَعِين: یاری رساننده
۵. بِر: نیکی
۶. يَقْرَبُ: نزدیک می‌سازد
۷. يَبْعُدُ: دور می‌سازد
۸. صَدُوق: راستگو
۹. أَكْثَر: برگزید
۱۰. لَمْ يَقُلْ: نگفت
۱۱. اِتَّخَذَ: بگیر

التَّمْرِينُ الرَّابِعُ: اُكْتُبْ مُتَرَادِفَ أَوْ مُتَضَادَّ كُلِّ كَلِمَةٍ أَمَامَهَا.

أ. أَرَادَ / قَرَبَ / الدَّكَانَ / الْوُدَّ / الْعُدَّةَ / الْبَعْدَ / الصَّحْرَاءَ / الْعُدَّةَ / الْحَرْبَ
ب. صَدُوقٌ / قَرَبَ / مُصَادَقَةٌ / آثَرَ / مُعِينٌ / سَلَّ / سَعَرَ / مَعْجَبَ بِنَفْسِهِ / رَفَعَ

كَذَّابٌ (بسیار دروغگو) # صَدُوقٌ (بسیار راستگو)	الأَحِبَّةُ (دوستان) # الأَعْدَاءُ (دشمنان)
بَعْدَ (دور کرد) # قَرَبَ (نزدیک ساخت)	الْعَشِيَّةُ (شامگاه) # الأَغْدَاةُ (بامداد)
مُسَاعَدٌ = مُعِينٌ (یاور)	الْقَلَاةُ = الصَّحراء (دشت، بیابان)
اِنتَخَبَ = آثَرَ (برگزید)	الْحَبُّ = الْوَدُّ (دوستی)
عَدَاوَةٌ (دشمنی) # مُصَادَقَةٌ (دوستی)	الْسَّلَامُ (صلح) # الْحَرْبُ (جنگ)
أَجِبٌ (پاسخ بده) # سَلٌ (پیرس)	شَاءَ = أَرَادَ (خواست)
قِيمَةٌ = سَعَرٌ (قیمت)	الْمُتَجَرِّ = الدَّكَانُ (مغازه)
نَزَلَ (پایین آورد) # رَفَعَ (بالا برد)	الْقُرْبُ (نزدیکی) # الْبَعْدُ (دوری)
مُخْتَالٌ = مُعَجَبٌ بِنَفْسِهِ (خودپسند)	دَنَا = قَرَبَ (نزدیک شد)

الْتَّمِرِينَ الْخَامِسُ: تَرْجِمِ الْآيَاتِ التَّالِيَةَ، ثُمَّ عَيِّنِ اسْمَ الْفَاعِلِ وَ اسْمَ الْمَفْعُولِ وَ اسْمَ الْمُبَالِغَةِ وَ اسْمَ الْمَكَانِ وَ اسْمَ التَّفْضِيلِ.

١- ﴿... إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا﴾ الإسراء: ٣٣

... زیرا او یاری شده است. (ترجمه فولادوند) ✍ منصراً: اسم مفعول

^{۳۳} مستدراک الوسائل، ج ۸، ص ۳۳۰

^{٣٤} بحار الأنوار، ج ١٣، ص ٤١٣، ح ٤

- ۲- ﴿إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ﴾ المائدة: ۱۱۶
 قطعاً فقط تو بسیار دانای نهان‌ها هستی. ﴿عَلَّامٌ﴾: اسم مبالغه
- ۳- ﴿قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ﴾ البقرة: ۱۴۲
 بگو: مشرق و مغرب از آن خداست. ﴿الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ﴾: اسم مکان
- ۴- ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ آل عمران: ۱۵۹
 قطعاً خداوند توکل‌کنندگان را دوست دارد. ﴿الْمُتَوَكِّلِينَ﴾: اسم فاعل
- ۵- ﴿... اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْلَمُونَ﴾ الحج: ۶۸
 خداوند به آنچه انجام می‌دهید داناتر است. ﴿أَعْلَمُ﴾: اسم تفضیل
- ۶- ﴿...مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مَرْقَدًا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ﴾ یس: ۵۲^{۳۵}
 چه کسی ما را از خوابگاهمان برانگیخت؟! این چیزی است که خداوند رحمان وعده داده، و فرستادگان راست گفتند.
 ﴿مَرْقَدٌ﴾: اسم مکان / ﴿الْمُرْسَلُونَ﴾: اسم مفعول

الْتَّمَرِينَ السَّادِسُ: تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ فِي الْجُمْلَةِ التَّالِيَةِ؛ ثُمَّ عَيِّنْ بَابَ كُلِّ مِنْهَا.

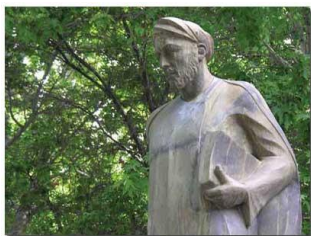
- ۱- اُنْشَدْنَا فِي الْإِصْطِفَافِ الصَّبَاحِي.
 در صف صبحگاه ..... باب: ﴿سرودیم﴾ (سرود خواندیم) - باب افعال
- ۲- تَخْرُجُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ بَعْدَ سَنَةٍ.
 سال بعد از مدرسه ..... باب: ﴿دانش‌آموخته می‌شویم﴾ - باب تَفَعَّلَ
- ۳- جَنُودُنَا يُدَافِعُونَ عَنِ الْوَطَنِ.
 سربازانمان از میهن ..... باب: ﴿دفاع می‌کنند﴾ - باب مُفَاعَلَةٌ
- ۴- تَنْفَتِحُ الْأَزْهَارُ فِي الرَّبِيعِ.
 شکوفه‌ها در بهار ..... باب: ﴿باز می‌شوند﴾ - باب انفعال
- ۵- الشَّرِيكَانِ تَعَامَلَا قَبْلَ سَنَةٍ.
 دو شریک سال قبل ..... باب: ﴿با هم معامله کردند﴾ - باب تَفَاعُلَ
- ۶- يَسْتَعْدِمُ الْمَصْنَعُ عَمَّالًا.
 کارخانه کارگرانی را ..... باب: ﴿به کار می‌گیرد﴾ - باب استفعال
- ۷- رَجَاءٌ، عَلَّمَنِي الزَّرْعَةَ.
 لطفاً، به من کشاورزی ..... باب: ﴿یاد بده﴾ - باب تفعیل
- ۸- أَشْتَغِلُ عِنْدَ أَبِي.
 نزد پدرم ..... باب: ﴿به کار مشغولم﴾ (کار می‌کنم) - باب افتعال

^{۳۵} چه کسی ما را از آرامگاهمان برانگیخت؟ این است همان وعده خدای رحمان، و پیامبران راست می‌گفتند. فولادوند
 چه کسی ما را از خوابگاهمان برانگیخت؟! این همان است که خداوند رحمان وعده داده، و فرستادگان راست گفتند. مکارم شیرازی

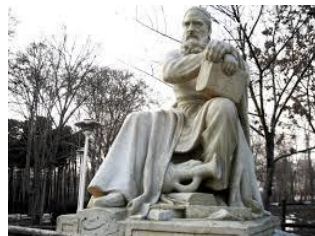
الْبَحْثُ الْعِلْمِيُّ

برگرد

اُكْتُبَ حَوْلَ أَحَدِ هَؤُلَاءِ الشُّعْرَاءِ الْإِيرَانِيِّينَ.

الشَّيْخُ الْبَهَائِي

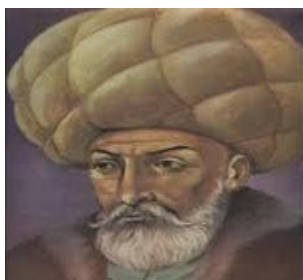
الْحَكِيمُ عَمْرُ الْخِيَامِ النِّسَابُورِي

مَوْلَانَا جَلَالُ الدِّينِ الرَّمِي

بَشَّارُ بْنُ بُرْدٍ

أَبُو الْفَتْحِ الْبَسْتِي

أَبُو نُؤَاسٍ الْأَهْوَازِي

عَمْرُ خِيَامِ نِشَابُورِي

خيام دانشمند، فیلسوف و شاعر ایرانی مسلمان است. در شهر نیشابور در خراسان بین سال های ۱۰۳۸ تا ۱۰۴۸ میلادی در ایران زاده شده و در سال های بین ۱۱۲۳ تا ۱۱۲۴ در آن وفات یافت. او در ریاضی، ستاره شناسی، زبان، فقه و تاریخ تخصص یافت و اولین کسی است که شیوه حساب مثلثات و معادلات جبری را اختراع کرد همچنین او شاعر رباعیات مشهور است. علی رغم شهرت خيام به شاعری او یکی از دانشمندان بزرگ ریاضیات بود.

الخيام هو عالم وفيلسوف وشاعر فارسي مسلم، وُلِدَ فِي مَدِينَةِ نِيسَابُور، خِرَاسَان، إِيرَانَ مَا بَيْنَ ۱۰۳۸ و ۱۰۴۸ م، وَتَوَفَّى فِيهَا مَا بَيْنَ ۱۱۲۳ و ۱۱۲۴ م، تَخَصَّصَ فِي الرِّيَاضِيَّاتِ، وَالْفَلَكِ، وَاللُّغَةِ، وَالْفَقْهِ، وَالتَّارِيخِ. وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ اخْتَرَعَ طَرِيقَةَ حِسَابِ الْمُثَلَّثَاتِ وَمَعَادِلَاتِ جَبْرِيَّةٍ وَهُوَ صَاحِبُ الرِّبَاعِيَّاتِ الْمَشْهُورَةِ. رَغْمَ شُهْرَةِ الْخِيَامِ بِكَوْنِهِ شَاعِرًا فَقَدَ كَانَ مِنْ عُلَمَاءِ الرِّيَاضِيَّاتِ.

الدرس الثالث برگرد

عَجَائِبُ الْمَخْلُوقَاتِ
شگفتی‌های آفریده‌ها

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أَمَمٌ أَمْثَالُكُمْ﴾ انعام: ۲۸

و هیچ جنبنده‌ای در زمین نیست و نه هیچ پرنده‌ای که با بال‌هایش پرواز می‌کند، مگر آنکه آنها [نیز] گروه‌هایی مانند شما هستند.

تَفَكَّرُوا فِي الْخَلْقِ وَ لَا تَفَكَّرُوا^{۳۶} فِي الْخَالِقِ . رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
در آفرینش بیندیشید و در آفریدگار نیندیشید.
مَنْ يَتَفَكَّرْ فِي خَلْقِ اللَّهِ، يُشَاهِدْ قُدْرَةَ اللَّهِ.
هرکس در آفرینش خدا بیندیشد، توانمندی خدا را می‌بیند.

الطائر الطنان:

هُوَ أَصْغَرُ طَائِرٍ عَلَى الْأَرْضِ، طَوْلُهُ خَمْسَةُ سَنْتِمِاتٍ، يَطِيرُ إِلَى الْأَعْلَى وَالْأَسْفَلِ، وَ إِلَى الْيَمِينِ وَالشِّمَالِ^{۳۷}، إِلَى الْأَمَامِ وَالْخَلْفِ. وَ انْطِلَاقُهُ وَ تَوَقُّفُهُ السَّرِيعَانِ يَتَعَجَّبُ. سَمِيَ طَنَانًا؛ لِأَنَّهُ يُحْدِثُ طَنِينًا وَ بِسَبَبِ سُرْعَةِ حَرَكَةِ جَنَاحَيْهِ، فَإِنْ تَحَاوَلَ رُؤْيَا جَنَاحَيْهِ لَا تَقْدِرُ، أَ تَدْرِي لِمَذَا؟ لِأَنَّهُ يَحْرُكُ جَنَاحَيْهِ ثَمَانِينَ مَرَّةً تَقْرِيبًا فِي الثَّانِيَةِ الْوَاحِدَةِ.
مرغ مگس (مرغ مگس‌خوار، مرغ زرین‌پر)

همان کوچک‌ترین پرنده روی زمین است، طول آن پنج سانتیمتر است، به بالا و پایین و راست و چپ و جلو و پشت پرواز می‌کند و حرکت و توقف سریعش تعجب بر می‌انگیزند. (مابه شگفتی می‌شوند) طنان (طنین انداز) نامیده شده است؛ زیرا صدایی به دلیل سرعت حرکت بال‌هایش پدید می‌آورد، و اگر سعی کنی بال‌هایش را ببینی نمی‌توانی، آیا می‌دانی چرا؟ زیرا بال‌هایش را تقریباً هشتاد بار در ثانیه حرکت می‌دهد.

الْتِمْسَاحُ : لَهُ طَرِيقَةٌ غَرِيبَةٌ فِي تَنْظِيفِ أَسْنَانِهِ، فَبَعْدَ أَنْ يَتَنَاوَلَ طَعَامَهُ، يَسْتَرِيحُ عَلَى الشَّاطِئِ، فَيَقْتَرِبُ مِنْهُ نَوْعٌ مِنَ الطَّيْرِ بِاسْمِ الزَّقَاقِ، فَيَفْتَحُ التَّمْسَاحُ فَمَهُ، فَيَدْخُلُ ذَلِكَ الطَّائِرُ فِيهِ، وَ يَبْدَأُ بِنَقْرِ بَقَايَا الطَّعَامِ مِنْ فَمِهِ، وَ بَعْدَ أَنْ يَنْتَهِيَ مِنْ عَمَلِهِ، يَخْرُجُ بِسَلَامَةٍ.

تمساح: روش عجیبی در تمیز کردن دندان‌هایش دارد، بعد از اینکه غذایش را می‌خورد، کنار ساحل استراحت می‌کند، و گونه‌ای از پرندگان به نام زقزاق به آن نزدیک می‌شود. تمساح دهانش را باز می‌کند و آن پرنده در آن وارد می‌شود، و شروع می‌کند به نوک زدن به باقی‌مانده‌های غذا از دهانش، و بعد از اینکه کارش تمام شد به سلامت بیرون می‌آید.

^{۳۶} لَا تَفَكَّرُوا در اصل «لَا تَتَفَكَّرُوا» بوده که حرف «ت» مضارع از اول آن برای سادگی تلفظ حذف شده است؛ مانند ﴿تَنْزِيلُ (تَنْزِلُ) الْمَلَائِكَةُ وَ الرُّوحُ﴾ و ﴿وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ وَ لَا تَفَرَّقُوا﴾ (لَا تَتَفَرَّقُوا)؛
^{۳۷} (north) «شمال» یعنی سمت چپ و «شمال» به معنای جهت شمال است.

السمك الطائر: نوع من الأسماك يقفز من الماء بحركة من ذيله القوي و يطير فوق سطح الماء، حيث يمد زعانفه الكبيرة التي تعمل كجناحين. يفعل ذلك للفرار من أعداءه. يطير هذا السمك خمسا و أربعين ثانية، ثم ينزل إلى الماء و يدخل فيه.

ماهی پرنده: گونه‌ای از ماهیان است که با حرکت دم نیرومندش می‌جهد (می‌پرد) و بر فراز سطح آب پرواز می‌کند، طوریکه باله‌های بزرگش را که مانند دو بال عمل می‌کنند، می‌کشد (دراز می‌کند). آن کار را برای فرار از دشمنانش انجام می‌دهد. این ماهی چهل و پنج ثانیه پرواز می‌کند، سپس به سمت آب پایین می‌آید و وارد آن می‌شود.

نَقَارُ الْخَشَبِ: طائر ينقر جذع الشجرة منقاره عشر- مَرَاتٍ فِي الثَّانِيَةِ عَلَى الْأَقْل، وَ هَذِهِ السَّرْعَةُ لَا تَصُر- دِمَاعُهُ الصَّغِير بِسَبَبِ وَجُودِ عَضُوبٍ فِي رَأْسِهِ لِدَفْعِ الضَّرَبَاتِ :
أَوَّلُ نَسِيحٍ بَيْنَ الْجُمُجْمَةِ وَ الْمَنْقَارِ، وَ الثَّانِي لِسَانِ الطَّائِرِ الَّذِي يَدُورُ دَاخِلَ جُمُجْمَتِهِ.
دارکوب: پرنده‌ای است که تنه درخت را با نوکش دست کم ده بار در ثانیه می‌زند، و این سرعت به دلیل وجود دو اندام (دو عضو) برای دفع ضربه‌ها در سرش، به مغز کوچکش آسیب نمی‌زند:
اولی بافت میان جمجمه و نوک، و دومی زبان پرنده که درون جمجمه‌اش می‌چرخد.

السَّنَجَابُ الطَّائِرُ:

لَهُ غِشَاءٌ خَاصٌّ كَالْمِظَلَّةِ يَفْتَحُهُ حِينَ يَقْفُزُ مِنْ شَجَرَةٍ إِلَى شَجَرَةٍ أُخْرَى، وَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَطِيرَ أَكْثَرَ مِنْ مِئَةٍ وَ خَمْسِينَ قَدَمًا فِي قَفْزَةٍ وَاحِدَةٍ.

سنجاب پرنده: دارای پرده ویژه‌ای مانند چتر است که هنگامی که از درختی به درخت دیگر می‌جهد آن را باز می‌کند، و می‌تواند بیشتر از صد و پنجاه پا در یک جهش پرواز کند.

حَيَّةُ الصَّحْرَاءِ: فِي مُنْتَصَفِ النَّهَارِ وَ عِنْدَمَا تَحْرِقُ الرَّمَالُ أَقْدَامَ مَنْ يَسِيرُ عَلَيْهَا مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ، تَضَعُ هَذِهِ الْحَيَّةُ ذَنَبَهَا فِي الرَّمْلِ، ثُمَّ تَقِفُ كَالْعَصَا. فَإِذَا وَقَفَ طَيْرٌ عَلَيْهَا تَصِيدُهُ.

مار بیابان:

در نیمه روز و هنگامی که شن‌ها پاهای کسانی را که روی آنها حرکت می‌کنند از شدت گرما می‌سوزانند، این مار دمش را در شن قرار می‌دهد، سپس مانند عصا می‌ایستد. پس اگر پرنده‌ای روی آن بایستد آن را صید می‌کند.

☆ المَعْجَم ☆ برگرد

<p>مُظَلَّلَةٌ: چتر مُنْتَصِف: نیمه نَسِيج: بافت (بافت پیوندی) نَقَارُ الْخَشَبِ: دارکوب يَنْقُرُ: نوک می زند، کلیک می کند (ماضی: نَقَرَ) يُحْدِثُ: پدید می آورد (ماضی: أَحْدَثَ) يَسْتَرِيحُ: استراحت می کند (ماضی: اسْتَرَاَحَ) يَطِيرُ: پرواز می کند (ماضی: طَارَ) يَنْتَهِي: به پایان می رسد (ماضی: انْتَهَى)</p>	<p>رَعَانَف: باله های ماهی «مفرد: رَعْنَقَة» رَقَزَاق: مرغ باران شمال: چپ = يَسَار، # يَمِين طَنَان، الطَّائِرُ الطَّنَانُ: مرغ مگس طَنِين: صدای زنگ، بال پرنده و مانند آن غِشَاء: پرده، پوشش جانوران و گیاهان مانند پوست و پر قَم: دهان «جمع: أفواه» قَفْزَة: پرش لَاتَتَفَكَّرُوا = لَاتَتَفَكَّرُوا (حرف ت برای آسانی تلفظ حذف شده است). ما مِنْ: هیچ نیست «ما مِنْ دَابَّة: هیچ جنبنده ای نیست»</p>	<p>أُسْفَلَ: پایین، پایین تر # أَعْلَى انْطَلَقَ: به حرکت در آمدن (انْطَلَقَ، يَنْطَلِقُ) تَحَرَّقَ: می سوزاند (ماضی: حَرَقَ) تَدْرِي: می دانی (دَرَى، يَدْرِي) دَرَى = عِلْم تَصِيدُ: شکار می کند (ماضی: صَادَ) تَفَكَّرَ: اندیشید (مضارع: يَتَفَكَّرُ) جَذَع: تنه «جمع: جُذوع» جَنَاح: بال «جمع: أَجْنَحَة» جَنَاحِيه: دو بال او حَيَّة: مار «جمع: حَيَّات» دماغ: مغز ذَيْل: دُم «جمع: أَذْيَال» = ذَنْب رِمَال: ماسه ها «مفرد: رَمْل»</p>
---	---	--

📖 حَوْلَ النَّصِّ برگرد

صَعَّ فِي الْفَرَاغِ كَلِمَةً مُنَاسِبَةً حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ.

۱- بِمَ يَطِيرُ السَّنَجَابُ الطَّائِرُ حِينَ يَقْفُزُ مِنْ شَجَرَةٍ إِلَى شَجَرَةٍ؟ _ بِالْغِشَاءِ يَا بِالْمِظَلَّةِ.
سنجاب پرنده با چه چیزی پرواز می کند هنگامی که از درختی به درختی می پرد؟ _ پرده، پوششی مثل پوست یا با چتر

۲- أَيُّ طَارٍ يُسَاعِدُ التَّمْسَاحَ فِي تَنْظِيفِ أَسْنَانِهِ؟ _ الزَّقَزَاقُ
کدام پرنده به تمساح در تمییز کردن دندان هایش کمک می کند؟ _ مرغ باران

۳- لِمَاذَا سُمِّيَ الطَّائِرُ الطَّنَانُ بِهَذَا الْأَسْمِ؟ _ لِأَنَّهُ يُحْدِثُ طَنِينًا وَبِسَبَبِ سُرْعَةِ حَرَكَةِ جَنَاحِيهِ.
برای چه مرغ مگس به این اسم نامیده شده است؟ _ زیرا صدایی به دلیل سرعت حرکت بال هایش پدید می آورد.

۴- مَتَى تَصِيدُ حَيَّةَ الصَّحْرَاءِ الطَّيْرَ؟ _ إِذَا وَقَفَ طَيْرٌ عَلَيْهَا تَصِيدُهُ.
کی مار صحرا پرنده را شکار می کند؟ _ وقتی پرنده ای روی آن بایستد آن را صید می کند.

۵- كَمْ ثَانِيَةً يَطِيرُ السَّمَكُ الطَّائِرُ؟ _ خَمْسًا وَ أَرْبَعِينَ ثَانِيَةً.
چند ثانیه ماهی پرنده پرواز می کند؟ _ ۴۵ ثانیه

۶- مَا هُوَ أَصْغَرُ طَائِرٍ عَلَى الْأَرْضِ؟ _ الطَّائِرُ الطَّنَانُ
کوچک ترین پرنده روی زمین چیست؟ _ مرغ مگس

هـ اِعْلَمُوا هـ برگرد

أَسْلُوبُ الشَّرْطِ وَ أَدَوَاتُهُ

❖ مهم‌ترین ادوات شرط عبارت‌اند از: «مَنْ، مَا، إِنْ» معمولاً این ادوات بر سر عبارتی می‌آیند که دو فعل دارد.

فعل اول، فعل شرط و فعل دوم، جواب شرط نام دارد.

این ادوات در معنای فعل و جواب شرط تغییراتی را ایجاد می‌کند؛ مثال:

مَنْ يُفَكِّرْ قَبْلَ الْكَلَامِ يَسْلَمْ مِنَ الْخَطَا غَالِباً.

ادوات شرط فعل شرط جواب شرط

هر کس پیش از سخن گفتن بیندیشد، غالباً از اشتباه در امان می‌ماند.

❖ گاهی نیز جواب شرط به صورت جمله اسمیه است؛ مثال:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ الطلاق: ۳ يَتَوَكَّلْ: توکل کند حَسْبُ: بس، کافی

ادوات شرط فعل شرط جواب شرط

هر کس به خداوند توکل کند، پس همان او را بس است.

❖ وقتی ادوات شرط بر سر جمله‌ای بیاید که فعل شرط و جواب آن فعل ماضی باشد، می‌توانیم فعل شرط را

مضارع التزامی و جواب آن را مضارع اخباری ترجمه کنیم.

مَنْ فَكَّرَ قَبْلَ الْكَلَامِ، قَلَّ خَطُؤُهُ.

هرکس پیش از سخن گفتن بیندیشد، خطایش کم می‌شود.

اندیشید کم شد

❖ و هرگاه فعل شرط مضارع باشد، به صورت مضارع التزامی ترجمه می‌شود.

❖ «مَنْ: هرکس» مثال:

مَنْ يُحَاوِلْ كَثِيراً، يَصِلْ إِلَى هَدَفِهِ.

هرکس بسیار تلاش کند، به هدفش می‌رسد.

❖ «مَا: هرچه» مثال:

مَا تَزْرَعُ فِي الدُّنْيَا، تَحْصُدُ فِي الْآخِرَةِ.

هرچه در دنیا بکاری، در آخرت درو می‌کنی.

مَا فَعَلْتَ مِنَ الْخَيْرَاتِ، وَجَدْتَهَا ذَخِيراً لْآخِرَتِكَ.

هرچه از کارهای نیک انجام بدهی، آنها را اندوخته ای برای آخرت می‌یابی.

❖ «إِنْ: اگر» مثال:

إِنْ تَزْرَعْ خَيْراً، تَحْصُدْ سُروراً.

اگر نیکی بکاری، شادی درو می‌کنی.

إِنْ صَبَرْتَ، حَصَلَتْ عَلَى النَّجَاحِ فِي حَيَاتِكَ.

اگر صبر کنی، در زندگی ات موفقیت به دست می‌آوری.

☆ «إذا: هرگاه، اگر» ؛ نیز معنای شرط دارد؛ مثال :
إِذَا اجْتَهَدْتَ، نَجَحْتَ.
هرگاه (اگر) تلاش کنی، موفق می‌شوی.

کلمه اختیر نفسک (۱): تَرْجِمِ الْآيَاتِ، ثُمَّ عَيِّنْ أَدَاةَ الشَّرْطِ وَفِعْلَ الشَّرْطِ وَجَوَابَهُ.

۱. ﴿وَمَا تَقْدُمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ الْبَقَرَةُ : ۱۱۰
هر آنچه از خوبی برای خودتان پیش بفرستید، آن را نزد خداوند می‌یابید.
أَدَاةَ الشَّرْطِ: مَا / فِعْلَ الشَّرْطِ: تَقْدُمُوا / جَوَابَ الشَّرْطِ: تَجِدُوا
۲. ﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ مُحَمَّد : ۷
اگر خدا را یاری کنید، شما را یاری می‌کند و گام‌هایتان را استوار می‌سازد.
أَدَاةَ الشَّرْطِ: إِنْ / فِعْلَ الشَّرْطِ: تَنْصُرُوا / جَوَابَ الشَّرْطِ: يَنْصُرْ
۳. ﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ الْفُرْقَان: ۶۳
و هرگاه نادانان آن‌ها (ایشان) را خطاب کنند، سخن آرام می‌گویند.
چون نادانان ایشان را طرف خطاب قرار دهند به ملائمت پاسخ می‌دهند. (فولادوند)
أَدَاةَ الشَّرْطِ: إِذَا / فِعْلَ الشَّرْطِ: خَاطَبَ / جَوَابَ الشَّرْطِ: قَالُوا
❖ مَا تَقْدُمُوا: هر چه از پیش بفرستید/ يَثْبُتْ: استوار می‌سازد/ خَاطَبَ: خطاب کرد/ سلام: سخن آرام

در گروه های دو نفره شبیه گفت وگوی زیر را در کلاس اجرا کنید.

جواب برگرد

(فِي الْمَلْعَبِ الرِّيَاضِي)

إسماعیل	إبراهیم
تَعَالَ نَذْهَبْ إِلَى الْمَلْعَبِ.	لِمَشَاهِدَةِ أَيِّ مَبَارَاةٍ؟
بِئَا بِهِ وَرَزْشَاةٍ بَرُویم.	بِرَا دِیدَن چَه مَسَابَقَه‌ای؟
لِمَشَاهِدَةِ مَبَارَاةٍ کُرَةِ الْقَدَمِ.	بِین مَن هَذِهِ الْمَبَارَاةُ؟
بِرَا دِیدَن مَسَابَقَهُ فُوتْبَالِ.	این مَسَابَقَه بین چَه کسانِی هست؟
بِین قَرِیقِ الصَّدَاقَةِ وَ السَّعَادَةِ.	الْقَرِیقَانِ تَعَادَلَا قَبْلَ أُسْبُوعَیْنِ.
بِین تِیمِ صَدَاقَتِ وَ سَعَادَتِ.	این دو تِیم دو هفِته قِبل مَسَاوِی شَدَنَد.
أَتَذْکُرُ ذَٰلَکَ.	أَيُّ الْقَرِیقَیْنِ أَقْوَى؟
آن رَا بَه یَاَدِ مِی‌آورِیم.	کدام یِک از دو تِیم قوِی‌تر هستنَد؟
کَلَّا هُمَا قَوِیَانِ. عَلَیْنَا بِالذَّهَابِ إِلَى الْمَلْعَبِ. قَبْلَ أَنْ یَمْتَلِئَ مِنَ الْمُتَفَرِّجِیْنَ.	عَلِی عَیْنِی*. تَعَالَ نَذْهَبْ.
هَرْدُو قوِی هستنَد. بَاید بَه وَرَزْشَاةٍ بَرُویم.	بَه رُوِی چِشم (اطاعت می‌شود). بِیا بَرُویم.
قِبل از اینکَه از تَماشَاچی پَر شُود.	[جواب علی عَیْنِی : سَلَمَتِ عَیْنَاک]

فی المَلْعَبِ در ورزشگاه	
أَنْظُرْ؛ جَاءَ أَحَدُ مُهَاجِمِي فَرِيقِ الصَّدَاقَةِ. سَيَسْجُلُ ٧ هَدَفًا ٨.	هُوَ هَجَمَ عَلَى مَرْمَى ٩ فَرِيقِ السَّعَادَةِ. هَدَفَ، هَدَفَ! هَدَفَ! او به دروازه سعادت حمله کرد. گُل، گُل، گُل!
لَكِنَّ الْحَكَمَ ١٠ مَا قَبْلَ الْهَدَفِ؛ لِمَاذَا؟! أَمَّا دَاوِرُ گُلِّ رَا نِيذِيرَتْ؛ چَرَا؟!	رَبَّمَا يَسْبَبُ تَسَلُّلَ ١١. شاید به خاطر آفساید.
أَنْظُرْ، هَجَمَهُ قُوَّةٌ مِنْ جَانِبِ لَاعِبِ فَرِيقِ الصَّدَاقَةِ. نگاه کن، حمله‌ای قدرتمند از طرف بازیکن تیم صدقت.	يَعْجِبُنِي ١٢ جِدًّا حَارِسُ مَرْمَى ١٣ فَرِيقِ السَّعَادَةِ! از دروازه‌بان تیم سعادت خیلی خوشم می‌آید!
مَنْ يَذْهَبُ إِلَى النَّهَائِي؟ چه کسی به [دور] نهایی می‌رود؟	مَنْ يَسْجُلُ هَدَفًا يَذْهَبُ إِلَى النَّهَائِي. هر کس گلی ثبت کند به دور نهایی می‌رود.
الْحَكَمُ يَصْفِرُ.. داور سوت می‌زند...	لَقَدْ تَعَادَلَا مَرَّةً ثَانِيَةً بِلَا هَدَفِ. بار دوم بدون گُل مساوی شدند.

۱. الْمُبَارَاةُ: مسابقه
 ۲. تَعَادَلْ: برابر شد
 ۳. أَتَذْكُرُ: به یاد می‌آورم
 ۴. كلا: هر دو
 ۵. أَنْ يَمْتَلِئَ: که پر شود
 ۶. الْمُتَفَرِّجُ: تماشاچی
 ۷. سَيَسْجُلُ: ثبت خواهد کرد
 ۸. الْهَدَفُ: گُل
 ۹. الْمَرْمَى: دروازه
 ۱۰. الْحَكَمُ: داور
 ۱۱. التَّسَلُّلُ: آفساید
 ۱۲. يَعْجِبُنِي: مرا در شگفت می‌آورد، خوشم می‌آید (أَعْجَبَ، يُعْجِبُ)
 ۱۳. حَارِسُ الْمَرْمَى: دروازه‌بان

کلمات آمارین برگرد

الْتَّمَرِينُ الْأَوَّلُ: أَيُّ كَلِمَةٍ مِنْ كَلِمَاتِ مُعْجَمِ الدَّرْسِ تُنَاسِبُ التَّوْضِيحَاتِ التَّالِيَةَ؟

۱- آدَاةٌ لِحِفْظِ الْإِنْسَانِ أَمَامَ أَشْعَةِ الشَّمْسِ أَوْ نُزُولِ الْمَطَرِ أَوْ التَّلَجِّ: - الْمِظْلَّةُ
وسيله‌ای برای حفاظت انسان در برابر اشعه خورشید یا بارش باران یا برف: - چتر

۲- طَائِرٌ يَنْقُرُ جُذُوعَ الْأَشْجَارِ وَ يَصْنَعُ عُشًّا فِيهَا: - نَقَارُ الْخَشَبِ
پرنده‌ای که تنه‌های درختان را نوک می‌زند و در آن لانه‌ای می‌سازد: - دارکوب

۳- تُرَابٌ جَنَبَ شَاطِئِ الْبَحْرِ أَوْ فِي الصَّحَرَاءِ. - رَمْلٌ
خاک کنار ساحل دریاست یا در صحرا: - شن

۴- حَيَوَانٌ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ ٣٨: - حَيَّةٌ
حیوانی که روی شکمش راه می‌رود: - مار

۵- عُضْوٌ يَطِيرُ بِهِ الطَّائِرُ: - الْجَنَاحُ
عضوی که پرنده به وسیله آن پرواز می‌کند: - بال

٣٨ البَطنُ: شکم جمع: بطون

التَّامِرِينَ الثَّانِي: أَلِف: تَرْجِمُ الْعِبَارَاتِ الثَّالِيَةِ، ثُمَّ أَعْرَبَ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطًّا.

۱- تَسْقُطُ أَسْنَانُ سَمَكِ الْقِرَشِ دَائِمًا وَ تَنْمُو أَسْنَانُ جَدِيدُهُ مَكَانَهَا. وَ فِي بَعْضِ أَنْوَاعِهِ تَنْمُو آلَافُ الْأَسْنَانِ فِي سَنَةٍ وَاحِدَةٍ.

دندان‌های کوسه ماهی همیشه می‌ریزد و دندان‌های جدیدی به جای آن‌ها رشد می‌کند. و در بعضی از انواع آن، هزاران دندان در یک سال رشد می‌کند.

أَسْنَانُ: فاعل جَدِيدُهُ: صفت

۲- يَعْدُ^{۳۹} الْحَوْتُ^{۴۰} الْأَرْزُقُ^{۴۱} إِكْبَرَ الْكَائِنَاتِ الْحَيَّةِ فِي الْعَالَمِ. يَبْلُغُ طَوْلُهُ ثَلَاثِينَ مِثْرًا وَ وَزْنُهُ مِئَةً وَ سَبْعِينَ طُنًّا^{۴۲} تَقْرِيْبًا. نَهْنَكِ آبِي بَزْرَگَتَرِينَ مَوْجُودَاتِ زَنْدِه دَر جِهَانْ بَه شِمَارْ مِی رُود. طُولْ آنْ بَه سِیْ مِترْ وَ وَزْنِشْ تَقْرِیبًا بَه صَدْ وَ هَفْتَادْ تَن مِی رُسد.

الأَرْزُقُ: صفت العالم: مجرور به حرف جر

۳- الَّتِمْسَاحُ لَا يَبْكِي عِنْدَ أَكْلِ فَرِيْسَتِهِ^{۴۳}، بَلْ عِنْدَمَا يَأْكُلُ فَرِيْسَةً إِكْبَرَ مِنْ فَمِهِ، تُفَرِّزُ عُيُونُهُ سَائِلًا كَأَنَّهُ دُمُوعٌ. تَمْسَاحْ هَنْگَامْ خُورْدَنْ طَعْمِهْ أَشْ گَرِیْهْ مِی کُند، اَلْبَتَهْ هَنْگَامِیْ کِه طَعْمِهْ آيْ بَزْرَگَتَرِیْ از دِهَانِشْ مِی خُورْد، چِشْمَانِشْ مَائِعیْ تَرِشْ مِی کُند کِه گُوییْ آنْ اَشْکْ اسْت.

الَّتِمْسَاحُ: مبتدا فَرِيْسَةً: مفعول سَائِلًا: مفعول

۴- لَهْجَاتُ^{۴۴} نَوْعٍ وَاحِدٍ مِنَ الطَّيُورِ تَخْتَلِفُ مِنْ مَنَطَقَةٍ إِلَى مَنَطَقَةٍ أُخْرَى. لَهْجِهْ آيْ یِکْ نَوْعْ از پَرَنْدَگَانِ یِکْ مَنَطَقَهْ بَا مَنَطَقَهْ دِیْگَرِ فَرْقْ مِی کُند. الطَّيُورِ: مجرور به حرف جر مَنَطَقَةٍ: مجرور به حرف جر

۵- يَقْدَرُ الْعُلَمَاءُ أَنْوَاعَ الْكَائِنَاتِ الْحَيَّةِ فِي بَحَارِ الْعَالَمِ بِالْمَلَايِينِ^{۴۵}. (يَقْدَرُ: برآورد می‌کند) دانشمندان انواع موجودات زنده در دریاهاى جهان را میلیون‌ها [موجود] برآورد می‌کنند. الْعُلَمَاءُ: فاعل الْعَالَمِ: مضاف اليه

ب: عَيْنَ الْفِعْلِ الْمُتَعَدِّيِّ مِنْ هَذِهِ الْأَفْعَالِ الَّتِي جَاءَتْ فِي الْجُمْلِ السَّابِقَةِ: تَسْقُطُ / يَأْكُلُ / تَخْتَلِفُ / يَقْدَرُ متعدي: يَأْكُلُ (می‌خورد) / يَقْدَرُ (برآورد می‌کند) لازم: تَسْقُطُ (می‌افتد) / تَخْتَلِفُ (فرق می‌کند، تفاوت دارد)

التَّامِرِينَ الثَّالِثُ: ضَعِ الْمُتَرَادِفَاتِ وَ الْمُتَضَادَّاتِ فِي مَكَانِهَا الْمُنَاسِبِ. (= ≠)

أ. الْعَدَاوَةُ / الْأَحْيَاءُ / الشُّمَالُ / الْإِبْتِغَادُ / الْأَعْلَى / تَكَلَّمَ / يَنْفَعُ / يَعْلَمُ / يَبْكِي
ب. الْمُبَارَاةُ / تَذَكَّرَ / أَدْرِي / يَبْتَدِئُ / الْيَمِينُ / الصَّدِيقُ / الْقَاعَةُ / الْقَاعَةُ / الْقِيَامُ / أَلْسَيْنِ

^{۳۹} يعد: به شمار می‌آورد

^{۴۰} الحوت: نهنگ

^{۴۱} طنًا: تن

^{۴۲} فَرِيْسَةً: شکار، طعمه

^{۴۳} لهجات: لهجه‌ها

^{۴۴} الملايين: میلیون‌ها

يَذَرِي = يَعْلَمُ	يَنْتَهِي ≠ يَبْتَدِئُ
يَضْحَكُ ≠ يَبْكِي	الْمُسَابَقَةُ = الْمُبَارَاةُ
يَضُرُّ ≠ يَنْفَعُ	نَسِي ≠ تَذَكَّرَ
الْيَسَارُ = الشُّمَالُ	الشُّمَالُ ≠ الْيَمِينُ
الْأَمْوَاتُ ≠ الْأَحْيَاءُ	أَعْلَمُ = أَدْرِي
الْصَّدَاقَةُ ≠ الْعِدَاوَةُ	الْحَسَنُ ≠ السَّيِّئُ
الْتَّقَرُّبُ ≠ الْإِبْتِعَادُ	الْعَدُوُّ ≠ الصَّدِيقُ
الْأَسْفَلُ ≠ الْأَعْلَى	الْصَّالَةُ = الْقَاعَةُ
سَكَتَ ≠ تَكَلَّمَ	الْجُلُوسُ ≠ الْقِيَامُ

يَذَرِي = يَعْلَمُ (می‌داند) / الْيَسَارُ = الشُّمَالُ (چپ) / الْتَّقَرُّبُ = الْإِبْتِعَادُ (نزدیکی جست ≠ دوری کرد)
يَضْحَكُ ≠ يَبْكِي (می‌خندد ≠ گریه می‌کند) / الْأَمْوَاتُ ≠ الْأَحْيَاءُ (مردگان ≠ زندگان) / الْأَسْفَلُ ≠ الْأَعْلَى (پایین‌تر ≠ بالاتر) / يَضُرُّ ≠ يَنْفَعُ (ضرر می‌رساند ≠ سود می‌رساند) / الصَّدَاقَةُ ≠ الْعِدَاوَةُ (دوستی ≠ دشمنی) / سَكَتَ ≠ تَكَلَّمَ (ساکت ماند ≠ صحبت کرد)

يَنْتَهِي ≠ يَبْتَدِئُ (تمام می‌شود ≠ شروع می‌شود) / الْمُسَابَقَةُ = الْمُبَارَاةُ (مسابقه) / نَسِي ≠ تَذَكَّرَ (فراموش کرد ≠ به یاد آورد) / الشُّمَالُ ≠ الْيَمِينُ (چپ ≠ راست) / أَعْلَمُ = أَدْرِي (می‌دانم) / الْحَسَنُ ≠ السَّيِّئُ (خوب ≠ بد) / الْعَدُوُّ ≠ الصَّدِيقُ (دشمن ≠ دوست) / الصَّالَةُ = الْقَاعَةُ (سالن) / الْجُلُوسُ ≠ الْقِيَامُ (نشستن ≠ ایستادن)

الْتَّمَرَيْنِ الرَّابِعُ: اكْمَلْ تَرْجَمَةَ الْآيَاتِ وَ الْحَدِيثِ، ثُمَّ عَيِّنْ أَدَاةَ الشَّرْطِ وَ فِعْلَ الشَّرْطِ وَ فِعْلَ الشَّرْطِ، وَجَوَابَهُ.

۱. ﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ﴾ الْبَقَرَةُ: ۱۹۷

و آنچه را از کار نیک ..... ، خدا آن را می‌داند (از آن آگاه است) .

انجام دهید / أداة الشرط : ما / فعل الشرط: تَفْعَلُوا / وَ جواب الشرط: يَعْلَمُ

۲. ﴿إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ﴾ الْإِسْرَاءُ: ۷

اگر نیکی کنید، به خودتان نیک ..... .

می‌کنید / أداة الشرط : إِنْ / فعل الشرط: أَحْسَنْتُمْ / وَ جواب الشرط: أَحْسَنْتُمْ

اگر نیکی کردید، به خودتان نیک ..... . کرده‌اید.

۳. ﴿إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا﴾ الْأنفال: ۲۹

اگر پروای خدا کنید، برایتان نیروی تشخیص حق از باطل ..... .

قرار می‌دهد / أداة الشرط : إِنْ / فعل الشرط: تَتَّقُوا / جواب الشرط: يَجْعَلْ

^{۴۰} فرقان : تشخیص حق از باطل

۴. مَنْ سَأَلَ فِي صَغَرِهِ، أَجَابَ فِي كِبَرِهِ. الْإِمَامُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
هرکس در خردسالی اش بپرسد، در بزرگسالی اش ..... .

پاسخ می دهد / أداة الشرط : مَنْ / فعل الشرط : سَأَلَ / جواب الشرط : أَجَابَ

۴. مَنْ زَرَعَ الْعُدُونَ، حَصَدَ الْخُسْرَانُ. الْإِمَامُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
هرکس دشمنی بکارد، ..... . زیان درو می کند.

هرکس دشمنی کاشت، ..... . زیان درو کرد.
أداة الشرط : مَنْ / فعل الشرط : زَرَعَ / جواب الشرط : حَصَدَ

التمرين الخامس: تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ فِي الْجُمَلِ التَّالِيَةِ؛ ثُمَّ عَيِّنْ نَوْعَهَا وَصِيغَتَهَا.

الترجمة الفارسية	الجملة العربية	
روی اثر تاریخی ننویس.	لا تَكْتُبْ عَلَى الْأَثَرِ التَّارِيخِيِّ.	۱
دو تیم بار دوم مساوی شدند.	الْفَرِيقَانِ يَتَعَادَلَانِ مَرَّةً ثَانِيَةً.	۲
ورزشگاه از تماشاچیان پر شد.	امْتَلَأَ الْمَلْعَبُ بِالْمَتَفَرِّجِينَ.	۳
لطفاً، پیش از سخن گفتن بیندیشید.	رَجَاءُ، فَكِّرُوا قَبْلَ الْكَلَامِ.	۴
بی گمان دو گل ثبت کردم.	إِنِّي سَجَلْتُ هَدَفَيْنِ.	۵

صيغة الفعل	نوع الفعل	
مفرد مذکر مخاطب	نهی	۱
مثنی مذکر غائب	مضارع	۲
مفرد مذکر غائب	ماضی	۳
جمع مذکر مخاطب	امر	۴
متکلم وحده	ماضی	۵

الدرس الرابع برگرد

تأثير اللغة الفارسية على اللغة العربية
اثرگذاری زبان فارسی بر زبان عربی

﴿الرَّحْمَنُ * عَلَّمَ الْقُرْآنَ * خَلَقَ الْإِنْسَانَ * عَلَّمَهُ الْبَيَانَ﴾ الرَّحْمَنُ: ۱ تا ۴

خدای بخشاینده، قرآن را آموزش داد، انسان را آفرید، سخن گفتن را به او آموخت.

البرنامج	برنامه
الهندسة	اندازه
السراج	چراغ
الفردوس	پردیس
الفيروز	پیروز
الجوهر	گوهر
الجندي	گندی
الخندق	کندک

الْمُفْرَدَاتُ الفارسيَّة دَخَلَتِ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ مِنْذُ الْعَصْرِ الْجَاهِلِيِّ، فَقَدْ نُقِلَتْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ أَلْفَاظٌ فَرَسِيَّةٌ كَثِيرَةٌ بِسَبَبِ التَّجَارَةِ وَ دُخُولِ الْإِيرَانِيِّينَ فِي الْعِرَاقِ وَالْيَمَنِ،
واژگان فارسی از دوره جاهلی وارد زبان عربی شد، الفاظ فارسی بسیاری به علت بازرگانی و ورود ایرانیان در عراق و یمن به عربی منتقل شد.

وَ كَانَتْ تِلْكَ الْمُفْرَدَاتُ تَرْتَبِطُ^{۶۱} بِبَعْضِ الْبَضَائِعِ الَّتِي مَا كَانَتْ عِنْدَ الْعَرَبِ كَالْمِسْكِ وَالذَّبْيَاجِ.
و آن واژگان به برخی کالاها مربوط می شد که عرب نداشت؛ مانند مشک و ابریشم
(و آن واژگان در ارتباط با کالاهایی بود که نزد عرب نبود)

وَ اشْتَدَّ النُّقْلُ مِنَ الْفَارِسِيَّةِ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ بَعْدَ انْضِمَامِ إِيْرَانِ إِلَى الدَّوْلَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ.
و این انتقال از فارسی به عربی بعد از پیوستن ایران به دولت اسلامی شدت یافت.

وَ فِي الْعَصْرِ الْعَبَّاسِيِّ أَزْدَادَ نُفُوذُ اللُّغَةِ الْفَارِسِيَّةِ حِينَ شَارَكَ الْإِيرَانِيُّونَ فِي قِيَامِ الدَّوْلَةِ الْعَبَّاسِيَّةِ عَلَى يَدِ امثالِ أَبِي مُسْلِمٍ الْخُرَّاسَانِيِّ وَ آلِ بَرْمَكٍ.
در دوره عباسی هنگامی که ایرانیان در برپایی دولت عباسی به دست امثال ابو مسلم خراسانی و آل برمک (خاندان برمک) شرکت کردند، نفوذ زبان فارسی افزایش یافت.

وَ كَانَ لِابْنِ الْمُفَقَّعِ دَوْرٌ عَظِيمٌ فِي هَذَا التَّأْثِيرِ، فَقَدْ نَقَلَ عَدَدًا مِنَ الْكُتُبِ الْفَارِسِيَّةِ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ، مِثْلَ كَلِيلَةِ وَ دَمْنَةِ.
و ابن مقفع نقش بزرگی در این اثرگذاری داشت، [او] تعدادی از کتاب های فارسی را مانند کلیل و دمنه به عربی ترجمه کرد.

^{۶۱} اُرْتَبَطَ: ارتباط داشت، (مضارع: يَرْتَبِطُ / امر: اُرْتَبِطْ / مصدر: اِرْتَبَاط)

وَلَفِيروزآبادي مُعْجَمٌ مَشْهُورٌ بِاسْمِ الْقَامُوسِ يَضُمُّ مُفْرَدَاتٍ كَثِيرَةً بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.
وَفِيروزآبادي لغت نامه مشهوری به نام "القاموس" دارد که واژگان بسیاری از زبان عربی را در برمی گیرد. (شامل می شود)

وَقَدْ بَيَّنَّ عُلَمَاءُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْفَارْسِيَّةِ أَبْعَادَ هَذَا التَّأْثِيرِ فِي دِرَاسَاتِهِمْ، فَقَدْ أَلَّفَ الدُّكْتُورُ التُّونْجِي كِتَابًا يَضُمُّ الْكَلِمَاتِ الْفَارْسِيَّةَ الْمَعْرَبَةَ سَمَاهُ «مُعْجَمُ الْمَعْرَبَاتِ الْفَارْسِيَّةِ فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ».
و دانشمندان زبان عربی و فارسی ابعاد (جنبه های) این اثرگذاری را در پژوهش های خود آشکار کرده اند (توضیح داده اند)، پس دکتر التونجی کتابی گردآوری کرد که کلمات فارسی عربی شده را در بر می گرفت [و] آن را «معجم المعربات الفارسیة فی اللغة العربیة». (= لغت نامه عربی شده های فارسی در زبان عربی) نامگذاری کرد.

أَمَّا الْكَلِمَاتُ الْفَارْسِيَّةُ الَّتِي دَخَلَتْ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ فَقَدْ تَغَيَّرَتْ أَصْوَاتُهَا وَأَوْزَانُهَا، وَنَطَقَهَا الْعَرَبُ وَفَقًا لِسِنَتِهِمْ، فَقَدْ بَدَّلُوا الْحُرُوفَ الْفَارْسِيَّةَ «گ، چ، پ، ژ» الَّتِي لَا تَوْجَدُ فِي لُغَتِهِمْ إِلَى حُرُوفٍ قَرِيبَةٍ مِنْ مَخَارِجِهَا؛ مِثْلُ:
پَرْدِیس ← فِرْدَوْس، مِهْرگان ← مِهْرگان، چادرشَب ← شَرَشَف و ...

اما کلمه های فارسی که در زبان عربی وارد شد پس صداها و وزن هایش دگرگون شد و عرب ها آن را -آن کلمات را- بر اساس زبان خود بر زبان آوردند پس حروف فارسی «گ، چ، پ، ژ» را که در زبان شان پیدا نمی شود (نبود) به حروفی نزدیک به مخارجشان تبدیل کرده اند؛ مانند: پَرْدِیس ← فِرْدَوْس، مِهْرگان ← مِهْرگان، چادرشَب ← شَرَشَف و ...

وَاشْتَقُوا مِنْهَا كَلِمَاتٍ أُخْرَى، مِثْلُ «يَكْنَزُونَ» فِي آيَةِ ﴿... يَكْنَزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ ...﴾ مِنْ كَلِمَةِ «گنج» الْفَارْسِيَّةِ.^{۴۸}
و از آن کلمات دیگری را برگرفتند، مانند «يَكْنَزُونَ» در آیه {- و طلا و نقره انباشته می کنند...}- از کلمه «گنج» فارسی.

عَلَيْنَا أَنْ نَعْلَمَ أَنَّ تَبَادُلَ الْمُفْرَدَاتِ بَيْنَ اللُّغَاتِ فِي الْعَالَمِ أَمْرٌ طَبِيعِيٌّ يَجْعَلُهَا غَنِيَّةً فِي الْأُسْلُوبِ وَالْبَيَانِ، وَ لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَجِدَ لُغَةً بِدُونِ كَلِمَاتٍ دَخِيلَةٍ؛
ما باید بدانیم که تبادل واژگان میان زبان های جهان، امری طبیعی است که آن را در اسلوب و بیان (شیوه و گفتار) غنی می سازد، و نمی توانیم زبانی را بدون کلمات دخیل (وارد شده) بیابیم؛

كَانَ تَأْثِيرُ اللُّغَةِ الْفَارْسِيَّةِ عَلَى اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ قَبْلَ الْإِسْلَامِ أَكْثَرَ مِنْ تَأْثِيرِهَا بَعْدَ الْإِسْلَامِ، وَ أَمَّا بَعْدَ ظُهُورِ الْإِسْلَامِ فَقَدْ ازْدَادَتِ الْمُفْرَدَاتُ الْعَرَبِيَّةُ فِي اللُّغَةِ الْفَارْسِيَّةِ بِسَبَبِ الْعَامِلِ الدِّينِيِّ.
اثرگذاری زبان فارسی بر زبان عربی پیش از اسلام بیشتر از تاثیر آن در پس از اسلام بود، و اما پس از پیدایش اسلام، واژگان عربی در زبان فارسی به دلیل عامل دینی افزایش یافت.

^{۴۷} لغت نامه ، قاموس/ فرهنگ نامه / حروف الْمُعْجَم :حروف هجاء ، حروف الفبائی

^{۴۸} سوره توبه: ۴ ،يَكْنَزُونَ «از ماده «کنز» به معنای گنج است، ترجمه فولادوند: طلا و نقره را گنجینه و ذخیره می کنند.

❁ الْمَعْجَم ❁ برگرد

اَزْدَادَ : افزایش یافت	تَغَيَّرَ : دگرگون شد	مُفْرَدَات : واژگان
(مضارع : يَزْدَادُ)	(مضارع : يَتَغَيَّرُ)	مُسْك : مشک
اَشْتَدَّ : شدت گرفت	دَخِلَ : وارد شده	نَطَقَ : بر زبان آورد (مضارع : يَنْطِقُ)
(مضارع : يَشْتَدُّ)	دِيَاچَ : ابریشم	نَقَلَ : منتقل کرد (مضارع : يَنْقُلُ)
اَشْتَقَّ : برگرفت (مضارع : يَشْتَقُّ)	شَارَكَ : شرکت کرد	وَفَّقًا لَ : بر اساس
اَنْضَمَّ : پیوستن (اَنْضَمَّ، يَنْضَمُّ)	(مضارع : يَشَارِكُ)	يَضُمُّ : در برمی گیرد (ماضی : ضَمَّ)
بَيْنَ : آشکار کرد (مضارع : يَبِينُ)	مَعَرَّبَ : عربی شده	

❁ حَوْلَ النَّصِّ ❁ برگرد

أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ مُسْتَعِينًا بِالنَّصِّ.

۱. لماذا ازدادت المفردات العربية في اللغة الفارسية بعد ظهور الإسلام؟
چرا واژگان عربی در زبان فارسی پس از پیدایش اسلام افزایش یافت؟
❁ قد ازدادت المفردات العربية في اللغة الفارسية بسبب العامل الديني.
واژگان عربی در زبان فارسی پس از پیدایش اسلام به دلیل عامل دینی افزایش یافت.

۲. بعد أي حدث تاريخي اشتد نقل الكلمات الفارسية إلى العربية؟
بعد از کدام واقعه تاریخی انتقال کلمات فارسی به عربی شدت گرفت؟
❁ اشتد النقل من الفارسية إلى العربية بعد انضمام إيران إلى الدولة الإسلامية.
انتقال از فارسی به عربی بعد از پیوستن ایران به دولت اسلامی شدت یافت.

۳. من هو مؤلف «معجم المعربات الفارسية في اللغة العربية»؟
گردآورنده «لغتنامه معربات فارسی در زبان عربی» چه کسی است؟
❁ الدكتور التونسي هو مؤلف «معجم المعربات الفارسية في اللغة العربية».
دکتر التونجی گردآورنده «لغتنامه معربات فارسی در زبان عربی» است.

۴. متى دخلت المفردات الفارسية في اللغة العربية؟
کی (چه وقت) واژگان فارسی در زبان عربی وارد شدند؟
❁ المفردات الفارسية دخلت اللغة العربية منذ العصر الجاهلي.
واژگان فارسی از دوره جاهلی در زبان عربی وارد شدند.

۵. بأي سبب نقلت المفردات الفارسية إلى العربية؟
به چه علتی واژگان فارسی به عربی منتقل شده است؟
❁ نقلت المفردات الفارسية إلى العربية بسبب التجارة و دخول الإيرانيين في العراق و اليمن.
واژگان فارسی به علت بازرگانی و ورود ایرانیان در عراق و یمن به عربی منتقل شد.

۶. أَيُّ شَيْءٍ يَجْعَلُ اللُّغَةَ غَنِيَّةً فِي الْأُسْلُوبِ وَ الْبَيَانِ؟
 چه چیزی زبان را در شیوه و گفتار غنی می‌سازد؟
 تَبَادُلُ الْمُفْرَدَاتِ بَيْنَ اللُّغَاتِ فِي الْعَالَمِ يَجْعَلُ اللُّغَةَ غَنِيَّةً فِي الْأُسْلُوبِ وَ الْبَيَانِ.
 تبادل واژگان میان زبان‌های جهان، زبان را در اسلوب و بیان (شیوه و گفتار) غنی می‌سازد.

هـ اِعلموا هـ برگرد

الْمَعْرِفَةُ وَ النِّكَرَةُ

اسم معرفه اسمی است که نزد گوینده و شنونده، یا خواننده شناخته شده است؛ اما اسم نکره، ناشناخته است.
 مهم ترین نشانه اسم معرفه داشتن "ال" است؛ مثال:
 جَاءَ مَدْرَسَ مَعْلَمِي آمَدَ . جَاءَ الْمَدْرَسَ مَعْلَمٌ آمَدَ .
 وَجَدْتُ قَلَمًا قَلَمِي رَا يَافَتُم . وَجَدْتُ الْقَلَمَ قَلَمٌ رَا يَافَتُم .

■ معمولاً هرگاه اسمی به صورت نکره بیاید و همان اسم دوباره همراه "ال" تکرار شود، می‌توان الف و لامش را
 «این» یا «آن» ترجمه کرد؛ مثال :
 رَأَيْتُ أَفْرَاسًا . كَانَتْ الْأَفْرَاسُ جَنْبَ صَاحِبِهَا .
 اسب‌هایی را دیدم. آن اسب‌ها کنار صاحبشان بودند.

کلمهٔ أَفْرَاسًا «نکره» است. اسم نکره نزد گوینده، شنونده، یا خواننده ناشناخته است؛ اسم «نکره» معمولاً تنوین
 (ـَ ، ـِ ، ـُ) دارد؛ مثال : رَجُلًا ، رَجُلٍ وَ رَجُلٌ
 در زبان فارسی اسم نکره به سه صورت می‌آید : مردی آمَدَ . / یک مرد آمَدَ . / یک مردی آمَدَ .
 معادل عربی هر سه جمله بالا می‌شود : جَاءَ رَجُلٌ .

■ اسم خاص (یعنی نام مخصوص کسی یا جایی) در زبان عربی «اسم عَلَم» نامیده می‌شود و معرفه به شمار
 می‌رود؛ مانند : هاشم، مریم، بغداد، بیروت و...
 اسم عَلَم، مانند : عَبَّاسٌ، كَاطِمٌ وَ حَسَيْنٌ تنوین دارد، ولی نکره نیست؛ بلکه معرفه است.

■ سال گذشته با مبتدا و خبر آشنا شدید. گاهی خبر تنوین دارد؛ مثال:
 أَلْعَلِمُ كُنْزٌ . دَانِشْ كُنْجِ اسْتِ . فَرِيقُنَا فَائِزٌ . تِیمْ مَا بَرْنَدَه اسْتِ .
 در دو مثال بالا کُنْزٌ و فَائِزٌ تنوین دارد؛ اما نیازی به نکره معنا کردن نیست.

که اخْتَبَرْ نَفْسَكَ (۱): تَرْجِمَ مَا يَلِي حَسَبَ قَوَاعِدِ الْمَعْرِفَةِ وَ النِّكَرَةِ.

۱. ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ^{۴۹} فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ^{۵۰}﴾
النور: ۳۵

خداوند نور آسمان ها و زمین است؛ مِثْلِ نور او مانند چراغدانی است که در آن چراغی است، آن چراغ در شیشه‌ای است، آن شیشه گویی اختری درخشان است.

۲. ﴿أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ ...﴾ المزل: ۱۵ و ۱۶
رسولی نزد فرعون فرستادیم پس (ولی) فرعون از آن رسول نافرمانی کرد...

۳. عَالَمٌ يَنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ، خَيْرٌ مِنْ أَلْفٍ عَابِدٍ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
دانشمندی که از علم او بهره برده می‌شود، بهتر از هزار عبادت کننده است.

هـ اِعْلَمُوا هـ

تَرْجَمَةُ الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ (۱)

حروف «أَنْ»: که «و» «گِ، لِ لَکِ، حَتَّى: تا، برای اینکه» بر سر فعل مضارع می‌آیند و در معنای آن تغییر ایجاد می‌کنند؛ فعل هایی که دارای این حروف اند، در فارسی «مضارع التزامی» ترجمه می‌شوند؛ مثال:

يَحْكُمُ: داوری می کند	حَتَّى يَحْكُمَ: تا داوری کند
يَحَاوِلُونَ: تلاش می کنند	أَنْ يَحَاوِلُوا: که تلاش کنند
تَفْرَحُونَ: شاد می شوید	لَکِ تَفْرَحُوا: تا شاد شوید
يَجْعَلُ: قرار می دهد	لِيَجْعَلَ: تا قرار بدهد
يَذْهَبُ: می روند	کِ يَذْهَبُ: تا بروند

فعل مضارع دارای «لَنْ» معادل «آینده منفی» در زبان فارسی است؛ مثال:
تَنَالُونَ: دست می یابید   لَنْ تَنَالُوا: دست نخواهید یافت

این حروف در انتهای فعل مضارع تغییراتی را ایجاد می‌کنند. (به جز در ساخت هایی مانند يَفْعَلْنَ و تَفْعَلْنَ)^{۵۱}

که اخْتَبَرْ نَفْسَكَ (۲): تَرْجِمِ الْآيَتَيْنِ وَ الْحَدِيثَ حَسَبَ قَوَاعِدِ الدَّرْسِ؛ ثُمَّ عَيِّنِ الْأَفْعَالَ الْمُضَارِعَةَ.

۱. ﴿وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَ عَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ﴾ البقرة: ۲۱۶
و بسا چیزی را خوش ندارید و آن برای شما خوب است، و بسا چیزی را دوست دارید و آن برای شما بد است.^{۵۲}

^{۴۹} الْمِشْكَاةُ: چراغدان

^{۵۰} الدُّرِّي: درخشان

^{۵۱} آشنایی با این تغییرات، از اهداف آموزشی کتاب درسی نیست.

^{۵۲} و بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است، و بسا چیزی را دوست می‌دارید و آن برای شما بد است، (ترجمه فولادوند)

۲. ﴿ اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ^{۵۴} ... ﴾ البقرة: ۲۵۴
از آنچه به شما روزی داده‌ایم انفاق کنید پیش از آنکه روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی است و نه دوستی ...

۳. مِنْ أَخْلَاقِ الْجَاهِلِ الْإِجَابَةُ قَبْلَ أَنْ يَسْمَعَ^{۵۵} وَ الْمُعَارَضَةُ^{۵۶} قَبْلَ أَنْ يَفْهَمَ وَ الْحُكْمُ مِمَّا لَا يَعْلَمُ. الْإِمَامُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ (أعلام الدين: ۳۰۳)
یکی از خوی‌های نادان اینکه پاسخ می‌دهد قبل از اینکه بشنود و به مخالفت بر می‌خیزد پیش از آن که بفهمد و ندانسته حکم می‌کند. (یکی از خوی‌های نادان این است که قبل از شنیدن [مطلب] پاسخ می‌دهد و پیش از آن که [مقصود گوینده را] بفهمد به مخالفت بر می‌خیزد و ندانسته حکم می‌کند.)

که آثمارین برگرد

- الْتَّمِرِينَ الْأَوَّلُ: عَيْنِ الْجُمْلَةِ الصَّحِيحَةِ وَ غَيْرِ الصَّحِيحَةِ حَسَبَ الْحَقِيقَةِ. x ✓
- ۱- الْمَسْكُ عَطَرٌ يَتَّخَذُ مِنْ نَوْعٍ مِنَ الْغَزَلَانِ. ✓
مشک، عطری است که از نوعی از آهوان گرفته می‌شود.
- ۲- الشَّرَشْفُ قِطْعَةٌ قُمَاشٍ تُوَضَّعُ عَلَى السَّرِيرِ. ✓
ملافه، تکه پارچه‌ای است که روی تخت گذاشته می‌شود.
- ۳- الْعَرَبُ يَنْطِقُونَ الْكَلِمَاتِ الدَّخِيلَةَ طَبَقَ أَصْلِهَا. x
عرب‌ها کلمات وارد شده را مطابق اصلش به زبان می‌آورند.
- ۴- فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ مِائَاتُ الْكَلِمَاتِ الْمُعَرَّبَةِ ذَاتُ الْأُصُولِ الْفَارِسِيَّةِ. ✓
صدها کلمه عربی شده دارای ریشه فارسی در زبان عربی وجود دارد.
- ۵- أَلَفَ الدُّكْتُورُ التُّونَجِيَّ كِتَاباً يَضُمُّ الْكَلِمَاتِ التُّرْكِيَّةَ الْمُعَرَّبَةَ فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ. x
دکتر التونجی کتابی نگاشت که کلمات ترکی عربی شده را در زبان عربی در برمی‌گرفت.

الْتَّمِرِينَ الثَّانِي: عَيْنِ الْعِبَارَةِ الْفَارِسِيَّةِ الْمُنَاسِبَةِ لِلْعِبَارَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

۱. تَجْرِي الرِّيحُ مِمَّا تَشْتَهِي السَّفِينُ. → هر چه پیش آید خوش آید.
۲. أَلْبَعِيدُ عَنِ الْعَيْنِ، بَعِيدٌ عَنِ الْقَلْبِ. → کم گوی و گزیده گوی چون در.
۳. أَكَلْتُمْ قَمْرِي وَ عَصَيْتُمْ أَمْرِي. → گر صبر کنی ز غوره حلوا سازی.
۴. خَيْرَ الْكَلَامِ مَا قَلَّ وَ دَلَّ. → نمک خورد و نمکدان شکست.
۵. أَلَصَبِرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ. → از دل برود هر آنکه از دیده رود.
۶. الْخَيْرُ فِي مَا وَقَعَ. → برد کشتی آنجا که خواهد خدای وگر جامه بر تن درد ناخدای

^{۵۳} رَزَقَ: روزی داد

^{۵۴} خُلَّةٌ: دوستی

^{۵۵} مُعَارَضَةٌ: مخالفت

۱. تَجْرِي الرِّيحُ مِمَّا تَشْتَهِي السُّفُنُ.
 بادها به آنچه (سمتی) کشتی‌ها تمایل ندارند، جریان دارند (می‌وزند)
 کِه بَرَد کشتی آنجا که خواهد خدای وگر جامه بر تن دَرَد ناخدای
۲. اَلْبَعِيدُ عَنِ الْعَيْنِ، بَعِيدٌ عَنِ الْقَلْبِ
 کسی که دور از چشم هست، از دل دور است.
 کِه از دل برود هر آنکه از دیده رود.
۳. اَكَلْتُمْ مَمْرِي وَ عَصَيْتُمْ اَمْرِي.
 خرما خوردید و از فرمانم سرپیچی کردید.
 کِه نمک خورد و نمکدان شکست.
۴. خَيْرُ الْكَلَامِ مَا قَلَّ وَ دَلَّ.
 بهترین سخن آن است که کم و راهنما باشد.
 کِه کم گوی و گزیده گوی چون دُرّ.
۵. اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرْجِ.
 صبر کلید گشایش است.
 کِه گر صبر کنی ز غوره حلوا سازی.
۶. اَلْخَيْرُ فِي مَا وَقَعَ.
 خیر و خوبی در آن چیز است که اتفاق افتد.
 کِه هر چه پیش آید خوش آید.

الْتَّمَرِينُ الثَّلَاثُ: أُجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ حَسَبَ الصَّوْرِ.

فِي أَيِّ بِلَادٍ تَقَعُ هَذِهِ الْأَهْرَامُ؟ فِي مِصْرَ
 این اهرام در کدام کشور قرار دارد؟ در مصر

يَمْ يَذْهَبُ الطَّلَابُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ بِالْحَافِلَةِ.
 دانش‌آموزان با چه چیزی به مدرسه می‌روند؟ با اتوبوس

لِمَنْ هَذَا التَّمْتَالُ؟ لِسَيَّوِيهِ.
 این مجسمه از آن کیست؟ از سیبویه

كَيْفَ الْجَوُّ فِي أَرْدَبِيلَ فِي الشِّتَاءِ؟ بَارِدٌ.
 هوای اردبیل در زمستان چگونه است؟ سرد

مَاذَا تُشَاهِدُ فَوْقَ النَّهْرِ؟ أَشَاهِدُ جِسْرًا.
 بالای رودخانه چه می‌بینی؟ پلی می‌بینم.

هَلْ تُشَاهِدُ وَجْهًا فِي الصُّورَةِ؟ نَعَمْ. أَشَاهِدُ الْوَجْهَ.
 آیا چهره‌ای در عکس می‌بینید؟ بله، چهره را می‌بینم.

التمرین الرابع:

ألف: عین الترجمة الصحيحة حسب قواعد المعرفة والنكرة.

۱. سَمِعْتُ صَوْتًا عَجِيبًا.	☒	صدای عجیبی را شنیدم.	☒
۲. وَصَلْتُ إِلَى الْقَرْيَةِ.	☐	به روستایی رسیدم.	☒
۳. نَظَرْتُ إِلَى الْمَاضِي	☒	نگاهی به گذشته	☐
۴. أَلْعَبَادُ الصَّالِحُونَ	☐	بندگانِ درستکار	☒
۵. أَلَسَّوَارُ الْعَتِيقُ	☒	دستبندِ کهنه	☐
۶. أَلتَّارِيخُ الذَّهَبِي	☐	تاریخی زرین	☒

ب: تَرَجِمِ الْجُمْلَةَ التَّالِيَةَ حَسَبَ قَوَاعِدِ الْمَعْرِفَةِ وَ النَّكْرَةِ، ثُمَّ عَيِّنِ الْمَعْرِفَةَ وَ النَّكْرَةَ فِي مَا أُشِيرَ إِلَيْهِ بِخَطٍّ.

سَجَلَتْ مُنْظَمَةُ الْيُونِسْكَو مَسْجِدَ الْإِمَامِ وَ قُبَّةَ قَابُوسٍ فِي قَائِمَةِ التُّرَاثِ الْعَالَمِيِّ^{٥٦}
 سازمان یونسکو مسجد امام و گنبد کاووس را در لیست میراث جهانی ثبت کرد.
 قابوس : معرفه / التُّرَاثِ: معرفه

عِمَارَةٌ خَسْرُو آبَاد فِي سَنَنْدَجِ يَجْذِبُ سَيَّاحًا مِنْ مَدْنِ إِيرَانَ. حَدِيقَةُ شَاهَزَادَه قُرْبَ كِرْمَانِ جَنَّةٌ فِي الصَّحْرَاءِ.
 عمارت خسروآباد در ساندج گردشگرانی را از شهرهای ایران جذب می کند. باغ شاهزاده نزدیک کرمان، بهشتی
 در بیابان است.
 سَيَّاحًا: نکره / جَنَّةٌ: نکره

مَعْبَدُ كُرْدَكْلَا^{٥٧} فِي مُحَافَظَةِ مَازَنْدَرَانَ أَحَدُ الْأَثَارِ الْقَدِيمَةِ.
 تکیه کردکلا در استان مازندران یکی از آثار قدیمی است.
 مَازَنْدَرَانَ: معرفه

^{٥٦} قَائِمَةُ التُّرَاثِ الْعَالَمِيِّ: لیست میراث جهانی

^{٥٧} تَكِيَّةُ كُرْدَكْلَا، از آثار ملی دوره قاجاری است. این بنای بسیار زیبا واقع در روستای کردکلا از توابع شهرستان جویبار در استان مازندران است.

التَّامِرِينَ الْخَامِسُ: عَيْنِ الْكَلِمَةِ الصَّحِيحَةِ حَسَبَ الْفِعْلِ الْمَاضِي.

الْفَعْلُ الْمَاضِي	الْفَعْلُ الْمَضَارِعُ	فَعْلُ الْأَمْرِ	الْمَصْدَرُ	اسْمُ الْفَاعِلِ
وَأَفَقَ	☒ يُوَافِقُ	☒ وَاْفِقْ	التَّوْفِيقُ	☒ الْمُوَافِقُ
	☐ يَوْفُقُ	وَفَّقْ	الْمُوَافَقَةُ ☒	الْمَوْفُقُ
تَقَرَّبَ	☒ يَتَقَرَّبُ	☒ تَقَرَّبْ	التَّقَرُّبُ ☒	الْمَقْرَبُ
	☒ يَتَقَرَّبُ	☒ تَقَرَّبْ	التَّقْرِيبُ	☒ الِْمْتَقَرَّبُ
تَعَارَفَ	☒ يَتَعَارَفُ	☒ تَعَارَفْ	الْمَعَارَفَةُ	☒ الِْمْتَعَارَفُ
	☒ يَتَعَارَفُ	اعْرِفْ	التَّعَارُفُ ☒	الْمَعْرِفُ
اشْتَغَلَ	☒ يَشْتَغُلُ	☒ اشْتَغَلْ	الْإِنْشِغَالُ	الْمُنْشَغَلُ
	☒ يَشْتَغُلُ	☒ اشْتَغَلْ	الِاشْتِغَالُ ☒	☒ الِْمُشْتَغَلُ
انْفَتَحَ	☒ يَنْفَتِحُ	☒ انْفَتَحْ	الِإِسْتِفْتَاَحُ	الْمُتَفَتِّحُ
	☒ يَنْفَتِحُ	تَفْتَحْ	الْإِنْفِتَاحُ ☒	☒ الِْمُنْفَتِحُ
اسْتَرْجَعَ	☒ يَسْتَرْجِعُ	☒ اسْتَرْجِعْ	الِارْتِجَاعُ	☒ الِْمُسْتَرْجِعُ
	☒ يَرْتَجِعُ	رَاجِعْ	الِاسْتِرْجَاعُ ☒	الْمَرْجِعُ
نَزَلَ	☒ يَنْزِلُ	☒ انْزِلْ	النَّزُولُ	☒ الِْمَنْزِلُ
	☒ يَنْزِلُ	☒ نَزَلْ	التَّنْزِيلُ ☒	النَّازِلُ
أَكْرَمَ	☒ يَكْرِمُ	☒ أَكْرِمْ	الِإِكْرَامُ ☒	الْأَكْرَمُ
	☒ يَكْرِمُ	كْرِمْ	التَّكْرِيمُ	☒ الِْمَكْرِمُ

الَّتَمْرِينُ السَّادِسُ: تَرْجِمِ الْآيَاتِ، ثُمَّ عَيِّنِ الْمَطْلُوبَ مِنْكَ.

- ۱- ﴿... فَأَصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا ...﴾ (الْأَعْرَافُ: ۸۷) ﴿فَعِلْ الْآمِرِ﴾
صبرکنید تا خداوند میان ما داوری کند. ← اصبروا
۲- ﴿... يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ ...﴾ (الْفَتْحُ: ۱۵) ﴿الْمُضَافَ إِلَيْهِ﴾
می‌خواهند کلام خداوند را عوض کنند. ← الله
۳- ﴿... مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ ...﴾ (الْمَائِدَةُ: ۶) ﴿الْفَاعِلِ﴾
خداوند نمی‌خواهد تا شما را در حالت بحرانی قرار دهد. ← الله
۴- ﴿... لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ ...﴾ (آل عمران: ۱۵۳) ﴿الْفِعْلَ الْمَاضِي﴾
تا بر آنچه که دست داده‌اید، اندوهگین نشوید. ← فات
۵- ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ...﴾ (آل عمران: ۹۲) ﴿الْفِعْلَ الْمَضَارِعَ﴾
به نیکی دست نخواهید یافت تا از آنچه دوست می‌دارید انفاق کنید. ← لَنْ تَنَالُوا/ حَتَّى تُنْفِقُوا/ تُحِبُّونَ

حَرَج: حالت بحرانی   لَکِیْلًا: لگی+لا   فَاتَ: از دست رفت   کُنْ تَنَالُوا: دست نخواهید یافت

الْتَّمَرِينَ السَّابِغِ: اُكْتُبْ جَمَعَ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ.

فَرَس (اسب): أَفْرَاس / أَثَر (نشان): آثَار / تَارِيخ (تاریخ): تَوَارِيخ
قَرِيَّة (دهکده): قُرَى / عَبْد (بنده): عِبَاد / دَوْلَة (کشور، حکومت): دَوْل
مَثَل (همسان، مشابه): أَمْثَال / مَلْعَب (ورزشگاه): مَلَاعِب / رَسُول (فرستاده): رَّسَل
کِتَاب: کُتِبَ / سَنَ (دندان): أَسْنَان / سَمَك (ماهی): أَسْمَاك
جِدْع (تنه): جَدَّوع / جَنَاح (بال): أَجْنِحَة / قَم (دهان): أَفْوَاح، أَفْهَام

لِلْمُطَالَعَةِ بَرَكَد

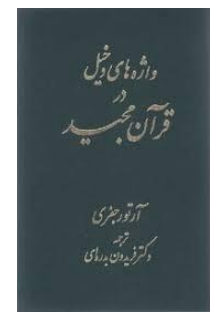
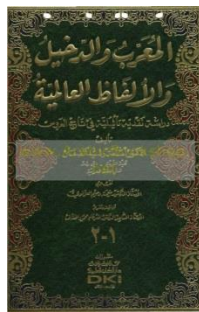
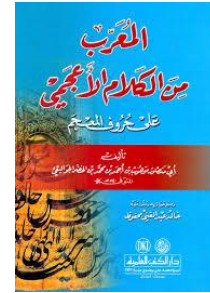
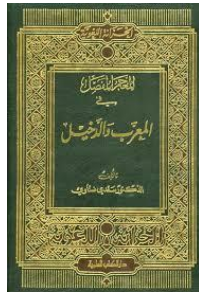
الْمُعَرَّبَاتُ الْفَارَسِيَّةُ

إِبْرِيسَم: اِبْرِيشَم / اِبْرِيق: اَبْرِيز / اَرْجَوَانِي: اَرْجَوَانِي / اُسْتَاذ: اُسْتَاذ / اِسْتَبْرَق: سِتَبَرَك / اُسْطَوَانَة: اُسْطَوَانَة / اِبَابُونَج: اِبَابُونَه /
بَخْشِش ← بَخْشِش (بِالْفَارَسِيَّة: اِنْعَام) / بَابُوج (نَوْعٌ مِنَ الْهَذَاءِ) ← پاپوش / بَاذَنْجَان: بَاتَنْجَان (بِالْفَارَسِيَّة: اِبَادِمَجَان) / بَرَبَط: (بَر
بِالْفَارَسِيَّة: سِينَه) + بَت (بِالْفَارَسِيَّة: اَرْدَك) مِنْ آلَاتِ الْمَوْسِيقَى / بَرَزَخ ← بَرَزْ أَخُو (الْعَالَمُ الْأَعْلَى: جِهَانُ بَالَا) / بَرَنَامَج: بَرَنَامَه /
بَرَوَاز ← پَرَوَاز: قَاب / بَرِيد ← بَرِيدَه دُم: پُست / بُسْتَان: بُوستان / بَغْدَاد: بَغ + دَاد (خَدَادَاد) / بُوْسَة ← بُوْسَه / بَهْلَوَان ← پَهْلَوَان
(بِالْفَارَسِيَّة: بَنْدَبَاز) / بَس: بَس / بَط: بَت (بِالْفَارَسِيَّة: اَرْدَك) / بَلُور: بَلُور / بَنْفَسَج: بَنْفَشَه / تَارِيخ: تَارِيك / تَتْوِيج: تَاجِ گذاری ←
تَاج / تَخْت: تَخْت / تَرْجَمَان (تَرْجَمَة) ← تَرزُبَان / تَنْوَر: تَنْوَر / تَوْت: تَوْت / جَامُوس: گَاومِش / جَزَر: جَزَر / جَص: جَجْ / جَلَاب: جَلَاب
گَلَاب / جَلْنَار: گَلْنَار / جَنَاح: گَنَاه / جَنْدِي: گَنْدِي / جَوْرَاب: گُورِپَا (گُورَاب) / جَوَز: گُوز (بِالْفَارَسِيَّة: گِرْدُو) / جَوْشَن ← جَوْشَن: زَرَه /
جَوْهَر: گُوهَر / حِرْبَاء: هُورْبَان (هُور: خُور «خُورَشِيد») / خَانَة: خَانَه (بُيُوتٌ فِي لُعْبَةِ الشَّطْرَنْجِ) / خَنْدَق: كَنْدَك / دِجَلَة: تِیْگِرَه
(تَنْد و تِيز) / دَرُویش: دَرُویش / دُسْتُور ← دَسْتُور: قَانُون / دِیْبَاج: دِیْبَا / دِیْن: دِیْن / اَرَاذِیَانَج: رَاذِیَانَه / رِزَق ← رُوحِیک، رُوزِیک
«رُوزِی» / رُوزْنَامَة ← رُوزْنَامَه (بِالْفَارَسِيَّة: تَقْوِیم) / رُوزَنْتَه ← رُوزْنَه / رَهْنَامَج: رَاهَنَامَه (دَلِیلٌ لِلسَّفَرَاتِ الْبَحْرِیَّةِ) /
زَرْكَش ← زَرْكَش (نَسَجَ الْقُمَاشِ بِخِیُوطٍ مِنَ الذَّهَبِ: تَارَاهِی زَر بَه پَارچَه كَشِید) / زَمَان: زَمَان / زَمَهَرِیر: بَسِیَار سَرْد / زَنْبِیل: (زَنْ: زَنْ
اِمْرَأَة + بَال: بَید = عَلَى يَدِ الْمَرْأَةِ / زَنْجَار: زَنْگَار / سَادَج: سَادَه «سَدَاجَة: سَادَكِی» / سَاعَة: سَايَه / سَجِیل: سَنَكْ گِل / سَخَط: سَخَط
سَخْت (الْغَضَبُ الْكَثِيرُ) / سِرَاج: چَرَاغ / سِرَادِق: سِرَآپَرْدَه / سَرَخَس: سَرَخَس / سِرْدَاب: سِرْدَاب (زِیر زَمِین: بِنَاءٌ تَحْتَ الْأَرْضِ) /
سَرْمَد: سَرَامَد (بِی آغَاذ وَ پَايَان: مَا لَا أَوَّلَ لَهُ وَلَا آخِرَ) / سِرْوَال: سِلْوَار / سَكْر: شَكْر / سَكَنْجَبِین: سِرَكَه اَنَكَبِین / سَلْجَم: سَلْجَم /
سِنْجَاب: سِنْجَاب / سَوَسَن: سَوَسَن / شَاشَة: صَفْحَةُ تَلْوِيزِیُون ← شِيشَه / شِيشَه / شَاهِین (صَقْر): شَاهِین / شَوَنْدَر: چَغُنْدَر /
شَهْدَانِج: شَاهِدَانَه / شَهْد: عَسَل / شَیْء ← شَیْء: چِيز / صَقَق: دَسْت زَد ← چِیَك / صَلِیب ← چَلِیْبَا / صَنْج: چَنْگ، سَنْج /
طَازَج: تَازَه / طَسْت: تَشْت / عِبْقَرِي ← اَبْكَارِی / عَفْرِیت ← آفْرِید / فِرْجَار، بِرْكَار ← پَرْكَار / فُسْتُق: پِسْتَه / فِلْفِل: فِلْفِل / فُولَاذ: فُولَاذ
پُولَاد / فِیروز ← فِیروز / فِیروزَج: فِیروزَه / فِیل: پِیل / گَاس: کَاسَه / کَافُور ← کَآپُور / کَهْرَبَاء: کَاه رُبَا / گَنْز: گَنْج / لِجَام: لِگَام /
مِحْرَاب: مِهْرَاب / مِسْک ← مَشْک: مَشْک / مِيزَاب ← نَاودَان «گَمِيز+آب» / نَارَنْج ← نَار رَنْگ: نَارَنْج / نَسْرِین: نَسْرِین / نِفْط: نِفْط
نَفْت / نَمَارِیق: بَالَش هَا (جَمْع نَرْمَك) / مَوْدَج: مَوْنَه / وَرْد ← وَرْد: وَزِیر / وَیْچِر: هَنْدَسَة: اَنْدَازَه

الْبَحْثُ الْعِلْمِيُّ

برگرد

اُكْتُبْ عَشْرِينَ كَلِمَةً مُعَرَّبَةً أَصْلُهَا فَارِسِيٌّ مِنْ أَحَدِ هَذِهِ الْكُتُبِ.

واژگان دخیل

طازج: تازگ (تازه)	توت: توت (فرصاد)	أسوار: سوار
طست: تشت	توتياء: توتیا	أسوار: دستوار (دستبند)
فالودج: پالودگ (فالوده)	جاموس: گاومیش	بادزهر: پادزهر
قصة: کاسه	جزية: گزیت	بخت: بخت
كعك: کاک (کیک)	رستاق: رستاگ (روستا)	برقع: پرده
لعل: لال	زنجیل: زنگیل	بنفسج: بنفشگ
مارستان: بیمارستان	سرادق: سراپرده	بيدق: پیادگ (پیاده)
مهرجان: مهرگان (جشنواره)	سکنجبین: سرکه انگبین	پسته: فستق
نرجس: نرگس	سندس: سندس	تاج: تاج
نسرین: نسرين	سوسن: سوسن	تبا+شیر: تبا+شیر (مثل الحليب)
نفط: نفت	صولجان: چوگان	در عربی طباشیر گویند.

الدرس الخامس برگرد

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ الآية: ۱۱۹

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا پروا کنید و همراه راستگويان باشید.

الصدق

راستی

يُحَكِّي أَنَّ رَجُلًا كَانَ كَثِيرَ الْمَعَاصِي وَالْعُيُوبِ، فَندَمَ عَلَى أَعْمَالِهِ السَّيِّئَةِ وَ حَاوَلَ أَنْ يُصْلِحَهَا، فَمَا اسْتَطَاعَ، حكايت می‌شود که مردی بسیار گناهکار و پر از عیب بود، از کارهای بدش پشیمان شد و تلاش کرد آنها را اصلاح کند، ولی نتوانست.

فَدَهَبَ إِلَى رَجُلٍ فَاضِلٍ صَالِحٍ، وَ طَلَبَ مِنْهُ مَوْعِظَةً تَمْنَعُهُ عَنِ ارْتِكَابِ الْمَعَاصِي، فَنَصَحَهُ بِالتَّزَامِ الصَّدَقِ، وَ أَخَذَ مِنْهُ عَهْدًا عَلَى ذَلِكَ،

پس به سوی مردی دانشمند و درستکار رفت و از او اندرزی خواست که وی را از ارتکاب گناهان باز دارد. او را به پایبندی به راستگویی پند داد و قولی (پیمانی) از این موضوع از او گرفت.

فَكُلُّهَا أَرَادَ الرَّجُلُ أَنْ يَرْتَكِبَ ذَنْبًا، امْتَنَعَ عَنْهُ لَوْفَائِهِ بِالْعَهْدِ، حَتَّى لَا يَكْذِبَ عَلَى الرَّجُلِ الْفَاضِلِ، وَ مَرُورِ الْأَيَّامِ تَخَلَّصَ مِنْ شَرِّ ذُنُوبِهِ وَ عُيُوبِهِ لِالتَّزَامِ بِالصَّدَقِ.

و هرگاه آن مرد خواست که گناهی مرتکب شود، به خاطر وفایش به عهد از آن خودداری کرد، تا به مرد دانشمند دروغ نگوید و با گذشت روزها به خاطر پایبندی به راستگویی از شر گناهان و عیب‌هایش رها شد.

وَ يَحْكِي أَنَّ شَابًّا كَانَ كَذَّابًا، وَ فِي أَحَدِ الْأَيَّامِ كَانَ يَسْبَحُ فِي الْبَحْرِ وَ تَظَاهَرُ بِالْغَرَقِ وَ نَادَى أَصْحَابَهُ: النَّجْدَةُ، النَّجْدَةُ... و حكايت می‌شود که جوانی بسیار دروغگو بود، و در یکی از روزها داشت در دریا شنا می‌کرد^{۵۸} و تظاهر به غرق شدن کرد و دوستانش را صدا زد: کمک، کمک...

فَأَسْرَعَ أَصْحَابُهُ إِلَيْهِ لِيُنْقِذُوهُ، وَ عِنْدَمَا وَصَلُوا إِلَيْهِ ضَحَكَ عَلَيْهِمْ.

پس دوستانش برای اینکه او را نجات دهند به سوییشتافتند، و هنگامی که نزد او رسیدند، به آنها خندید.

كَرَّرَ هَذَا الْعَمَلَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَ فِي الْمَرَّةِ الرَّابِعَةِ ارْتَفَعَ الْمَوْجُ وَ كَادَ الشَّابُّ يَغْرُقُ، فَأَخَذَ^{۵۹} يُنَادِي أَصْحَابَهُ، وَلَكِنَّهُمْ ظَنُّوا أَنَّهُ يَكْذِبُ مِنْ جَدِيدٍ.

این کار را سه بار تکرار کرد، و بار چهارم موج بالا رفت و نزدیک بود آن جوان غرق شود، پس شروع کرد به صدا زدن دوستانش، ولی آنها گمان کردند که او دوباره (از نو) دروغ می‌گوید.

فَلَمَّا يَلْتَفَتُوا إِلَيْهِ حَتَّى أَسْرَعَ إِلَيْهِ أَحَدُ النَّاسِ وَ أَنْقَذَهُ، فَقَالَ الشَّابُّ لِأَصْدِقَائِهِ:

پس به او توجه نکردند، تا اینکه یکی از مردم به سوی او شتافت و وی را نجات داد، آن جوان به دوستانش گفت:

^{۵۸} توضیح: كَانَ يَسْبَحُ فِي الْبَحْرِ. در فارسی دو معنا دارد: «در دریا شنا می‌کرد» و «داشت در دریا شنا می‌کرد» یعنی هم به صورت ماضی استمراری درست است و هم ماضی ملموس یا در جریان.

^{۵۹} معانی أَخَذَ: شروع کرد: أَخَذَ يُنَادِي أَصْحَابَهُ لِأَنَّهُ كَادَ الشَّابُّ يَغْرُقُ: شروع کرد به صدا زدن دوستانش؛ چون نزدیک بود آن جوان غرق شود. گرفت: خَذَ بِيَدِي: دستم را بگیر.

برداشت: فَيَأْخُذُ النَّاسُ الْأَسْمَاكَ لَطَبْخَهَا: مردم ماهی‌ها را برای پخت و پزیشان برداشتند. برد: أَخَذَنِي شَيْءٌ إِلَى الشَّاطِئِ: چیزی مرا به ساحل برد.

شاهدتُ نَتِيجَةَ عَمَلِي، فَكَذَّبِي كَادَ يَقْتُلْنِي، فَلَنْ أَكْذِبَ بَعْدَ الْيَوْمِ أَبَدًا، وَ مَا عَادَ هَذَا الشَّابُّ إِلَى الْكُذْبِ مَرَّةً أُخْرَى.
نتیجه کارم را دیدم، دروغ گفتنم نزدیک بود مرا بکشد، پس از امروز هرگز دروغ نخواهم گفت؛ و این جوان بار دیگر به دروغ گفتن بازنگشت.

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ التَّوْبَةُ: ١١٩
خدای بلندمرتبه گفته است: ای کسانی که ایمان آورده‌اید از خدا پروا کنید و همراه با راستگویان باشید.

الْصَّدَقُ مَعَ اللَّهِ يَتَجَلَّى بِإِخْلَاصِ الْأَعْمَالِ لَهُ؛ وَ الصَّدَقُ مَعَ النَّاسِ هُوَ أَنْ لَا نَكْذِبَ عَلَى الْآخِرِينَ.
راستگویی با خدا در اخلاص اعمال برای او تجلی می‌یابد؛ و راستگویی با مردم این است که به دیگران دروغ نگوئیم.

وَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «كَبُرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا، هُوَ لَكَ مَصْدَقٌ، وَأَنْتَ لَهُ كَاذِبٌ». وَ پیامبر (ص) فرموده است: خیانت بزرگی است که به برادرت سخنی بگویی، او سخنت را باور کند، در حالی که تو به او دروغ می‌گویی. (او سخنت را باور کرده، در حالی که تو به او دروغ گفته‌ای).

وَ قَالَ الْإِمَامُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَا أَضْمَرَ أَحَدٌ شَيْئًا إِلَّا ظَهَرَ فِي فَلَتَاتِ لِسَانِهِ وَ صَفَحَاتِ وَجْهِهِ».
و امام علی (ع) فرموده است: «کسی چیزی را پنهان نکرد، مگر اینکه در لغزش‌های زبان و همه جای چهره‌اش آشکار شود».

إِذَنْ لَا يَسْتَطِيعُ الْكَذَّابُ أَنْ يَخْفِيَ كَذِبَهُ أَوْ يُنْكِرَهُ.
بنابراین، [شخص بسیار] دروغگو نمی‌تواند دروغش را پنهان نماید یا آن را انکار کند.

مَا أَجْمَلَ كَلَامَ النَّبِيِّ ﷺ: «لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَةِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنَطَنَتِهِمْ بِاللَّيْلِ وَلَكِنْ انْظُرُوا إِلَى صَدَقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ».
سخن پیامبر (ص) چه زیباست! «به بسیاری نماز و روزه و بسیاری حج و کار نیک و بانگ شبانه آنها نگاه نکنید؛ بلکه به راستگویی و امانتداری نگاه کنید».

☆ المَعْجَم ☆ برگرد

أَخَذَ: شروع کرد، «أَخَذَ يَنَادِي» شروع کرد به صدا زدن اسْتَطَاعَ: توانست (مضارع: يَسْتَطِيعُ) أَسْرَعَ: شتافت (مضارع: يَسْرِعُ) = عَجَلَ أَصْلَحَ: درست گرداند (مضارع: يُصْلِحُ) ≠ أَفْسَدَ أَضْمَرَ: پنهان کرد (مضارع: يُضْمِرُ) = أَخْفَى ≠ أَظْهَرَ الْتَزَمَ: پایبندی (الْتَزَمَ، يَلْتَزِمُ) الْتَفَتَ: توجه کرد (مضارع: يَلْتَفِتُ) «لَمْ يَلْتَفِتُوا تَوْجِهَ نَكَرَدُنْ» اُنْكَرَ: دروغ دانست، انکار کرد	(مضارع: يَنْكُرُ) تَخَلَّصَ: رها شد (مضارع: يَتَخَلَّصُ) تَظَاهَرَ بِ: به ... وامود کرد (مضارع: يَتَظَاهَرُ) حَدَّثَ: سخن گفت (مضارع: يَحَدِّثُ) يَحَدِّثُ = كَلَّمَ، تَكَلَّمَ حَكَى: حکایت کرد (مضارع: يَحْكِي) سَبَحَ: شنا کرد (مضارع: يَسْبِحُ) صَاحِبَ: دوست «جمع: أَصْحَابُ» = صَدِيقُ ≠ عَدُوٌّ صَفَحَةَ: یک روی چیزی «صَفَحَاتُ الْوَجْهِ: همه جای چهره»	طَنَطَنَ: بانگ (بانگ آرام نیایش) عَادَ: بازگشت (مضارع: يَعُودُ) = رَجَعَ فَلْتَةُ اللِّسَانِ: لغزش زبان از نیندیشیدن «جمع: فَلَتَاتُ» كَادَ يَغْرُقُ: نزدیک بود غرق بشود كَبُرَ: بزرگ شد (مضارع: يَكْبُرُ) «كَبُرَتْ خِيَانَةٌ: خیانت بزرگی است!» كَبُرَ ≠ صَغُرَ كَرَّرَ: تکرار کرد (مضارع: يَكْرُرُ) كُلَّمَا: هرگاه نَجَدَ: کمک = مُسَاعَدَةٌ، نَصْرُ
--	---	--

📖 حَوْلَ النَّصِّ بَرگرد

عَيْنِ الصَّحِيحِ وَالْخَطِئِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ.

۱. حاولَ الرَّجُلُ الْكَثِيرَ الْمَعَاصِي أَنْ يُصْلِحَ نَفْسَهُ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ فِي الْبِدَايَةِ. صحيح
مرد بسیار گناهکار تلاش کرد که خودش را اصلاح کند، ولی در ابتدا نتوانست.

۲. طَلَبَ الرَّجُلُ الْفَاضِلُ مِنَ الرَّجُلِ الْكَثِيرِ الْمَعَاصِي أَنْ يَلْتَزِمَ بِكُلِّ الْحَسَنَاتِ. خطا
مرد دانشمند از مرد بسیار گناهکار خواست که به همه نیکی‌ها پایبند باشد.

۳. امْتَنَعَ الرَّجُلُ الْكَثِيرُ الْمَعَاصِي عَنِ الذُّنُوبِ لَوَفَائِهِ بِالْعَهْدِ. صحيح
مرد بسیار گناهکار به خاطر وفای به عهدش از گناهان خودداری کرد.

۴. كَادَ الشَّابُّ الْكَذَّابُ يَغْرُقُ عِنْدَمَا كَذَبَ لِلْمَرَّةِ الثَّلَاثَةِ. خطا
جوان بسیار دروغ‌گو نزدیک بود غرق شود وقتی که برای بار دوم دروغ گفت.

۵. يَظْهَرُ الْكُذْبُ فِي فَلَاتَاتِ اللِّسَانِ وَصَفَحَاتِ الْوَجْهِ. صحيح
دروغ در لغزش‌های زبان و همه جای چهره آشکار می‌شود.

📖 اِعْلَمُوا بَرگرد

الْجُمْلَةُ بَعْدَ النِّكْرَةِ

معمولاً هنگامی که بعد از اسمی نکره فعلی بیاید که آن اسم نکره را توضیح دهد، در ترجمه به فارسی بعد از آن اسم حرف ربط «که» می‌آید و فعل مطابق شرایط جمله ترجمه می‌شود؛ مثال:

شَاهِدْنَا سَنَجَابًا يَقْفُزُ مِنْ شَجَرَةٍ إِلَى شَجَرَةٍ.
سنجابی را دیدیم که از درختی به درختی می‌پرید.

إِرْضَاءَ النَّاسِ غَايَةٌ لَا تُدْرَكُ.
راضی ساختن مردم، هدفی است که به دست آورده نمی‌شود.

رَأَيْتُ وَلَدًا يَمْشِي بِسُرْعَةٍ.
پسری را دیدم که به سرعت راه می‌رفت.

عبارت (رَأَيْتُ وَلَدًا يَمْشِي بِسُرْعَةٍ) از دو جمله تشکیل شده، و بعد از اسم نکره «وَلَدًا»، فعل مضارعی آمده است که درباره «وَلَدًا» توضیح می‌دهد؛ در ترجمه فارسی بین دو جمله، حرف ربط «که» می‌آید و فعل مضارع نیز معمولاً ماضی استمراری ترجمه می‌شود.

ماضی + اسم نکره + مضارع = ماضی استمراری

ترجمه

أَمَّا إِنْ فَعَلَ أَوَّلَ مَضَارِعَ بَاشَدَ، تَرْجَمَةُ فَعْلٍ دَوْمٍ چَگونَه خَواهد بود؟ بَه مِثَال دَقَّت کَنید.

أَفْتَشَى عَنْ مَعْجَمٍ يُسَاعِدُنِي فِي فَهْمِ النُّصُوصِ.

دنبال فرهنگ لغتی می گردم که مرا در فهم متون کمک کند. (کمک می کند)

أَشْهَدُ طَالِباً يَكْتُبُ تَمَارِينَ الدَّرْسِ فِي الصَّفِّ.

دانش آموزی را می بینم که تمرین های درس را در کلاس می نویسد.

مضارع + اسم نکره = مضارع التزامی یا مضارع اخباری

ترجمه

اکنون به ترجمه جمله زیر دقت کنید.

اشتریتُ اليومَ كتاباً قد رأيتهُ من قبل.

امروز کتابی را خریدم که قبلاً آن را دیده بودم. (دیدم)

ماضی + اسم نکره = ماضی بعید یا ماضی ساده

ترجمه

تذکر: ترجمه هنر است و باید در ترجمه مطالب به مطالب بسیاری مانند موضوع متن، قرائن و قواعد زبان مقصد توجه کرد.

که اخبر نفسك: ١: تَرْجِمْ هَذِهِ الْعِبَارَةَ حَسَبَ قَوَاعِدِ الدَّرْسِ؛ ثُمَّ عَيِّنْ نَوْعَ الْأَفْعَالِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ^{٦٠} وَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ^{٦١} وَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَ مِنْ صَلَاةٍ لَا تَرْفَعُ^{٦٢} وَ مِنْ دُعَاءٍ لَا يَسْمَعُ (مِنْ تَعْقِيَّاتِ صَلَاةِ الْعَصْرِ)

خداوند! همانا من به تو پناه می برم از نفسی که سیر نمی شود و از قلبی که فروتنی نمی کند و علمی که سود نمی رساند و نمازی که بالا برده نمی شود و دعایی که شنیده نمی شود.

أَعُوذُ: فعل مضارع / لَا تَشْبَعُ: فعل مضارع منفی / لَا يَخْشَعُ: فعل مضارع منفی / لَا يَنْفَعُ: فعل مضارع منفی / لَا تَرْفَعُ: فعل مضارع منفی، مجهول / لَا يَسْمَعُ: فعل مضارع منفی، مجهول

ب: مِيزِ الْأَفْعَالِ الْمُتَعَدِّيَةِ مِنْ: يَهْدِي / كَفَرُوا / قَرَأْتُ / جَلَسْنَا

فعل های متعدی: يَهْدِي: هدایت می کند / قَرَأْتُ: خواندیم

فعل های لازم: كَفَرُوا: کافر شدند / جَلَسْنَا: نشستیم

^{٦٠} لَا تَشْبَعُ: سیر نمی شود

^{٦١} لَا يَخْشَعُ: فروتنی نمی کند

^{٦٢} لَا تَرْفَعُ: بالا برده نمی شود (بالا نمی رود)

در گروه‌های دو نفره شبیه گفت‌وگوی زیر را در کلاس اجرا کنید.

جواب برگرد

(شراء شريحة 'الهاتف الجوال')

خرید سیم‌کارت تلفن همراه

موظف الاتصالات (کارمند مخابرات)	الزائرة (زائر)
تَقْضِي، وَ هَلْ تُرِيدِينَ بِطَاقَةَ الشَّحْنِ ^۲ ؟ بفرما، و آیا کارت شارژ می‌خواهی؟	رَجَاء، أُعْطِنِي شَرِيحَةَ الْجَوَّالِ. لطفاً، سیم‌کارت تلفن همراه به من بده.
تَسْتَطِيعِينَ أَنْ تَشْحَنِي ^۳ رَصِيدَ ^۴ جَوَّالِكِ عَبْرَ الْإِنْتَرْنِتِ. می‌توانی اعتبار پولی تلفن همراهت را از طریق اینترنت شارژ کنی.	نَعَمْ؛ مِنْ فَضْلِكَ أُعْطِنِي بِطَاقَةً مِمْبَلُغَ ^{۶۳} خَمْسَةِ وَ عَشْرِينَ رِيَالًا. بله، لطفاً یک کارت به مبلغ ۲۵ ریال به من بده.
الزَّائِرَةُ تُرِيدُ أَنْ تَتَّصَلَ لَكِنْ لَا يَعْمَلُ الشَّحْنُ، فَتَذْهَبُ عِنْدَ مَوْظَفِ الْإِتِّصَالَاتِ وَ تَقُولُ لَهُ: زائر می‌خواهد تماس بگیرد ولی شارژ کار نمی‌کند (شارژ نداره)، پس نزد کارمند مخابرات می‌رود و به او می‌گوید:	
أُعْطِنِي الْبِطَاقَةَ مِنْ فَضْلِكَ. سامحيني؟ أَنْتَ عَلَى الْحَقِّ ^۶ . أُبَدِّلُ لَكَ الْبِطَاقَةَ. لطفاً کارت را به من بده. مرا ببخش؛ حق با شماست؛ کارت را برایت عوض می‌کنم.	عَفْوًا، فِي بِطَاقَةِ الشَّحْنِ إِشْكَالٌ. ببخشید، در کارت شارژ اشکالی وجود دارد.

۱. الشَّريحة: سیم کارت   ۲. الشَّحْن: شارژ کردن   ۳. أَنْ تَشْحَنِي: که شارژ کنی   ۴. الرصيد: اعتبار مالی، شارژ
۵. سامحيني: مرا ببخش   ۶. أَنْتَ عَلَى الْحَقِّ: حق با شماست

که التمارین برگرد

التَّمرينُ الأوَّلُ: أَيُّ كَلِمَةٍ مِنْ كَلِمَاتِ مُعْجَمِ الدَّرْسِ تُنَاسِبُ التَّوْضِيحَاتِ التَّالِيَةَ؟

۱- ما كَانَ يَعْرِفُ السَّباحَةَ^{۶۴}، فَصَرَخَ النَّجْدَةَ، النَّجْدَةَ: که کادَ يَغْرُقُ: نزدیک بود غرق بشود
شنا کردن نمی‌دانست، پس فریاد زد: کمک، کمک.

۲- أَخْفَى شَيْئًا، وَ جَعَلَهُ بَعِيدًا عَنِ الْإِنْظَارِ: که أَضْمَرَ: پنهان کرد
چیزی را مخفی کرد و آن را از دیدگان دور کرد.

۳- حَسَبَهُ كَذِبًا، وَ مَا قَبِلَهُ: که أَزْكَرَ: انکار کرد
آن را دروغ پنداشت و نپذیرفت.

۴- عَمَلَ عَمَلًا عَدَّةَ مَرَّاتٍ: که كَرَّرَ: تکرار کرد
کاری را چند بار انجام داد.

^{۶۳} مِمْبَلُغ: مصدر میمی

^{۶۴} السباحة: شنا کردن

۵- أَصْبَحَ كَبِيرًا: **کِه کَبَر**: بزرگ شد
بزرگ شد.

الْتَّمِرِينَ الثَّانِي: تَرْجِمِ الْأَحَادِيثَ، ثُمَّ عَيِّنِ الْمَطْلُوبَ مِنْكَ.

۱- أَلْعَلُّمُ نَوْراً وَضِيَاءٌ يَقْذِفُهُ اللَّهُ فِي قُلُوبِ أَوْلِيَائِهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (الْمُبْتَدَأُ وَالْفَاعِلُ)

علم نور است و روشنایی ای که خدا آن را در دل های اولیایش می اندازد.
الْمُبْتَدَأُ: أَلْعَلُّمُ - ضِيَاءٌ / الْفَاعِلُ: اللَّهُ

۲- لَا تَغْتَرَوْا^{۱۰} بِصَلَاتِهِمْ وَ لَا بِصِيَامِهِمْ ... وَلَكِنْ اخْتَرَوْهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ. الْإِمَامُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ (فِعْلُ الْأَمْرِ، وَ فِعْلُ النَّهْيِ)

نه با نمازشان فریب بخورید و نه با روزه ایشان (فریب نماز و روزه آنها را نخورید) ... ولی آنها را هنگام راستگویی و امانت داری بیازمایید.

فِعْلُ الْأَمْرِ: اخْتَرُوا / فِعْلُ النَّهْيِ: لَا تَغْتَرَوْا

۳- لَا تَسْتَشِرْ^{۱۱} الْكَذَّابَ فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ يُقَرَّبُ^{۱۲} عَلَيْكَ الْبَعِيدَ وَ يَبْعَدُ^{۱۳} عَلَيْكَ الْقَرِيبَ. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ (اسْمُ الْمُبَالَغَةِ)

با فرد بسیار دروغگو مشورت نکن زیرا او مانند سراب است؛ دور را بر تو نزدیک می سازد و نزدیک را بر تو دور می سازد. اسْمُ الْمُبَالَغَةِ: الْكَذَّابُ

۴- يَبْلُغُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ مَا لَا يَبْلُغُهُ الْكَاذِبُ بِاِحْتِيَالِهِ^{۱۴}. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ (الْفَاعِلُ)
فرد راستگو با راستگویی خود به چیزی می رسد که فرد دروغگو با فریبکاری اش به آن نمی رسد.
الْفَاعِلُ: الصَّادِقُ / الْكَاذِبُ

۵- لَا تُحَدِّثِ النَّاسَ بِكُلِّ مَا سَمِعْتَ بِهِ. أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ (فِعْلُ النَّهْيِ)
هر آنچه شنیده ای آن را، با مردم در میان نگذار (بازگو نکن).
فِعْلُ النَّهْيِ: لَا تُحَدِّثِ

الْتَّمِرِينَ الثَّالِث: عَيِّنِ الْكَلِمَةَ الْغَرِيبَةَ فِي كُلِّ مَجْمُوعَةٍ مَعَ بَيَانِ السَّبَبِ.

☐ أَلْفُنُون (هنرها)	☐ أَلْخَدَّ (گونه)	☐ أَلْفَم (دهان)	☐ أَلَّلْسَان (زبان)
☐ أَلْقَشَر (پوست)	☐ أَلَّلَب (مغز)	☐ أَلْنَوَى (هسته)	☒ أَلْغَاز (گاز)

^{۱۰} لَا تَغْتَرَوْا: فریب نخورید

^{۱۱} لَا تَسْتَشِرْ: با ... مشورت نکن

^{۱۲} يُقَرَّبُ: نزدیک می سازد

^{۱۳} يَبْعَدُ: دور می سازد

^{۱۴} اِحْتِيَال: فریبکاری

۳. الثَّغْلَبُ (روباه) ☐ الكَلْبُ (سگ) ☐ الْمَرْحَ (شادمانه و با ناز و خودپسندی) ☒ الْحِمَارُ (خر) ☐
 ۴. أَلْيَمِينُ (راست) ☐ أَلْطَّنَانُ (مرغ مگس) ☒ أَلْشُّمَالُ (چپ) ☐ أَلْأَمَامُ (روبه‌رو) ☐
 ۵. أَلْصَّلَاةُ (نماز) ☒ أَلْشَّرِيحَةُ (سیم‌کارت) ☐ أَلرَّصِيدُ (شارژ) ☐ أَلْجَوَالُ (تلفن همراه) ☐
 ۶. أَلْأَحْبَةُ (دوستان) ☐ أَلْأَصْدِقَاءُ (دوستان) ☐ أَلْأَصْحَابُ (دوستان) ☐ أَلْإِضَاعَةُ (تباه کردن) ☒

الْتَّمَرِينُ الرَّابِعُ: أ: تَرْجِمِ الْجُمْلَةَ التَّالِيَةَ، ثُمَّ عَيِّنِ الْمَطْلُوبَ مِنْكَ.

۱. سَافَرْتُ إِلَى قَرْيَةٍ شَاهَدْتُ صَوَرَتَهَا أَيَّامَ صَغَرِي. (الْمَجْرُورُ بِحَرْفِ جَرٍّ وَ الْمَفْعُولُ)
 به روستایی مسافرت کردم که عکسش را در ایام کودکی دیده بودم.
 الْمَجْرُورُ بِحَرْفِ جَرٍّ : قَرْيَةٍ / الْمَفْعُولُ : صَوْرَةٍ

۲. عَصَفْتُ رِيَّاحٌ شَدِيدَةً خَرَبَتْ بَيْتًا جَنْبَ شَاطِئِ الْبَحْرِ. (الْمَفْعُولُ وَ الْمُضَافُ إِلَيْهِ)
 باد شدیدی وزید که یک خانه را در کنار ساحل دریا ویران کرد.
 أَلَصَفَةُ: شَدِيدَةً / الْمُضَافُ إِلَيْهِ: شَاطِئِ

۳. وَجَدْتُ بَرْنَامَجًا^{۷۰} يُسَاعِدُنِي عَلَى تَعَلُّمِ الْعَرَبِيَّةِ. (الْمَفْعُولُ وَ الْمُضَافُ إِلَيْهِ)
 برنامه ای پیدا کردم که مرا در یادگیری عربی کمک می‌کند.
 الْمَفْعُولُ: بَرْنَامَجًا / الْمُضَافُ إِلَيْهِ: الْعَرَبِيَّةِ

۴. أَلْكَتَابُ صَدِيقٍ يُنْقِذُكَ مِنْ مُصِيبَةِ الْجَهْلِ. (الْمُبْتَدَأُ وَ الْخَبَرُ)
 کتاب دوستی است که تو را از گرفتاری جهل و نادانی نجات می‌دهد.
 الْمُبْتَدَأُ: أَلْكَتَابُ / الْخَبَرُ: صَدِيقٌ

۵. يُعْجِبُنِي عِيدٌ يَفْرَحُ فِيهِ الْفُقَرَاءُ. (الْجَمْعُ الْمَكْسَرُ، وَ نُونُ الْوَقَايَةِ)
 از عیدی خوشم می‌آید که در آن بینوایان خوشحال شوند.
 أَلْجَمْعُ الْمَكْسَرُ: الْفُقَرَاءُ / نُونُ الْوَقَايَةِ: يُعْجِبُ "نـ" ی
 [يُعْجِبُ (فعل) + ن (نون وقایه) + ی (ضمیر در نقش مفعول)]

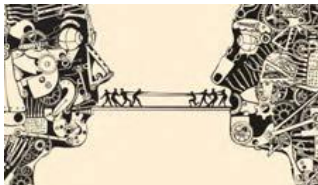
ب: عَيِّنِ الْفِعْلَ الْمُتَعَدِّيَّ مِنْ هَذِهِ الْأَفْعَالِ الَّتِي جَاءَتْ فِي الْجُمْلَةِ السَّابِقَةِ:
 سَافَرْتُ / شَاهَدْتُ / عَصَفْتُ / خَرَبْتُ

فعل متعدی: شَاهَدْتُ: (دیدم) / خَرَبْتُ: (ویران کردم)
 فعل لازم: سَافَرْتُ: (مسافرت کردم) / عَصَفْتُ: (وزید)

^{۷۰} بَرْنَامَج: برنامه

الْبَحْثُ الْعِلْمِيُّ برگرد

■ اُكْتُبْ خَمْسَ عِبَارَاتٍ بِالْعَرَبِيَّةِ حَوْلَ آدَابِ الْكَلَامِ.

۱- اَلْكَلَامُ يَجْرُ ٧١ الْكَلَامُ.

حرف حرف می آورد.

۲- آهنگ ملایم داشتن سخن

{- يا ايها الذين آمنوا لاترفعوا اصواتكم فوق صوت النبي ولا تجهروا له بالقول كجهر بعضكم بعضا } - حجرات: ۲
ای کسانی که ایمان آوردید! صدایتان را بلندتر از صدای پیامبر مکنید و همچنان که بعضی از شما با بعضی دیگر بلند سخن می گویند با او با صدای بلند سخن مگویید.

۳- استفاده از واژه های سالم

{- و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاماً }- (فرقان ، ۶۳/۲۵)
و چون نادانان ایشان را مورد خطاب قرار دهند به ملائمت و سلامتی جواب دهند.

۴- سخن کریمانه

{- فلا تقل لهما اف و لاتنهرهما و قل لهما قولاً كريماً }- (اسراء ، ۲۳/۱۷)
به آنان اوف مگو و پرخاش مکن و با آنان شایسته سخن بگویی.

۵- نام خداوند حسن مطلع و حسن ختام کلام

{- يا أيها الملأ إني ألقي إلي كتاب كريم ، إنه من سليمان و إنه بسم الله الرحمن الرحيم }- نمل: ۲۹ و ۳۰
ای سران، نامه ای ارجمند برای من آمده از طرف سلیمان است و آن به نام خداوند رحمتگر مهربان است.

۶- فصاحت * کلام

أحسن الكلام ما لامتجه الأذن و لايتعب الفهم. امام علی علیه السلام
بهترین سخن آن است که گوش را اذیت نکند و فهم را به زحمت نیندازند.

* هرگاه گوینده دارای ملکه ای باشد که بتواند مراد خود را به راحتی و با رساترین تعبیر ادا کند، فصیح نامیده می شود.

٧١- يَجْرُ: می کشد

با کلیک روی نام کانال با ما باشید : [کانال اُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ](#)

الدرس السادس برگرد

ارحموا ثلاثة.^{۷۲}

بر سه دسته دلسوزی کنید.

ارحموا عزيزاً ذللاً، و غنياً افتقر، و عالماً ضاع بين جهال. رسول الله ﷺ

دلسوزی کنید بر ارجمندی که خوار شده، و دارایی که ندار شده، دانایی که میان نادانها تباه شده است.

أَسَرَ الْمُسْلِمُونَ فِي غَزْوَةِ طِيٍّ «سَفَانَةَ» ابْنَةَ حَاتِمِ الطَّائِيِّ الَّذِي يَضْرِبُ بِهِ الْمَثَلُ فِي الْكَرَمِ،
مسلمانان در جنگ طيء سفانه دختر حاتم طائي را که در بخشش به او مثل زده می شود اسیر کردند.

لَمَّا ذَهَبَتْ مَعَ الْأَسْرَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَ هُنَاكَ هِيَ مَعَ هَمْرَاهِ اسِيرَانِ نَزِدَ فَرَسْتَادَهُ خُذَا رَفَتْ.

قَالَتْ لَهُ: إِنَّ أَبِي كَانَ سَيِّدَ قَوْمِهِ، يَفْكَ الْأَسِيرَ وَ يَحْفَظُ الْجَارَ وَ يَحْمِي الْأَهْلَ وَ الْعَرَضَ وَ يَفْرَجُ عَنِ الْمَكْرُوبِ، وَ يُطْعِمُ
الْمُسْكِينَ، وَ يَنْشُرُ السَّلَامَ، وَ يَعِينُ الضَّعِيفَ عَلَى شِدَائِدِ الدَّهْرِ، وَ مَا أَتَاهُ أَحَدٌ فِي حَاجَةٍ فَرَدَّهُ خَائِباً،^{۷۳} أَنَا ابْنَةُ حَاتِمِ
الطَّائِيِّ.

به او گفت: قطعاً پدرم سرور قوم خودش بود، اسیر را آزاد می کرد، همسایه را حفظ می کرد، و از خانواده و
ناموس (آبرو) حمایت می کرد، و اندوه غمگین را برطرف می کرد، و به درمانده غذا می داد، و صلح را پخش
می کرد، و ناتوان را بر گرفتاریهای روزگار یاری می کرد و کسی برای نیازی نزد او نمی آمد که او را ناامید برگرداند،
من دختر حاتم طائي هستم.

فَقَالَ النَّبِيُّ (ص): هَذِهِ صِفَاتُ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا؛ أَتْرَكُوهَا فَإِنَّ أَبَاهَا كَانَ يُحِبُّ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ؛ وَ اللَّهُ يُحِبُّ مَكَارِمَ
الْأَخْلَاقِ. ثُمَّ قَالَ:

«إِرْحَمُوا عَزِيزاً ذَلَّ، وَ غَنِيًّا افْتَقَرَ، وَ عَالِماً ضَاعَ بَيْنَ جُهَالٍ».

پس پیامبر (ص) فرمود: این به راستی صفات های مؤمنان است. او را رها کنید؛ زیرا پدرش بزرگواری های اخلاق را
دوست داشت؛ و خدا بزرگواری های اخلاق را دوست دارد. سپس فرمود: رحم کنید به ارجمندی که خوار شد، و
ثروتمندی که ندار شد، و دانایی که میان نادانها تباه شد.

فَلَمَّا أَطْلَقَهَا النَّبِيُّ (ص) رَجَعَتْ إِلَى أَخِيهَا «عَدَى» وَ هُوَ رَئِيسُ قَوْمِهِ بَعْدَ وَفَاةِ أَبِيهِ.

پس هنگامی که پیامبر (ص) او را رها کرد، به سوی برادرش عدی که پس از مرگ پدرش رئیس قبیله بود، بازگشت.

فَقَالَتْ لَهُ: يَا أَخِي. وَ بِهِ أُوَفِّيهِ: أَيِ بَرَادِرِمْ.

إِنِّي رَأَيْتُ خَصَالاً مِنْ هَذَا الرَّجُلِ تُعْجِبُنِي. مِنْ أَزْ أَيْنِ مَرْدٍ وَبِزْغِي هَائِي رَا دِيدِمُ كَهْ أَزْ أَنَهَا خُوشَمُ أَمْد.

^{۷۲} ارحموا ثلاثاً: به سه تن رحم کنید.

^{۷۳} هیچ کس نزد او با خواسته ای نیامد که او را ناامید برگردانده باشد (برگرداند)

رَأَيْتُهُ يُحِبُّ الْفَقِيرَ، وَيَفُكُّ الْأَسِيرَ، وَيَرْحَمُ الصَّغِيرَ، وَيَعْرِفُ قَدْرَ الْكَبِيرِ، وَ مَا رَأَيْتُ أَجَوَدَ وَلَا أَكْرَمَ مِنْهُ.
او را دیدم که فقیر را دوست می‌داشت، اسیر را آزاد می‌کرد، به کوچک رحم می‌کرد، قدر بزرگ را می‌دانست و بخشنده‌تر و بزرگوarter از او ندیدم.

فَإِذَا يَكُونُ نَبِيًّا فَلِلَّسَّابِقِ فَضْلُهُ.
پس اگر پیامبر است سبقت گیرنده [در ایمان به او] دارای فضیلت است.

وَ إِذَا يَكُونُ مَلَكًا فَلَا تَزَالُ فِي عِزِّ مُلْكِهِ.
و اگر پادشاه است که پیوسته در [سایه] ارجمندی پادشاهی او هستی.

فَجَاءَ عَدِيٍّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَسْلَمَ وَأَسْلَمَتِ سَفَانَةُ. وَأَسْلَمَتِ قَبِيلُهُ طِيَّاءَ كُلَّهَا بَعْدَمَا أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِإِطْلَاقِ أَسْرَاهُمْ.
پس عدی به سوی فرستاده خدا آمد و مسلمان شد و سَفَانَةُ نیز مسلمان شد. قبیله طیه همگی‌شان اسلام آوردند بعد از اینکه پیامبر به آزادسازی اسیرانشان امر کرد.

«الْدَّفْتَرُ الْخَامِسُ مِنَ الْمَثْنَوِيِّ الْمَعْنَوِيِّ لِـ «مَوْلَانَا جَلَالِ الدِّينِ الرَّومِيِّ»
دفتر پنجم مثنوی معنوی مولانا جلال الدین رومی

گفت پیغمبر که رحم آرید بر جان مَنْ كَانَ غَنِيًّا فَأَفْتَقَرُ
پیغمبر (ص) فرمود که رحم کنید بر جان کسی که ثروتمند بود و فقیر شد.

وَ الَّذِي كَانَ عَزِيزًا فَأَحْتَقَرُ أَوْ صَفِيًّا عَالَمًا بَيْنَ الْمَضَرِّ
و کسی که صاحب عزت بود و خوار شد یا برگزیده دانایی که بین گروه نادانان است.

گفت پیغمبر که با این سه گروه رحم آرید از ز سنگید و ز کوه
آنکه او بعد از رئیسی خوار شد و آن توانگر هم که بی دینار شد
و آن سوم آن عالمی کاند در جهان مبتلا گردد میان ابلهان

❁ الْمَعْجَم ❁ برگرد

مُضَرَّ : نام قبیله‌ای مَكْرَمَةٌ : بزرگواری «جمع: مَكَارِم» مَكْرُوب : اندوهگین مُلْك : پادشاهی يَحْمِي : پشتیبانی می‌کند (ماضی : حَمَى) يُطْعِم : خوراک می‌دهد (ماضی : أَطْعَم) يُعِين : کمک می‌کند (ماضی : أَعَانَ) = سَاعَدَ، نَصَرَ يُفْرِجُ عَنِ الْمَكْرُوبِ : اندوه غمگین را می‌زداید (ماضی: فَرَجَ ...)	ذَلَّ : خوار شد (مضارع: يَذَلُّ) رَدَّ : برگردانید (مضارع: يَرُدُّ) سَابِق : پیش‌تاز سَلَام : آشتی = صَلَح ≠ حَرْب شَدَائِد : گرفتاری‌ها، سختی‌ها صَفِي : برگزیده «جمع: أَصْفِيَاء» ضَاعَ : تباه شد، گم شد (مضارع: يَضِيعُ) عَرَض : ناموس، آبرو «جمع: أَعْرَاض» فَكَّ : باز کرد، رها کرد (مضارع: يَفْكُ) لَا تَزَالُ : پیوسته	أُجُود : بخشنده‌تر، بخشنده‌ترین أُحْتَقَرَّ : خوار شد (اِحْتَقَرَ، يَحْتَقِرُ) أُسِرَ : اسیر کرد (مضارع: يَأْسِرُ) أُسْلِمَ : مسلمان شد (مضارع: يَسْلِمُ) أُسِرِيَ : اسیران «مفرد: أُسِير» أُطْلِقَ : رها کرد (مضارع: يَطْلُقُ) اِفْتَقَرَ : فقیر شد (مضارع: يِفْتَقِرُ) أَهْل : خانواده = أُسْرَة خَائِب : ناامید خَصَلَةٌ : ویژگی «جمع: خِصَال»
---	--	--

📖 حَوْلَ النَّصِّ برگرد

- عَيْنِ الصَّحِيحِ وَ الْخَطَأِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ. ✓ ✕
- ۱- قَالَ عَدِيٌّ: يَا أُخْتِي، إِنِّي رَأَيْتُ خَصَالًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ تُعْجِبُنِي. ✕
 عدی گفت: خواهرم، من از این مرد ویژگی‌هایی را دیدم که مرا شگفت‌زده می‌کند.
- ۲- فَلَمَّا أَطْلَقَ النَّبِيُّ ﷺ سَفَانَةَ، عَادَتْ إِلَى أُخِيهَا. ✓
 پس هنگامی که پیامبر سفانه را رها کرد، نزد برادرش برگشت.
- ۳- كَانَ حَاتِمٌ يَرَدُّ مَنْ أَتَاهُ فِي حَاجَةٍ خَائِبًا. ✕
 حاتم کسی که از سر نیاز پیش وی بیاید را با ناامیدی بر می‌گرداند.
- ۴- حَاتِمُ الطَّائِيٍّ مَعْرُوفٌ بِالْكَرَمِ. ✓
 حاتم طایی به بخشنده‌گی شناخته شده است.
- ۵- أُسِرَتْ سَفَانَةُ فِي غَزْوَةِ أَحَدٍ. ✕
 سفانه در جنگ احد اسیر شد.

هـ اِعْلَمُوا هـ بَرگِرد

تَرْجَمَةُ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ (۲)

حروف «لَمْ، لَ، لا» بر سر فعل مضارع می آیند و معنای آن تغییر می دهند.

حرف «لَمْ» فعل مضارع را به «ماضی ساده منفی» یا «ماضی نقلی منفی» تبدیل می کند؛ مثال:

يَسْمَعُ: می شنود	لَمْ يَسْمَعْ: نشنید، نشنیده است
تَذْهَبُونَ: می روید	لَمْ تَذْهَبُوا: نفرتید، نفرته اید
تَكْتُبْنَ: می نویسید	لَمْ تَكْتُبْنَ: ننوشتید، ننوشته اید

حرف «لَ امر» بر سر مضارع به معنای «باید» و چنین فعلی معادل «مضارع التزامی» در فارسی است؛ مثال:

نَرْجِعُ: بر می گردیم	لِنَرْجِعْ: باید برگردیم
يَعْلَمُونَ: می دانند	لِيَعْلَمُوا: باید بدانند

در کتاب عربی پایه نهم با حرف «لای نهی» بر سر مضارع (دوم شخص) آشنا شدید؛ مثال:

تَيْأَسُ: ناامید می شوی	لَا تَيْأَسْ: ناامید نشو
تُرْسِلُونَ: می فرستید	لَا تُرْسِلُوا: نفرستید

همین حرف «لای نهی» اگر بر سر سایر ساخت های فعل مضارع بیاید، به معنای «نباید» و معادل «مضارع

التزامی» در فارسی است؛ مثال:

يُسَافِرُونَ: سفر می کنند	لَا يُسَافِرُوا: نباید سفر کنند
---------------------------	---------------------------------

حروف «لَمْ، لَ، لا» در انتهای فعل مضارع تغییراتی ایجاد می کنند. (به جز در ساخت هایی مانند يَفْعَلْنَ و تَفْعَلْنَ^{۷۴})

که تَرْجِمِ الْآيَتَيْنِ وَ الْحَدِيثَ حَسَبَ قَوَاعِدِ الدَّرْسِ.

۱. ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾^{۷۵} التوبة: ۴۰

اندوه مدار که خداوند با ماست. (ترجمه فولادوند)

۲. ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يَغْيَرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾^{۷۶} الرعد: ۱۱

قطعاً خداوند [حال] هیچ قومی را تغییر نمی دهد تا آنان خودشان را تغییر بدهند.

۳. لَا تَظْلَمْ كَمَا لَا تُحِبُّ أَنْ تُظْلَمَ وَ أَحْسَنَ كَمَا تُحِبُّ أَنْ يُحْسَنَ إِلَيْكَ. الإمام علي عليه السلام

ستم مکن همانطور که دوست نمی داری مورد ستم واقع شوی (بر تو ستم رود) و نیکی کن همانطور که دوست داری به تو نیکی شود.

^{۷۴} صیغه جمع مونث تغییر نمی کند. البته آشنایی با این تغییرات، از اهداف آموزشی کتاب درسی نیست.

چند نکته:

نکته (۱): فعل نهی همان فعل مضارع است.

نکته (۲): ترجمه فعلی مانند «لِیَعْلَمُوا» فقط در جمله و در متن امکان پذیر است؛ مثال:

تَكَلَّمْتُ مَعَ أَصْدِقَائِي لِيَعْلَمُوا كَيْفَ يُمْكِنُ لَهُمْ أَنْ يَنْجَحُوا فِي بَرَامِجِهِمْ.
 ✎ با دوستانم سخن گفتم تا بدانند چگونه برایشان امکان دارد که در برنامه هایشان موفق شوند.
 قَالَ الْمُدِيرُ: إِنَّ الْإِمْتِحَانَاتِ تُسَاعِدُ الطَّلَّابَ لَتَعْلَمَ دُرُوسِهِمْ فَلْيَعْلَمُوا ذَلِكَ وَ عَلَيْهِمْ أَنْ لَا يَخَافُوا مِنْهَا.
 ✎ مدیر گفت: آزمون‌ها دانش آموزان را برای یادگیری درس‌هایشان کمک می‌کند و باید این را بدانند و بر آنان لازم است که از آن نترسند.

نکته (۳): حرف «لـ» بر سر بیشتر ضمیرها به «لـ» تبدیل می‌شود؛ مثال:

لَهُ، لَهَا، لَهُمْ، لِهِنَّ، لَهُمَا، لَكَ، لَكُم، لَكُنَّ، لَكُمَا، لَنَا.
 در «لی» این گونه نیست.

نکته (۴): تاکنون با دو نوع حرف «لـ» آشنا شده‌اید، یکی بر سر اسم (ضمیر نیز اسم محسوب می‌شود) و دیگری بر سر فعل مضارع می‌آید؛ تشخیص معنای هر یک فقط داخل متن امکان دارد:

۱. «لـ» به معنای «مال، از آن» مانند «لَمَنْ تِلْكَ الشَّرِيحَةُ؟»؛ یعنی «آن سیم کارت مال کیست؟»
 «لـ» به معنای «برای» مانند «اَشْتَرَيْتُ حَقِيْبَةً لِلْسَفَرِ»؛ یعنی «چمدانی برای سفر خریدم».
 «لـ» به معنای «داشتن» مانند «لِي شَهَادَةٌ فِي الْحَاسِبِ»؛ یعنی «مدرک رایانه دارم».

۲. «لـ» به معنای «باید» مانند «لَتَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ»؛ یعنی «باید به خدا توکل کنیم».
 «لـ» به معنای «تا» مانند «دَهَبْتُ إِلَى الْمَتَجَرِّ لِأَشْتَرِيَ بَطَارِيَّةً لِجَوَّالِي»؛ یعنی «به مغازه رفتم تا باتری برای تلفن همراهم بخرم».

حرف «لـ» پس از حرف‌هایی مانند «و، فَ» معمولاً **ساکن** می‌شود؛ مثال:

فَ + ل + يَعْمَلُ = فَلَیَعْمَلُ: پس باید انجام دهد.

✎ اِخْتِیَارُ نَفْسِكَ: تَرْجِمِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ حَسَبَ الْقَوَاعِدِ.

۱. ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ^{الفاتحة: ۲} ستایش از آن خداوند پروردگار جهانیان است.
۲. بُعِثَ النَّبِيُّ ﷺ لِيَهْدِيَ النَّاسَ. پیامبر فرستاده شد تا مردم را هدایت کند.
۳. لِنَسْتَمِعْ إِلَى الْكَلَامِ الْحَقِّ. باید به سخن حق گوش دهیم.
۴. لِمَنْ هَذِهِ الْجَوَازَاتُ؟ این گذرنامه‌ها مال کیست؟

کتاب التمارین برگرد

الْتَّمَرِینُ الْأَوَّلُ: ضَعْ فِي الْفَرَاغِ کَلِمَةً مُنَاسِبَةً لِلتَّوْضِیْحَاتِ التَّالِیَةِ مِنْ کَلِمَاتِ مُعْجَمِ الدَّرْسِ.

۱. الَّذِي لَا رَجَاءَ لَهُ لِلنَّجَاحِ فِي هَدَفِهِ:
الْخَائِبُ : نا امید < کسی که برای موفقیت در هدفش هیچ امیدی ندارد.
۲. أَصْبَحَ فَقِيرًا وَ لَا ثَرَوَةً لَهُ:
اِفْتَقَرَ : فقیر شد < فقیر شد و هیچ ثروتی ندارد.
۳. الَّذِي حُزْنُهُ كَثِيرٌ:
الْمَكْرُوبُ : اندوهگین < کسی که اندوهش بسیار است.
۴. الْأُسْرَةُ وَ الْأَقْرِبَاءُ:
الْأَهْلُ : خانواده < خانواده و خویشاوندان
۵. أُعْطِيَ الطَّعَامَ:
أَطْعَمَ : خوراک داد < به او غذا داد.

الْتَّمَرِینُ الثَّانِی: اكْمِلْ تَرْجَمَةَ الْآيَاتِ، ثُمَّ عَيِّنِ الْمَطْلُوبَ مِنْكَ.

- ۱- ﴿لَيَنْفَقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ﴾ (الطلاق: ۷)
توانند از توانمندی خودش ..... (الْمَجْرُورَ بِحَرْفِ جَرٍ)
باید انفاق کند. (الْمَجْرُورَ بِحَرْفِ جَرٍ: سَعَةٍ)
- ۲- ﴿وَلَا يَحْزَنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ (يونس: ۶۵)
سخنشان تو را ..... ؛ زیرا ارجمندی، همه از آن خداست. اَلْفَاعِلُ
باید ناراحت کند. (اَلْفَاعِلُ: قَوْلُ)
- ۳- ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ...﴾ (الأنعام: ۱۳۱)
و از آنچه نام خدا بر آن ..... نخورید. نَائِبُ الْفَاعِلِ وَ الْمُضَافُ إِلَيْهِ
برده نشده است (نَائِبُ الْفَاعِلِ: اسْمُ / الْمُضَافُ إِلَيْهِ: اللَّهُ)
- ۴- ﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا...﴾ (ق: ۶)
آیا مگر به آسمان بالای سرشان ..... که چگونه آن را ساخته ایم؟! (اَلْفِعْلُ الْمَضَارِعُ وَ صِيغَتُهُ)
نگاه نکرده اند. (اَلْفِعْلُ الْمَضَارِعُ: لَمْ يَنْظُرُوا / صِيغَتُهُ: لِلْغَائِبِينَ یا جمع مذكر غایب)
- ۵- ﴿أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ...﴾ (التوبة: ۱۰۴)
آیا ..... که تنها خداست که از بندگان توبه را می پذیرد؟ (الْجَارُ وَ الْمَجْرُورُ)
ندانستند یا ندانسته اند. (الْجَارُ وَ الْمَجْرُورُ: عَنْ عِبَادِ)
- ۶- ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ وَ لَمْ يَفْرُقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجُورَهُمْ...﴾ (النساء: ۱۵۲)
و کسانی که به خدا و فرستادگانش ایمان آوردند و میان هیچ یک از آنان .....

[خدا] مزدهایشان را به آنها خواهد داد.

❖ فرق نگذاشتند. (الْمَفْعُول: هم، أَجُورَ)

۱. ذُو سَعَةٍ: توانمند سَعَةً: توانمندی ۲. بَنَيْنَا: ساختیم ۳. يُؤْتِي: می دهد ۴. أَجُورَ: مزدها «مفرد: أَجْر»

التَّمْرِينُ الثَّلَاثُ: اِقْرَأِ الْآيَاتِ التَّالِيَةَ، ثُمَّ انْتَخِبِ التَّرْجَمَةَ الصَّحِيحَةَ.

۱- ﴿...عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ آل عمران: ۱۲۲

الف) مؤمنان تنها باید بر خدا توکل کنند. ☒

ب) مؤمنان فقط به خدا توکل می کنند. ☐

۲- ﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا ...﴾ الْحَجَرَات: ۱۴

بادیه نشینان گفتند: ...

الف) ... «ایمان می آوریم.» بگو: «ایمان نمی آورید؛ بلکه بگویید: در سلامت می مانیم.» ☐

ب) ... «ایمان آوردیم.» بگو: «ایمان نیاورده اید؛ بلکه بگویید: اسلام آوردیم.» ☒

۳- ﴿أَوْ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ ...﴾ الزمر: ۵۲

الف) آیا ندانسته اند که خدا روزی را برای هرکس بخواهد، می گستراند؟ ☒

ب) آیا نمی دانند که خدا روزی را برای هرکس بخواهد، فراوان می کند؟ ☐

۴- ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ * وَ لَمْ يُولَدْ * وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ سورة الإخلاص

بگو: او خداوند یکتاست، خدا بی نیاز است...

الف) ... نمی زاید و زاده نمی شود و کسی همانندش نیست. ☐

ب) ... نزاده و زاده نشده و کسی برایش همتا نبوده است. ☒

۵- ﴿...فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ * أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ * وَ آمَنَهُمْ * مِنْ خَوْفٍ﴾ سورة قريش

پس پروردگار این خانه را ...

الف) ... می پرستند؛ زیرا در گرسنگی خوراکشان داد و از ترس [دشمن] در امان نهاد. ☐

ب) ... باید پرستند، همان که در گرسنگی خوراکشان داد و از بی [دشمن] ایمنشان کرد. ☒

۴. الْكُفُو: همتا

۳. وَلَدَ: زایید (مضارع: يَلِدُ)

۷. آمَنَ: ایمن کرد، ایمان آورد

۱. أَسْلَمَ: اسلام آورد ۲. الصَّمَد: بی نیاز

۵. أَطْعَمَ: خوراک داد ۶. الْجُوع: گرسنگی

الْتَّمَرِينَ الرَّابِعُ : تَرْجِمِ الْجُمْلَ حَسَبَ قَوَاعِدِ الدَّرْسِ، ثُمَّ عَيِّنْ صِيغَةَ الْأَفْعَالِ فِيهَا.

۱- لَا تَرْجِعْ إِلَى بَيْتِكَ: ❶ به خانه‌ات برنگرد. (لا تَرْجِعْ: مفرد مذکر مخاطب)

۲- لَمْ يَرْجِعْ صَدِيقِي: ❷ دوستم باز نگشت. (لَمْ يَرْجِعْ: مفرد مذکر غایب)

۳- أَخَوَاتِي لَمْ يَرْجِعْنَ: ❸ خواهرانم برنگشتند. (لَمْ يَرْجِعْنَ: جمع مؤنث غایب)

۴- لَا يَرْجِعْ صَدِيقِي: ❹ دوستم نباید برگردد. (لَا يَرْجِعْ: مفرد مذکر غایب)

۵- أُخْتِي لَا تَرْجِعْ: ❺ خواهرم برمی‌گردد. (لَا تَرْجِعْ: مفرد مؤنث غایب)

الْتَّمَرِينَ الْخَامِسُ : اِنتَخِبِ الْجَوَابَ الصَّحِيحَ.

۱. أَنَا ... فِي السَّنَتَيْنِ الْمَاضِيَتَيْنِ. ☐ لَنْ أُسَافِرَ ☒ لَمْ أُسَافِرْ ☐ لِكَي أُسَافِرَ

❦ من در دو سال گذشته سفر نکردم. ❶ لَمْ أُسَافِرْ

لَنْ أُسَافِرَ: سفر نخواهم کرد / لَمْ أُسَافِرْ: سفر نکردم / لِكَي أُسَافِرَ: تا سفر کنم

۲. عَلَيْكَ بِالْمُحَاوَلَةِ، وَ ... فِي حَيَاتِكَ. ☐ أَنْ تَيَاسَّ ☐ كَيْ تَيَاسَّ ☒ لَا تَيَاسَّ

❦ تو باید تلاش کنی، و در زندگی‌ات نا امید نباشی. ❶ لَا تَيَاسَّ

أَنْ تَيَاسَّ: که ناامید شوی / كَيْ تَيَاسَّ: تا ناامید شوی / لَا تَيَاسَّ: نا امید نباش

۳. أُرِيدُ ... إِلَى سَوْقِ الْحَقَائِبِ. ☐ أَنْ أُذْهَبَ ☒ لَمْ أُذْهَبَ ☐ إِنْ أُذْهَبَ

❦ می‌خواهم که به بازار کیف‌ها (چمدان‌ها) بروم. ❶ أَنْ أُذْهَبَ

أَنْ أُذْهَبَ: که بروم / أُذْهَبَ: بروم / إِنْ أُذْهَبَ: اگر بروم

۴. هُوَ ... إِلَى الْمَلْعَبِ غَدًا. ☐ لَنْ يَرْجِعَ ☒ مَا رَجَعَ ☐ لَمْ يَرْجِعْ

❦ او فردا به ورزشگاه بر نخواهد گشت. ❶ لَنْ يَرْجِعَ

لَنْ يَرْجِعَ: بر نخواهد گشت / مَا رَجَعَ: برنگشت / لَمْ يَرْجِعْ: برنگشت

نکته: (ما+ماضی) و (لَمْ+مضارع) به معنی ماضی منفی

۵. مَنْ ... يَنْجَحُ فِي أَعْمَالِهِ. ☐ لَا يَجْتَهِدُ ☐ لَا يَجْتَهِدُ ☒ يَجْتَهِدُ

❦ هر کس تلاش کند، در کارهایش موفق می‌شود. ❶ يَجْتَهِدُ

لَا يَجْتَهِدُ: تلاش نمی‌کند / لَا يَجْتَهِدُ: نباید تلاش کنی / يَجْتَهِدُ: تلاش کند

الْتَّمَرِينَ السَّادِسُ : عَيْنَ الْبَيْتِ الْفَارِسِيِّ الَّذِي يَرْتَبِطُ بِالْحَدِيثِ فِي الْمَعْنَى.

۱. اَلْمُؤْمِنُ قَلِيلُ الْكَلَامِ كَثِيرَ الْعَمَلِ. اَلْإِمَامُ اَلْكَاطِمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
مومن كم حرف و پر كار است .

▲ (الف) كم كوی و كزیده كوی چون در / تاز آنك توجان شود (نظامی گنجوی)

۲. اَلْعَالَمُ بِلاَ عَمَلٍ كَالشَّجَرِ بِلاَ ثَمَرٍ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
دانای بدون عمل مانند درخت بدون میوه (بی ثمر) است .

▲ (ب) علم كز اعمال نشان نیست / كالبدی دارو جانش نیست (امیر خسرو دهلوی)

۳. أَمَرَنِي رَبِّي بِمُدَارَاةِ النَّاسِ كَمَا أَمَرَنِي بِإِدَاءِ الْفَرَائِضِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
پروردگارم مرا به مدارا کردن با مردم امر کرد همانطور که مرا به انجام واجبات امر کرده بود.

▲ (هـ) آرایش و کیتی تفسیر این دو حرف است / با دوستان مروت با دشمنان مدارا (حافظ)

۴. عَدَاوَةُ الْعَاقِلِ خَيْرٌ مِنْ صَدَاقَةِ الْجَاهِلِ. اَلْإِمَامُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
دشمنی عاقل بهتر از دوستی نادان است .

▲ (و) دشمن داناکه غم جان بود / بهتر از آن دوست که نادان بود (نظامی گنجوی)

۵. الدَّهْرُ يَوْمَانِ: يَوْمٌ لَكَ وَ يَوْمٌ عَلَيْكَ. اَلْإِمَامُ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
روزگار دو روز است؛ روزی به سود تو و روزی به زیان توست .

▲ (د) روزگار است آن که عزت دهد که خوار دارد / چرخ بازیکر ازین بازیم بسیار دارد (قائم مقام فرغانی)

۶. خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
بهترین کارها، میانه‌ترین آن‌هاست .

▲ (ج) اندازه گز که اندازه نکوست / هم لایق دشمن است و هم لایق دوست (حدادی)

نکته: متضادهایی که در این تمرین وجود دارد، عبارتند از:
جمله ۱) قلیل کثیر / جمله ۲) العالم الجاهل / جمله ۴) عداوة صداقة / جمله ۵) لك عليك

الْتَّمَرِينَ السَّابِعُ: اُكْتُبْ مُفْرَدَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ.

فَرَائِضُ: / مُحَاوَلَاتُ: / أَقْرَبَاءُ: / أَجُورُ:

فَرِيضَةُ: / مُحَاوَلَةٌ: / قَرِيبُ: / أَجْرُ

أَنْفُسُ: / أَسْرَى: / أَصْفِيَاءُ: / أَعْرَاضُ:

نَفْسُ: / أَسِيرُ: / صَفِيٌّ: / عَرَضُ

مَكَارِمُ: / جَهَالُ: / أَنْظَارُ: / أَصْحَابُ:

مَكْرَمَةٌ: / جَاهِلُ: / نَظَرُ: / صَاحِبُ

صَفَحَاتُ: / خَصَالُ: / أَخْلَاقُ: / تَلْمِيزَاتُ:

صَفْحَةٌ: / خَصَلَةٌ: / خُلُقُ: / تَلْمِيزُ

الْتَمَرَيْنِ الثَّامِنُ: ضَعْ عَلَامَةً = بَيْنَ الْمُرَادِقَيْنِ وَ عَلَامَةً ≠ بَيْنَ الْمُضَادَّيْنِ.

أَهْلٌ = أُسْرَةٌ / سَلَامٌ ≠ حَرْبٌ / يَعِينُ = يَنْصُرُ

مَكْرُوبٌ ≠ مُحْزُونٌ / ضَاعَ ≠ وُجِدَ / بُعِثَ = أُرْسِلَ

حَزَنٌ ≠ فَرَحٌ / بَنِينَا = صَنَعْنَا / طَعَامٌ = غِذَاءٌ

آتَى ≠ أَخَذَ / ضِيَاءٌ ≠ ظَلَامٌ / صَدَقَ ≠ كَذَبَ

■ البَحْثُ الْعِلْمِيُّ ■ برگرد

□□ اِقْرَأْ هَذِهِ الْمَقَالَهَ جَيِّدًا، ثُمَّ اكْتُبْ مِثْلَهَا حَوْلَ أَحَدِ الْعُلَمَاءِ الْإِيرَانِيِّينَ وَالْعَرَبِ. این مقاله^{۷۰} را خوب بخوان، سپس مانند آن را درباره یکی از دانشمندان ایرانی و عرب بنویس.

الشَّاعِرُ أَحْمَدُ رَامِي مَصْرِيٌّ مِنْ أَصْلِ تُرْكِي، وَلَدَ فِي حَيٍّ (كُوي) السَّيِّدَةِ زَيْنَبَ بِالْقَاهِرَةِ. شاعر احمد رامی، شاعری مصری با اصالت ترک، در کوی سیده زینب در قاهره به دنیا آمد.

تَخَرَّجَ مِنْ مَدْرَسَةِ الْمُعَلِّمِينَ. از مدرسه معلمان دانش آموخته شد.

وَ حَصَلَ عَلَى شَهَادَةِ (مدرک) فِي فَرْعِ الْمَكْتَبَاتِ وَالْوَثَائِقِ (رشته کتابداری و اسناد) مِنْ جَامِعَةِ السُّورِبُونِ. در رشته کتابداری و اسناد از دانشگاه سوربون مدرک گرفت.

دَرَسَ اللُّغَةَ الْفَارْسِيَّةَ فِي فَرَنَسَا، تَرَجَمَ «رُبَاعِيَّاتِ خِيَامِ النَّيْسَابُورِيِّ». زبان فارسی را در فرانسه خواند، رباعیات خیام نیشابوری را ترجمه کرد.

حکیم عمر خیام نیشابوری:

آمد سحری ندا ز میخانه ما / کای رند خراباتی دیوانه ما
برخیز که پر کنیم پیمانه ز می / زان پیش که پر کنند پیمانه ما

تَرَجَمَهُ أَحْمَدُ رَامِي: ترجمه احمد رامی:

سَمِعْتُ صَوْتًا هَاتِفًا فِي السَّحَرِ / نَادَى مِنَ الْحَانِ : غُفَاةَ الْبَشَرِ
صدایی غیبی در سحر شنیدم که با صداهایی آهنگین ندا سر داد: ای بیخبران مردم

هُبُوا اَمْلُؤُوا كَأْسَ الْمُنَى قَبْلَ أَنْ / تَمَلَأَ كَأْسَ الْعُمَرِ كَفُّ الْقَدَرِ
بیدار شوید و جام آرزوها را پر کنید پیش از اینکه دست سرنوشت جام عمرتان را پر کند.

هَاتِف: صدایی که شنیده می شود ولی صاحب صدا دیده نمی شود.

غُفَاة: آنان که به خوابی سبک فرو رفته اند
هُبُوا: بیدار شوید (در اینجا) - هَبْ، يَهْبْ، هُبُوا - / مَنَى: آرزوها / كَفُّ الْقَدَرِ: دست سرنوشت

^{۷۰} ترجمه این متن اختیاری است و بستگی به وقت کلاس دارد.

در آزمون مدارس و کنکور طرح نمی شود.

الدرس السابع برگرد

﴿... لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾ الم: ۳۰
انسان چیزی جز آنچه را تلاش کرده، ندارد.

لا تقنطوا

نا امید نشوید

«مَنْ طَلَبَ شَيْئًا وَجَدَ وَجَدَ» رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

هرکس چیزی را بخواهد و بکوشد، می‌یابد. (هرکس چیزی را خواست و کوشید، یافت).

لا مُشْكَلَةً قَادِرَةً عَلَى هَزِيمَةِ الشَّخْصِ الَّذِي يَتَوَكَّلُ عَلَى اللَّهِ وَ يَعْتَمِدُ عَلَى نَفْسِهِ وَ قُدْرَاتِهِ. هیچ مشکلی نیست که قادر به شکست شخصی باشد که به خدا توکل می‌کند و به خودش و توانمندی‌هایش تکیه می‌کند.

كثِيرٌ مِنَ النَّاجِحِينَ أَثَارُوا إِعْجَابَ الْآخَرِينَ؛ بسیاری از افراد موفق موجب شگفتی دیگران شده‌اند؛

مَعَ أَنَّهُمْ كَانُوا مَعْوَقِينَ أَوْ فَقَرَاءَ أَوْ كَانُوا يَوَاجِهُونَ مَشَاكِلَ كَثِيرَةً فِي حَيَاتِهِمْ، وَ مِنْ هَؤُلَاءِ: با وجود اینکه معلول یا فقیر بوده‌اند، یا در زندگیشان با مشکلات بسیار روبه‌رو بوده‌اند، از آن جمله:

الْأُسْتَاذُ مَهْدِيٌّ آذَرِيْزْدِيٌّ وَ هُوَ أَشْهَرُ كَاتِبِ لِقَصَصِ الْأَطْفَالِ، فِي السَّنَةِ الْعِشْرِينَ مِنْ عُمُرِهِ كَانَ عَامِلًا بَسِيطًا، ثُمَّ صَارَ بَائِعَ الْكُتُبِ، وَ لَمْ يَذْهَبْ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي حَيَاتِهِ.

استاد مهدی آذریزدی نامدارترین نویسنده داستان‌های کودکان، در سن بیست سالگی کارگری ساده بود، سپس کتابفروش شد، در حالی که در [طول] زندگی‌اش به مدرسه نرفته بود.

هیلن کیلر عندما بلغت من العمر تسعة عشر شهراً، أصيبت بحمى صيرتها طفلة عمياء صماء بكما؛ هِلن كِلر هنگامیکه به نوزده ماهگی رسید، دچار تبی شد که او را کودکی نابینا، ناشنوا و لال گردانید.

فَأَرْسَلَهَا وَالِدَاهَا إِلَى مُؤَسَّسَةِ اجْتِمَاعِيَّةٍ لِلْمَعْوَقِينَ.

پدر و مادرش او را به مؤسسه اجتماعی معلولان فرستادند.

اسْتَطَاعَتْ مُعَلِّمَةُ «هیلین» أَنْ تَعَلَّمَهَا حُرُوفَ الْهَجَاءِ وَ التَّكَلَّمَ عَنْ طَرِيقِ اللَّمْسِ وَ الشَّمِّ؛ مَعْلَم هِلن توانست که از راه لمس و بویایی، حروف الفبا و سخن گفتن را به او یاد دهد.

وَ لَمَّا بَلَغَتِ الْعِشْرِينَ مِنْ عُمُرِهَا، أَصْبَحَتْ مَعْرُوفَةً فِي الْعَالَمِ، وَ حَصَلَتْ عَلَى عَدَدٍ مِنَ الشَّهَادَاتِ الْجَامِعِيَّةِ. و وقتی که به بیست سالگی رسید، در جهان سرشناس شد، و تعدادی مدارک دانشگاهی به دست آورد.

وَ أَخِيرًا اسْتَطَاعَتْ أَنْ تُسَافَرَ إِلَى الْبُلْدَانِ الْمُخْتَلَفَةِ. وَ أَثَقَّتْ عِدَّةَ مُحَاضَرَاتٍ وَ أَصْبَحَتْ أُعْجُوبَةً عَصْرِهَا. و سرانجام توانست که به کشورهای گوناگون سفر کند، و چند سخنرانی ایراد کرد و مایه شگفتی روزگارش شد.

أَلَفَتْ «هیلین» ثمانیةَ عَشَرَ کتاباً تُرجمَتْ إلی خَمْسینَ لُغَةً.
هَلَن هَجَدَه کتاب تالیف کرد که به پنجاه زبان ترجمه شدند.

مَهْتَابِ نَبَوِیِّ بِنْتٍ وَلَدَتْ بِدُونِ يَدَيْنِ، وَ رَغَمَ هَذَا فَهِيَ تَكْتُبُ وَ تَرْسُمُ وَ تَسْبَحُ، وَ حَصَلَتْ عَلَى الْحِزَامِ الْأَسْوَدِ فِي التَّكْوَانِدُو وَأَلَفَتْ كِتَاباً.

مهتاب نبوی دختری بدون دست است، و با وجود این، می نویسد، نقاشی می کشد و شنا می کند، و کمر بند مشکی در تکواندو گرفت و کتابی را تألیف کرد.

کریستی براون وُلِدَ فِي أُسْرَةٍ فَقِيرَةٍ وَ كَانَ مُصَاباً بِالشَّلَلِ الدِّمَاغِيِّ، وَ لَمْ يَكُنْ قَادِراً عَلَى السَّيْرِ وَ الْكَلَامِ. فَسَاعَدَتْهُ أُمُّهُ. کریستی براون در خانواده های فقیر به دنیا آمد، و دچار فلج مغزی بود، قادر به حرکت و سخن گفتن نبود. بنابراین، مادرش او را کمک کرد.

فِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ أَخَذَ كَرِيسْتِي قِطْعَةً طَبَاشِيرَ بِقَدَمِهِ الْيَسْرَى وَهِيَ الْعُضْوُ الْوَحِيدُ الْمَتَحَرِّكُ مِنْ بَيْنِ أَطْرَافِهِ الْأَرْبَعَةِ وَ رَسَمَ شَيْئاً.

در روزی از روزها کریستی با پای چپش که تنها اندام متحرک از بین دست و پایش بود تگه گچی را برداشت و چیزی را نقاشی کرد.

وَ مِنْ هُنَا ابْتَدَأَتْ حَيَاتُهُ الْجَدِيدَةَ. اجْتَهَدَ كَرِيسْتِي كَثِيراً، وَ أَصْبَحَ رَسَّاماً وَ شَاعِراً وَ أَلَفَ كِتَاباً بِاسْمِ «قَدَمِي الْيَسْرَى»، وَ آزَ هَمِينَ جَا زَنْدَگِیِ نَوِیْنَشْ آغَاظْ شَد. کریستی بسیار تلاش کرد، و نقاش و شاعر شد و کتابی به نام «پای چپم» تألیف کرد.

فَأَصْبَحَ الْكِتَابُ فِي مَا بَعْدُ فَلَمَّا حَصَلَ عَلَى جَائِزَةِ أَوْسْكَار.
این کتاب بعدها فیلمی شد که جایزه اسکار را به دست آورد. (موفق به دریافت جایزه اسکار شد).

❁ المَعْجَم ❁ برگرد

<p>أَخِيرًا: سرانجام أَصِيبْتُ: دچار شد ← (أَصَابَ، يَصِيبُ) أَطْرَافٍ: دست و پا أَعْجُوبَةٌ: شگفت‌انگیز «جمع» أَعْجِيبُ أَلْقَى: انداخت (مضارع: يَلْقَى) أَلْقَى مُحَاضَرَةً: سخنرانی کرد بَكَمَاءٍ: لال (مؤنث) «مذکر: أَبْكُمْ / جمع: بُكُمْ» حُرُوفُ الْهَجَاءِ: حروف الفبا</p>	<p>حِزَامٍ: کمربند «جمع: أَحْزَمَةٌ» حَمَى: تب رَسَامٍ: نقاش رَغَمٌ: با وجود سَعَى: تلاش کرد (مضارع: يَسْعَى) = جَدَّ، اجْتَهَدَ، حَاوَلَ شَلَل دِمَاجِي: فلج مغزی شَهَادَةٌ: مدرک صَمَاءٍ: کر (مؤنث) «مذکر: أَصَمَّ / جمع: صُمَّ» طَبَاشِيرٍ: گچ نوشتار</p>	<p>عَمِيَاءٍ: کور (مؤنث) «مذکر: أَعْمَى / جمع: عُمَى» مُصَابٍ بَ: دچار مَعَ أَنْ: با اینکه مَعُوقٌ: معلول، جانباز وَاجَهَةٌ: روبه رو شد (مضارع: يُوَاجِهُ) هَزِيمَةٌ: شکست دادن، شکست يَسْرِي: چپ = يَسَارٌ ≠ يَمِين</p>
--	--	--

📖 حَوْلَ النَّصِّ برگرد

أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ.

- ۱- كَمْ سَنَةً كَانَ عُمَرُ آذَرِيْزْدِي عِنْدَمَا كَانَ عَامِلًا بَسِيْطًا؟ - فِي السَّنَةِ الْعَشْرِيْنَ مِنْ عُمُرِهِ كَانَ عَامِلًا بَسِيْطًا.
آذر یزدی وقتی کارگر ساده‌ای بود، چند ساله بود؟ - در ۲۰ سالگی، کارگر ساده‌ای بود.
- ۲- أَيْ مُشْكَلَةٍ قَادِرَةٌ عَلَى هَزِيمَةِ الْمُتَوَكِّلِ عَلَى اللَّهِ؟ - لَا مُشْكَلَةٍ قَادِرَةٌ عَلَى هَزِيمَةِ الْمُتَوَكِّلِ عَلَى اللَّهِ.
کدام مشکل قادر به شکست توکل کننده به خداوند است؟ - هیچ مشکلی قادر به شکست توکل کننده به خداوند، نیست.
- ۳- مَتَى أَصْبَحَتْ هِلَيْنُ كِيلِرَ مَعْرُوفَةً فِي الْعَالَمِ؟ - لَمَّا بَلَغَتْ الْعِشْرِينَ مِنْ عُمْرِهَا، أَصْبَحَتْ مَعْرُوفَةً فِي الْعَالَمِ.
هلن کِلِر چه وقت در جهان معروف شد؟ - وقتی به سن بیست سالگی رسید، در جهان معروف شد.
- ۴- كَمْ كِتَابًا أَلَفَتْ «هِلَيْنُ كِيلِر»؟ - أَلَفَتْ «هِلَيْنُ كِيلِر» ثَمَانِيَةَ عَشَرَ كِتَابًا.
هلن کِلِر چند کتاب نگاشت؟ - کِلِر ۱۸ کتاب نگاشت.
- ۵- مَا اسْمُ كِتَابِ كَرِيْسْتِي بِرَاوْنِ؟ - قَدَمِي الْيَسْرِي
نام کتاب کریستی براون چیست؟ - پای چپم

هـ اِعلموا هـ برگرد

معاني الأفعال الناقصة

فعل های پرکاربرد «كَانَ، صارَ، لَيْسَ و أَصْبَحَ» افعال ناقصه نام دارند.

★ **كان** چند معنا دارد:

- ۱- به معنای «بود»؛ مثال: كَانَ الْبَابُ مُغْلَقًا. در بسته بود.
- ۲- به معنای «است»؛ مثال: ﴿إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ الْأَحْزَاب: ۲۴
بی‌گمان خدا آمرزنده و مهربان است.
- ۳- كَانَ به عنوان «فعل کمکی سازنده معادل ماضی استمراری»؛ مثال: كانوا يَسْمَعُونَ: می‌شنیدند.
- ۴- كَانَ به عنوان «فعل کمکی سازنده معادل ماضی بعید»؛ مثال: «كَانَ الطَّالِبُ سَمِعَ» و «كَانَ الطَّالِبُ قَدْ سَمِعَ» به این معناست: «دانش‌آموز شنیده بود».
- ۵- «كَانَ» بر سر «ل» و «عند» معادل فارسی «داشت» است؛ مثال:
كَانَ لِي خَاتَمٌ فَضَّةً. انگشتر نقره داشتم. كَانَ عِنْدِي سَرِيرٌ خَشَبِيٌّ. تختی چوبی داشتم.
مضارع كَانَ «يَكُونُ» به معنای «می‌باشد» و امر آن «كُنْ» به معنای «باش» است.

★ **صارَ و أَصْبَحَ** به معنای «شد» هستند. مضارع صارَ «يَصِيرُ» و مضارع أَصْبَحَ «يُصْبِحُ» است؛ مثال:

﴿... أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً﴾^{۷۶} الْحَجَّ: ۶۳
از آسمان، آبی را فرو فرستاد و زمین سرسبز می‌شود.

نَظَّفَ^{۷۷} الطَّلَابُ مَدْرَسَتَهُمْ، فَصَارَتِ الْمَدْرَسَةُ نَظِيفَةً.
دانش‌آموزان مدرسه‌شان را تمیز کردند و مدرسه تمیز شد.

★ **لَيْسَ** یعنی «نیست»؛ مثال:

﴿... يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ﴾ آل‌عمران: ۱۶۷
با دهان‌هایشان چیزی را می‌گویند که در دل‌هایشان نیست و خدا به آنچه پنهان می‌کنند داناتر است.

وقتی این افعال بر سر جمله اسمیه (که از مبتدا و خبر ظاهر تشکیل می‌شود) می‌آیند، خبر را منصوب می‌کنند؛ مثال:

الْبُسْتَانُ جَمِيلٌ. صارَ الْبُسْتَانُ جَمِيلًا^{۷۸}.

الْبُسْتَانُ: مبتدا و مرفوع / جَمِيلٌ: خبر و مرفوع

صارَ: فعل ناقص / الْبُسْتَانُ: اسم فعل ناقص و مرفوع / جَمِيلًا: خبر فعل ناقص و منصوب

^{۷۶} الْمُخْضَرَّةُ: سرسبز

^{۷۷} نَظَّفَ: تمیز کرد

^{۷۸} «اسم افعال ناقصه» فقط در حالت ظاهر تدریس شده و «خبر مقدم» تدریس نشده است.

که اخْتَبَر نَفْسَكَ (۱): عَيْنِ اسْمِ الْأَفْعَالِ النَّاقِصَةِ وَ خَبَرَهَا.

- ۱- كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُسْوَةً حَسَنَةً لِلْعَالَمِينَ.
فرستاده خدا گویای نیکو برای جهانیان است.
كَانَ: فعل ناقص / رسولٌ: اسم فعل ناقص و مرفوع / أُسْوَةٌ: خبر فعل ناقص و منصوب
- ۲- صَارَ كُلُّ مَكَانٍ مَمْلُوءًا بِالْأَزْهَارِ الْجَمِيلَةِ.
همه جا پر از شکوفه‌های زیبا شد.
صَارَ: فعل ناقص / كُلٌّ: اسم فعل ناقص و مرفوع / مَمْلُوءٌ: خبر فعل ناقص و منصوب
- ۳- أَصْبَحَ الشَّاتِمُ نَادِمًا مِنْ عَمَلِهِ الْقَبِيحِ.
دشنام دهنده از کار زشتش پشیمان شد.
أَصْبَحَ: فعل ناقص / الشَّاتِمُ: اسم فعل ناقص و مرفوع / نَادِمًا: خبر فعل ناقص و منصوب
- ۴- لَيْسَ الْكَاذِبُ مُحْتَرَمًا عِنْدَ النَّاسِ.
دروغگو نزد مردم مورد احترام نیست.
لَيْسَ: فعل ناقص / الْكَاذِبُ: اسم فعل ناقص و مرفوع / مُحْتَرَمًا: خبر فعل ناقص و منصوب
- ۵- أَلَيْسَ الصَّبْرُ مِفْتَاحَ الْقَرْجِ؟
آیا صبر کلید گشایش نیست؟
لَيْسَ: فعل ناقص / الصَّبْرُ: اسم فعل ناقص و مرفوع / مِفْتَاحَ: خبر فعل ناقص و منصوب

که اخْتَبَر نَفْسَكَ (۲): تَرْجِمُ هَذِهِ الْآيَاتِ.

۱. ﴿وَ كَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ﴾ مريم: ۵۵
و خاندان خود را به نماز و زکات فرمان می داد.
۲. ﴿أَوْفُوا^{۷۹} بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾ الإسراء: ۳۴
و به پیمان [خود] وفا کنید، زیرا که از پیمان پرشش خواهد شد.
۳. ﴿... يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ الْفَتْح: ۱۱
چیزی را که در دلهایشان نیست بر زبانهای خویش می رانند.
۴. ﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَ إِخْوَتِهِ آيَاتٌ^{۸۰} لِلْمَسْأَلِينَ﴾ يوسف: ۷
قطعاً در [سرگذشت] یوسف و برادرانش نشانه‌هایی برای پرسشگران است.
۵. ﴿وَ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ^{۸۱} بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ آل عمران: ۱۰۳
نعمت خدا را بر خود یاد کنید، آنگاه که دشمنان [یکدیگر] بودید، پس میان دلهای شما الفت انداخت، تا به لطف او برادران هم شدید.

^{۷۹} أَوْفُوا: وفا کنید^{۸۰} آيات: نشانه‌ها^{۸۱} أَلَّفَ: همدلی کرد، پیوست

کھ التمارین برگرد

التمرین الأول: عین الجملة الصحيحة و غیر الصحيحة حسب الحقيقة. ☒ ☐

۱- الطباشير مادة بيضاء أو ملونة يكتب بها على السبورة و مثلها: صحيح ✓
گچ، ماده سفید یا رنگی است که با آن روی تخته سیاه و مانند آن نوشته می شود.

۲- الأبتكم من لا يستطيع أن يتكلم، و مؤنثه «بكماء»: صحيح ✓
لال کسی است که نمی تواند سخن بگوید و مؤنث آن بکماء است.

۳- الأصم من لا يستطيع أن يرى، و مؤنثه «صماء»: خطأ ✗
کر کسی است که نمی تواند ببیند و مؤنث آن صماء است.

۴- ارتفاع حرارة الجسم من علائم المرض: صحيح ✓
بالا رفتن حرارت بدن از نشانه های بیماری است.

۵- شم القط أقوى من شم الكلب: خطأ ✗
حس بویایی گربه قوی تر از حس بویایی سگ است.

التمرین الثاني: ترجم الجملة التالية.

۷. يَكْتُبُ مَثْلَ عَلَى الْجِدَارِ. ضرب المثل على روى ديوار نوشته می شود.	۱- كُنْتُ أَكْتُبُ إجاباتي. جواب هایم را می نوشتم.
۸. قَدْ كُتِبَ عَلَى اللُّوحِ. روى تخته نوشته شده است.	۲- مَنْ يَكْتُبُ يَنْجَحْ. هرکس بنویسد، موفق می شود.
۹. أَكْتُبُ بِخَطِّ وَاضِحٍ. با خطی واضح بنویس.	۳- لَا تَكْتُبْ عَلَى الشَّجَرِ. روى درخت ننویس.
۱۰. سَأَكْتُبُ لَكَ الْإِجَابَةَ. برایت جواب را خواهم نوشت.	۴- كَانُوا يَكْتُبُونَ رَسَائِلَ. نامه هایی می نوشتند.
۱۱. لَنْ أَكْتُبَ جُمْلَةً. جمله ای نخواهم نوشت.	۵. لَمْ يَكْتُبْ فِيهِ شَيْئًا. در آن چیزی ننوشت.
	۶. أَخَذْتُ كِتَابًا رَأَيْتُهُ. کتابی را که دیده بودم (دیدم) گرفتم.

التمرین الثالث: ترجم الآية و الأحاديث، ثُمَّ عَيْنِ الْمَطْلُوبِ مِنْكَ.

۱- ﴿وَلَا تَيَاسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَبِئْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾^{۸۷} (الْجَارُ وَالْمَجْرُورُ)

و از رحمت خدا نومید مباشید، زیرا جز گروه کافر (گروه کافران هم گفته اند) کسی از رحمت خدا نومید نمی‌شود. (تنها مردم کافر از رحمت خدا نا امید می‌شود.)

الْجَارِ وَالْمَجْرُورِ : مَنْ رُوِح

۲- لَيْسَ الْحَلِيمُ مَنْ عَجَزَ فَهَجَمَ، وَإِذَا قَدَرَ انْتَقَمَ، إِنَّمَا الْحَلِيمُ مَنْ إِذَا قَدَرَ عَفَا، وَكَانَ الْحِلْمُ غَالِباً عَلَى كُلِّ أَمْرِهِ. (اسم الفعل الناقص و خبره)

بردبار کسی نیست که ناتوان شود پس هجوم آورد، و هرگاه توانمند شود انتقام گیرد؛ بردبار فقط کسی است که هرگاه توانمند شود درگذرد، و بردباری بر هر کارش غالب باشد.

الفعل الناقص: لَيْسَ اسْمُ الْفِعْلِ الناقص: الْحَلِيمُ و خبره: مَنْ
الفعل الناقص: كَانَ اسْمُ الْفِعْلِ الناقص: الْحِلْمُ و خبره: غَالِباً

۳- مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ، فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ. (اسم التفضيل) الْإِمَامُ الْكَاطِمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
هر کس بخواهد توانمندترین مردم باشد، پس باید به خداوند توکل کند.
اسم التفضيل: أَقْوَى

۴- أَعْظَمُ الْبَلَاءِ انْقِطَاعُ الرَّجَاءِ. (المبتدأ و الخبر) الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
بزرگترین بلا، قطع امید کردن است.
المبتدأ: أَعْظَمُ و الخبر: انْقِطَاعُ

۵- مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ ذَلَّتْ لَهُ الصَّعَابُ. (نوع الفعل و صيغته) الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
هر کس به خدا توکل کند، سختی‌ها برایش خوار می‌شود.
الفعل: تَوَكَّلَ نوع الفعل: فعل ماضی و صيغته: مفرد مذكر غائب
الفعل: ذَلَّتْ نوع الفعل: فعل ماضی و صيغته: مفرد مؤنث غائب

التمرين الرابع: ترجم الجمل التالية.

۱- أريد أن أكتب ترجمة النص مستعيناً بالمعجم.
می‌خواهم که ترجمه متن را با کمک فرهنگ لغت بنویسم.

۲- نصح الأستاذ طلابه ليكتبوا بخط واضح.
استاد دانشجویانش را سفارش کرد تا با خطی آشکار بنویسند.

۳- لن أكتب شيئاً على الآثار التاريخية.
روی آثار تاریخی چیزی نخواهم نوشت.

۴- سأكتب ذكريات السفرة العلمية.
خاطرات گردش علمی را خواهم نوشت.

۵- كان زملائي يكتبون رسائل.
همکلاسی‌هایم نامه‌هایی می‌نوشتند.

الْتَّمَرِينَ الْخَامِسُ: عَيْنِ اسْمِ الْأَفْعَالِ النَّاقِصَةِ وَ خَبَرَهَا.

- ۱- أَلَا، لَيْسَ الظَّلْمُ بَاقِيًا. آگاه باشید، ظلم و ستم ماندگار نیست.
الْفِعْلُ النَّاقِصُ: لَيْسَ اسْمُ الْفِعْلِ النَّاقِصِ: الظَّلْمُ وَ خَبَرُهُ: بَاقِيًا
- ۲- يَصْبِحُ الْجَوُّ حَارًّا غَدًا. فردا هوا گرم می شود.
الْفِعْلُ النَّاقِصُ: يَصْبِحُ اسْمُ الْفِعْلِ النَّاقِصِ: الْجَوُّ وَ خَبَرُهُ: حَارًّا
- ۳- كَانَ الْجُنُودُ وَاقِفِينَ لِلْحِرَاسَةِ. سربازان برای نگهبانی ایستاده بودند.
الْفِعْلُ النَّاقِصُ: كَانَ اسْمُ الْفِعْلِ النَّاقِصِ: الْجُنُودُ وَ خَبَرُهُ: وَاقِفِينَ
- ۴- صَارَ الطَّالِبُ عَالِمًا بَعْدَ تَخَرُّجِهِ مِنَ الْجَامِعَةِ. دانشجو بعد از دانش آموختگی اش از دانشگاه، دانا شد.
الْفِعْلُ النَّاقِصُ: صَارَ اسْمُ الْفِعْلِ النَّاقِصِ: الطَّالِبُ وَ خَبَرُهُ: عَالِمًا

الْتَّمَرِينَ السَّادِسُ: عَيْنِ التَّرْجَمَةِ الصَّحِيحَةِ، وَ عَيْنِ الْمَطْلُوبِ مِنْكَ.

۱. ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ﴾ هود: ۴۷
گفت: پروردگارا، من به تو ...
(الف) ... پناه بردم که از تو چیزی بپرسم که به آن علم ندارم.
(ب) ... پناه می برم که از تو چیزی بخواهم که به آن دانشی ندارم. ☒
الْإِسْمُ النَّكِرَةُ: عِلْمٌ وَ الْفِعْلُ النَّاقِصُ: لَيْسَ
۲. ﴿...وَ اسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾ النساء: ۳۲
(الف) و از خدا بخشش او را بخواهید؛ زیرا خدا به هر چیزی داناست. ☒
(ب) و از فضل خدا سؤال کردند، قطعاً خدا به همه چیزها آگاه بود.
الْإِسْمُ النَّكِرَةُ: كُلُّ، شَيْءٍ، عَلِيمًا وَ الْفِعْلُ النَّاقِصُ: كَانَ
۳. ﴿...يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَ يَقُولُ الْكَافِرُ يَالَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا﴾ النبأ: ۴۰
روزی که...
(الف) ... آدمی آنچه را با دستانش پیش فرستاده است می نگرد و کافر می گوید: کاش من خاک بودم. ☒
(ب) ... مرد آنچه را با دستش تقدیم کرده است می نگرد و کافر می گوید: من همانند خاک شدم.
الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ: يَنْظُرُ، يَقُولُ وَ الْفِعْلُ النَّاقِصُ: كُنْتُ
۴. كُنْتُ سَاكِنًا مَا قُلْتُ كَلِمَةً، لِأَنِّي كُنْتُ لَا أَعْرِفُ شَيْئًا عَنِ الْمَوْضُوعِ.
(الف) ساکت شدم و کلمه ای نمی گویم؛ برای اینکه چیزی از موضوع نمی دانم.
(ب) ساکت بودم و کلمه ای نگفتم؛ زیرا چیزی درباره موضوع نمی دانستم. ☒
الْمَفْعُولُ: كَلِمَةً، شَيْئًا وَ الْجَارُ وَ الْمَجْرُورُ: عَنِ الْمَوْضُوعِ

۵. كَانَ الشَّبَابُ يَلْعَبُونَ بِالْكُرَةِ عَلَى الشَّاطِئِ وَبَعْدَ اللَّعِبِ صَارُوا نَشِيطِينَ.
- (الف) جوانان در کنار ساحل با توپ بازی می‌کردند و پس از بازی با نشاط شدند. ☒
- (ب) مردان در کنار ساحل توپ بازی کردند و بعد از بازی پر نشاط خوشحال هستند.
- الْمَجْرُورُ بِحَرْفِ الْجَرِّ: الْكُرَةُ، الشَّاطِئِ وَ الْمُضَافُ إِلَيْهِ: اللَّعِبِ

الْتَّمَرِينَ السَّابِعُ: عَيْنُ الْكَلِمَةِ الْمُنَاسِبَةُ لِلتَّوْضِيحِ.

- ۱- يَسْتَعْمِلُهُ رُكَّابُ الطَّائِرَاتِ وَ السَّيَّارَاتِ لِسَلَامَتِهِمْ. (حِزَامُ الْأَمَانِ / الْمَرْمَى / الْجَوَز)
- ۲- مَنْ يَرَسِّمُ بِالْقَلَمِ أَشْكَالًا، أَوْ صُورًا، أَوْ خُطُوطًا. (الرَّسْمُ / الرِّسَامُ / الرَّسُومُ)
- ۳- حَالُهُ مَرْضِيَّةٌ تَرْتَفِعُ فِيهَا حَرَارَةُ الْجِسْمِ. (الْحَرْبُ / الْحَفْلَةُ / الْحُمَى)
- ۴- مَنْ يَشْتَغِلُ فِي مِهْنَةٍ أَوْ صِنَاعَةٍ. (الْعَامِلُ / الْمَعْمَلُ / الْعَمِيلُ)
- ۵- أَيْدِيَانِ وَ الْقَدَمَانِ وَ الرَّأْسِ. (الْأَعَاجِبُ / الْأَطْرَافُ / الْجِدْعُ)

■ التَّحْتِ الْعِلْمِيُّ ■ برگرد

□ اُكْتُبْ آيَاتٍ أَوْ أَحَادِيثَ أَوْ أُبَيَاتًا أَوْ أَمْثَالًا أَوْ حِكْمًا حَوْلَ أَهْمِيَّةِ الرَّجَاءِ فِي الْحَيَاةِ.

﴿وَلَا تَيَاسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيَّاسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾^{۸۷} یوسف: ۸۷

و از رحمت خدا نومید مباشید، زیرا تنها گروه کافر از رحمت خدا نا امید می‌شوند.

~~~~~♦♦♦~~~~~

الإمام الصادق عليه السلام :

لَمَّا سئلَ عَنْ قَوْمٍ يَعْمَلُونَ بِالْمَعَاصِي وَ يَقُولُونَ : نَرْجُو ، فَلَا يَزَالُونَ كَذَلِكَ حَتَّى يَأْتِيَهُمُ الْمَوْتُ ؟ - : هَؤُلَاءِ قَوْمٌ يَتَرَجَّحُونَ فِي الْأَمَانِي كَذَّبُوا لَيْسُوا بِرَاجِينَ ، إِنَّ مِنْ رَجَا شَيْئًا طَلَبَهُ وَ مَنْ خَافَ مِنْ شَيْءٍ هَرَبَ مِنْهُ .

امام صادق عليه السلام :

هنگامی که به ایشان عرض شد : عده‌ای هستند که گناه می‌کنند و می‌گویند ما [به رحمت خدا] امیدواریم و پیوسته در همین حال‌اند تا مرگشان در رسد - فرمود : اینها مردمانی هستند که در آرزوها و خیالات خود غرقند . دروغ می‌گویند . آنها امیدوار نیستند ؛ زیرا هرکه به چیزی امید داشته باشد در طلب آن می‌کوشد و هرکه از چیزی بترسد از آن می‌گریزد . الکافی: ۵/۶۸/۲

~~~~~♦♦♦~~~~~

زندگی را نفسی ارزش غم خوردن نیست
و دلم بس تنگ است
باز هم می‌خندم
آنقدر می‌خندم که غم از روی رود...

زندگی باید کرد
 گاه با یک گل سرخ
 گاه با یک دل تنگ
 گاه باید رویید در پس این باران
 گاه باید خندید بر غمی بی پایان...
 (سهراب سپهری)

~~~~~◆◆◆~~~~~

الهي ... مالي سواك
 يا من یری ما فی الضمیر و یسمعُ
 أَنْتَ الْمُعِدُّ لِكُلِّ مَا یَتَوَقَّعُ
 یا من یرجی للشدائد کُلَّها
 یا من إلیه المَشْتَكِی والمُفْزَعُ
 یا من خزائن رزقه فی قول کُنْ
 أَمْنُنْ فَإِنَ الخیرَ عندک أجمعُ
 ما لی سوی قَرعِ لبابک حیلَهُ
 فَلَنْ رُدَّتْ فَأَیْ بابٍ أَقرعُ
 (أبو القاسم السهيلي)

~~~~~◆◆◆~~~~~

ضرب المثل

عسی البارقه لا تخلف.
 امید است که ابرهای بارانزا ببارند و خلف وعده نکنند.

~~~~~

که ابر سیه بارد آب سفید	به هنگام سختی مشو نا امید
پایان شب سیه سپید است	در نومیدي بسي امید است

~~~~~

از این ستون به آن ستون فرج است.

~~~~~◆◆◆~~~~~

جوزیف اديسون:

إذا أردت أن تنجح في حياتك فاجعل المثابرة صديقك الحميم والتجربة مستشارك الحكيم والحذر أخاك الأكبر
 والرجاء عبقريتك الحارسة.
 اگر می خواهی که در زندگی ات موفق شوی پس صبر و پایداری را، دوست صمیمی خود؛ و تجربه را مشاور
 دانائی؛ و هوشیاری (احتیاط) را برادر بزرگتر خود؛ و امیدواری را عقل و نبوغ حافظ خود، قرار بده.